

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13241

KHAKHOMIM, AKSHONIM

Solomon Simon

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

שולחן סיימן

תפוחים ערשנים

על ליל

שלמה סיימאן

חכמים, עקשנים און נאראנים

שלמה סיימאן

חכמים, עתקנים

און

פאלאנים

מעשיות

פון

אלערליי פעלקער

ארויסגעגעבן פון זעם

פון די אַרויסגעבער:

צום 7טן יאַרצייט פון אַלטער ראָזענטאַל, אויף וועמענס
נאַמען דער דאָזיקער פּאַנד איז געשאַפן געוואָרן, בנן דער
„געזעלשאַפט קולטור און הילף א"נ אַרטור זיגעלבוים", דער-
שיינט דאָס דריטע בוך פון דעם אַלטער ראָזענטאַל-פּאַנד פאַר
יידישער קינדער-ליטעראַטור.

מיר גלייבן אַז פונקט ווי די ערשטע צוויי ביכער, „היסטאָ-
רישע געשטאַלטן" פון יודל מאַרק און „דער רינטוואַגן" פון
משה דלזשנאַווסקי, וועט אויך דאָס דריטע בוך „חכמים,
עקשנים און נאַראַנים" פון שלמה סיימאָן, אויפגענומען ווערן
מיט גרויס צופרידנקייט פון אונדזערע יונגע לייענערס.

וועגן אַלע ענינים פון דעם „אַלטער ראָזענטאַל-פּאַנד" דאַרף מען
זיך פאַרשטענדיקן אויסן אַדרעס:

S. ZYTNICKI

Boulogne Sur Mer 385, 2° p. Dep. A

BUENOS AIRES

Rep. Argentina

א י נ ה א ל ט

7	צו די לייענער
11	דער העלד
23	פייער און ווינט
29	א טויטער וואס רעדט
33	אן אפענע טיר
37	דאס אלטע דארע פארפאלק
43	איין נאר גרעסער פון אנדערן
47	די שטאלצע פרינצעסן
57	דער קליגסטער פון אלע נאראנים
61	אן עקשן ביזן טויט
67	אפגעריסענע נאראנים
77	איך האב דיך ליב ווי זאלץ
89	צוויי נארישע מענער
95	צוויי מויערן און אויבן א שטיבל
103	טארבעס מיט ליוונט
113	א יודישער עקשן
119	שיר אן אומגליק אין כעלעם

צו די לייענער פון די מעשיות

די ערשטע מעשה פון דעם בוך הייבט זיך אן: „אמאל, אמאל, האָט...“ די צווייטע מעשה אויך אזוי: „אמאל, אמאל, האָט...“ די פינפטע מעשה אויך אזוי, אָבער אביסל אנדערש: „אמאל, אמאל האָבן...“ כמעט אלע מעשיות אזוי. פארוואָס „אמאל, אמאל“?

די מעשה דערפון איז, וואָס אלע שיינע מעשיות, וואָס איר לייענט און הערט, שטאמען פון דעם ווייטן גאר אמאל, ווען קיינער האָט נישט געקענט שרייבן אָדער לייענען, אָבער טאָקע קיינער נישט. ווי אזוי קען עס געמאָלט זיין? גאָנץ פשוט! קיין אַלף־בית איז אויף דער וועלט נישט געווען. מענטשן האָבן זיך שוין אויסגעלערנט ריידן, אָבער אויס־צולייגן די ווערטער אין אותיות, בוכשטאָבן, האָט מען נישט געוואָסט ווי אזוי. אָבער שוין דעמאָלט האָט מען דערציילט מעשיות פון אמאל, אמאל.

ווער האָט דערציילט די מעשיות? ווער האָט זיי געדענקט? על פי רוב, מיינסטנס, זיידעס און באָבעס, און בכלל, איבערהויפט, אלטע לייט. עלטערע מענטשן זיינען אין יענע צייטן געווען ווייניק, קנאָפּ, איינער אין אַ משפּחה, צוויי־דריי אין אַ דערפל. מענטשן זיינען גע־שטאָרבן יונג פון מגפות, פאַרמלייצונגען, הונגער, קעלט און פון דער קלענסטער חולאת, קראַנקהייט. אַ סך מענטשן זיינען אומגעקומען פון ווילדע חיות: לייבן, לעמפערסן, בערן, וועלף און טייגערן.

יונגע מענטשן האָבן געהאַט ווייניק צייט זיך אויסצולערנען אַ סך זאַכן גוט און גרינגלעך. זיי זיינען געווען פאַרנומען מיט קריגן די טאָג מעגלעכע שפּיזן. גאר דער, וואָס איז נישט געשטאָרבן יונג, האָט אַנטי געקליבן חכמה און געניטקייט און האָט געדענקט אַ סך זאַכן.

מענטשן האָבן דעמאָלט געלעבט אין היילן, אין שפּאַלטן פון פעלדזן און אין גריבער אויסגעגראָבן אין דעם נידער פון בערג. דעם אַרײַנגאַנג אין גרוב פלעגט מען צודעקן מיט דיקע צווייגן און מיט פלעטער. אַ קליינע עפענונג האָט מען נאָר געלאָזט פאַר דעם רוך פון דעם פייער, וואָס איז שטענדיק געווען צעלייגט אין דער הייל, פעלדזן-שפּאַלט אָדער גרוב.

אין די לאַנגע ווינטער־נעכט, אָדער אין די קאַלטע, עסיקע ווינטער־טעג און אין די רעגנדיקע זומער־טעג איז מען געזעסן באַהאַלטן אין די היילן, געלעגן אַרום דעם פייער און אָפט געהערט מן זינות פון דעם זיידן אָדער באַבען.

„אי, אַמאָל, אַמאָל איז געווען...“

„וואָס איז געווען אַמאָל?“

„איר מיינט דאָך, אַז איצט איז אַ גרויסער שטורעם אין דרויסן. מיין טאַטע האָט מיר דערציילט, אַז אַמאָל, האָט געשנייט דרויסן טעג און דרויסן נעכט און די גאַנצע ערד איז צוגעדעקט געוואָרן מיט שניי. אין אַ סך ערטער האָט דער שניי דערגרייכט ביזן הימל. ווען דער שניי איז צעגאַנגען, איז די גאַנצע וועלט פאַרפלייצט געוואָרן. עס זיינען אומגעקומען מענטש און חיה און פויגל, נאָר די, וואָס האָבן זיך באַ-האַלטן אויף די שפּיץ בערג, נאָענט צום הימל, זיינען געבליבן.“

„וואָס איז הימל, זיידע?“

„אַמאָל, אַמאָל, איידער גאָט האָט באַשאַפן הימל און ערד, איז די

ערד געווען וויסט און ליידיק, וויסטקייט אָן...“

אויף אַלץ האָבן די זיידעס געהאַט אַ מעשה: „אַמאָל, אַמאָל...“ און אָפט האָט דער זיידע אַליין עפעס צוגעלייגט, און די צאל מעשיות זיי נען געוואָקסן, און די מענטשן האָבן זיך פאַרמערט אויף דער ערד. אַזוי זיינען אַוועק טויזנטער, הונדערטער טויזנטער יאָרן, דורך נאָך דור.

און די מענטשן האָבן זיך פאַרמערט אויף דער ערד. פון אַ משפּחה איז געוואָרן אַ קלאַן, אַ גאַנצע גרופע משפּחות מיט דעם זעלביקן נאָמען און עס זיינען אויסגעוואָקסן שבטים און פון די שבטים — גאַנצע פעלי קער, און די ערד איז געוואָרן פול מיט פעלקער, דערווייטערט איינס פון אַנדערן.

עס זיינען אַוועק טויזנטער, הונדערטער טויזנטער יאָרן, און מענטשן האָבן פאַרגעסן, אַז זיי שטאַמען פון איין טאַטע־מאַמע, פון איין משפּחה. יעדער פאַלק האָט גערעדט אַן אַנדער לשון, געגעסן אַני

דערע מאכלים, געקליידט זיך אנדערש לויט דעם קלימאט, ווי דאָס פֿאַלק האָט געלעבט. נישט נאָר פרעמד איז געוואָרן מענטש צו מענטש, נאָר מען האָט אָנגעהויבן פירן מלהמות. איצט זיינען פאַראַן אויף דער וועלט אַלערליי ראַסן: ווייסע, שוואַרצע, געלע, און יעדער פֿאַלק מיט זײַן לשון.

אַבער ווי פאַרשיידן די פעלקער זאָלן נישט זײַן, ווי ווייט זיי זאָלן נישט זײַן איינס פון צווייטן, דערציילן זיי זיך ענלעכע מעשיות, די זעלביקע מעשיות, גאָר אַביסל אנדערש. דאָס רופט מען „וואַריאַנט“. די מעשה איז אַביסל געענדערט, אַביסל איז צוגעגעבן, אַביסל אַראָפּ גענומען, אַבער עס איז אַלץ די זעלביקע מעשה.

די הינדוסן בײַם טײַך גאַנגעס, די ענגלענדער בײַ דער טעמזע, די פראַנצויזן בײַם סען, די ליטווינער בײַם ניעמען, די אינדיאַנער בײַם טײַך מיסיסיפּי, די רוסן בײַ דער וואָלגאַ, די איראַקער בײַם פּרת און הידקל — אַלע דערציילן זיך איין און די זעלביקע מעשיות, געענדערט נאָר נאָך זייער לשון און געדאַנק.

די מעשיות פון אַלע פעלקער האָבן איין מקור, קומען פון איין קוואַל — פון דעם אַמאָל, אַמאָל, ווען ס'איז געווען בלויז איין משפּחה אויף דער וועלט. דאָס דאַרפן מיר געדענקען, טאַקע גוט געדענקען. אזוי האָט טאַקע געהאַלטן אונדזער נביא מלאכי. ער זאָגט: „זי דען האָבן מיר אַלע נישט איין פאָטער? האָט אונדז אַלעמען נישט איין גאָט באַשאַפן?“

אַ גאַנץ לעבן האָב איך ליב געהאַט צו לייענען מעשיות פון פאַרי שידענע פעלקער. איצט, אויף דער עלטער (איר זאָלט וויסן, אַז איך בין שוין אַ זיידע פון פיר אייניקלעך, זאָלן לעבן און געזונט זײַן) האָב איך אָפּגעקליבן פּופּצן מעשיות און ברענג זיי אַ מתנה אײַך, אַרגענדי טינער ייִדישע קינדער. פּופּצן מעשיות וועגן חכמים, נאַראָנים און עקשנים. איר וועט אָפט שטאַרק לאַכן, אַבער אויך אָפט זיך פאַר טראַכטן. איר וועט אַבער אַלע מאָל זען, אַז מענטשן זיינען מענטשן איבער גאָר דער וועלט.

די ראָזנטאַל משפּחה האָט אײַך צוגעטראָגן די מתנה. עס קומט איר אַ שיינעם דאַנק.

שלמה סיימאָן

דער העלד

לויט אן אלטע מעשה איבערדערציילט פון הענדריק וואן לון
(צפון־אמעריקע)

מאל, אמאל האט געלעבט א שבט פון יעגערס,
וואס מען האט גערופן „אנושי“. די אנושים
האבן געלעבט אין א האלב־וויסטן ברייטן טאל,
ארומגערינגלט מיט הויכע בערג, אפגעצאמט,
אפגעזונדערט און אפגעריסן פון דער גאנצער
וועלט.

ארעם און נישט פרוכפערדיק איז געווען דער
טאל: ווייניק רעגן, שימערע וועלדער, פעלדער פון ליימיקער ערד,
פול מיט שטיינער, ווייניק פייבן, דער הימל אלעמאל האלב־פאר־
וואלקנט און די לופט א שווערע און א דעמפיקע.

די מענער האבן זיך פארנומען מיט יאגד. טאג און נאכט האבן
זיי זיך געיאגט נאך האזן און קראליקלעך, וואס האבן זיך אויפגע־
האלטן אין די פעלדער מיט די קורצע פארטריקנע גראזן און אין
די שימערע וועלדלעך מיט די קליינע פארדארטע קוסטעס. די מענער
האבן ווייניק געפאנגען, ווייל עס זיינען געווען ווייניק קראליקלעך און
האזן אין דעם ארעמען טאל. די קליינע חיהלעך האבן אויך געהאט
ווייניק עסן, האבן זיי זיך נישט פארמערט.

די פרויען האבן געאקערט און געזימט, אבער די ערד, א ליימיקע,
פול מיט שטיינער, האט צוריקגעגעבן ווייניק פאר דער גאנצער מי,
וואס מען האט אין איר אריינגעלייגט.

ווייניק פרייד איז געווען אין לאנד. זעלטן האט זיך געהערט א
געלעכטער אין טאל, ווייל די אנושים זיינען אלעמאל געווען פארהא־

רעוועט און האלב הונגעריקע. אבער דער שבט האט געשטאָלצירט און זיך געגרייסט מיט זיין היים, מיטן האלב-וויסמן טאל. דער אנושי-שבט האט געדאנקט און געלויבט די געטער פאר דעם גרויסן גליק, וואָס זיי האָבן אים באַשערט: דאָס גליק צו לעבן אין אַזאַ געבענשט לאַנד. אַפגעריסן פון דער גאַנצער וועלט, פאַרשטעלט מיט די הויכע בערג, האָבן די אנושים געגלויבט, אַז הינטער די בערג איז דער סוף צו דער וועלט, דער אָנהייב צו גאַרנישט, איין גרויסע ליידיקייט אַן זונשנין און אַן אַ הימל, קיין ביימל, קיין גרעזל, קיין ערד. אַ וויסמע וויסמעניש, וואָס איז ליידיק און פינצטער.

די אנושים זיינען געווען שטארק פרום און דאָס לאַנד האָט געהאַט אַ סך טעמפלען, טעמפלען צו פאַרשיידענע געטער. יעדער טעמפל האָט געהאַט הונדערטער פריסטער און די אנושים האָבן זיי אויסגעהאַלטן פון זייער אַרעמען פאַרדינסט. יעדער אנושי האָט געגעבן אַ צענטל פון זיין אַרעמען פאַרמעג און טעגלעכן פאַרדינסט צום טעמפל. אַבער די פריסטער זיינען נישט געווען צופרידן. זיי האָבן געמאַנט מער גע-שאַנק צו די געטער. מער פרומקייט. זיי האָבן געשמראַפט און גע-שראַקן די אנושים:

„איר פאַסט ווייניק! איר בעט ווייניק צו גאָט! איר גיט ווייניק מתנות צו די טעמפלען פון אונדזערע געטער! איר זינדיקט, איר זיג-דיקט! איר דאַנקט נישט גענוג די געטער פאַר דעם גרויסן גליק, וואָס זיי האָבן אייך באַשערט! זיי האָבן אייך אויסדערוויילט און אַרויסגע-נומען פון דער וויסמער וויסמעניש און אייך געבראַכט אין דעם דאַזיקן געבענשטן טאל, און איר זינדיקט. אויב איר וועט נישט פאַסטן מער, אויב איר וועט נישט בעטן נאָך מער צו די געטער און וועט נישט געבן קיין גרעסערע מתנות צו די טעמפלען, וועלן די געטער אייך צו-ריק פאַרוואַרפן אין דער וויסמער וויסמעניש פון יענער זייט בערג און איר וועט אומקומען!“

אַזוי האָט געלעבט דער שבט הונדערטער און טויזנטער יאָרן, געלעבט אַרעם, האלב הונגעריק און האלב נאַקעט, אונטער גרויע הימ-לען, אויף אַ ליימיקער און נישט פרוכפעריקער ערד, לעבן וועלדער פון פאַרדאַרטע ביימלעך און אונטער דער שרעק פון די פריסטער. קיינער האָט קיינמאַל נישט געטראַכט אַריבערצוגיין די בערג און זען,

וואס עס טוט זיך הינטער זיי. אלע האבן געגלויבט, וואס די פריסטער האבן דערציילט, אז הינטער די בערג איז דער סוף פון דער וועלט, א וויסע וויסמעניש, וואס איז ליידיק און פינצטער.

איין מאל איז ביי דעם קעניג פון שבט געבוירן געווארן א קינד, א יונגל, מיט זעקס פארטיקע ציין, פיר אין די אייבערשטע יאמלעס און צוויי אין די אונטערשטע, און מיט א הויטיקער יארמעלקע אויפן קאפ. די פריסטער האבן געהאלטן, אז ס'איז זייער א שלעכטער סימן פארן קינד און פארן פאלק. וואלט דאס יונגל נישט געווען פון קעניג-לעכן שטאם, וואלטן די פריסטער אים ארויסגעטראגן צופוסנס פון די בערג און אים געלאזט אויסגיין פון הונגער און קעלט, אדער א שא-קאל זאל אים פארצוקן. אבער א קינד, וואס האט אין זיך קעניגלעך בלוט, איז א הייליק קינד. מען האט דאס יונגל געלאזט לעבן און מען האט אים א נאמען געגעבן „קאווידי“, וואס האט אויף דעם לשון פון די אנושים געמיינט „מאדנע, אנדערש, אויסנאם“.

און קאווידי איז טאקע געוואקסן אנדערש פון אנדערע קינדער פון טאל. ער איז געווען העכער, שטארקער און שענער פון אלע יונג-לעד פון זיין עלטער. הויך דעם האט ער אויף אלץ, וואס מען האט אים דערציילט, געפרעגט קשיות. ער האט געהאט א טבע אלע מאל צו פרעגן: „פון וואנען ווייסט איר עס?“

ווען די פריסטער האבן אים אויסגעלערנט לייענען, האבן זיי די ערשטע זאך ארויסגעלייענט פאר אים פון די הייליקע שריפטן: „הינטער די בערג איז גארנישט, דער סוף פון דער וועלט, און אייביקער תהום, ליידיק און פינצטער“.

דאס יונגל האט אנגעשטעלט א פאר גרויסע אויגן אויף זיין לע-רער און געפרעגט:

„פון וואנען ווייסט מען עס?“

„וואס מיינסטו, פון וואנען ווייסט מען עס? אזוי איז פארשריבן אין די הייליקע שריפטן“ — האט דער לערער געענטפערט.

„פארוואס זאלן מיר עס גלייבן?“ — האט ווייטער געפרעגט קא-ווירי — „מען קען דאך צוגיין צו די בערג, ארויפקלעטערן און א קוק טאן צו ס'איז אמת“.

„מע טאר אפילו נישט צוקומען צו נאענט צו די בערג“ — האט

געענטפערט דער פריסטער-לערער — „די אומריינע ווינטן, וואס בלאזן פון דארטן, ברענגען אויף דעם מענטשן די דארקייט פון הונגער און די מריקעניש פון דער ביטערער פעסט“.

„מיט וועמען האט עס געטראפן?“ — האט דאס יינגל געפרעגט. „וואס מיינסטו, מיט וועמען ס'האט געטראפן? אזוי שטייט פאר-שריבן אין די הייליקע ביכער“ — האט דער פריסטער געענטפערט.

„מע דארף אליין א קוק טאן“ — האט קאוויירי געמורמלט צו זיך, און באהאלטן פון אלעמען איז דאס יינגל אזויעק צו די בערג, ארויפ-געקראכן א היפּשן שטח בארג-ארויף, געשטאנען דארט איבער א שעה און האט אריינגעאַטעמט די פרישע לופט. דערנאך האט ער זיך אומ-געקערט צום טאל. ניין, ער איז נישט קראַנק געווארן! ער האט ביי זיך אַפּגעמאַכט, אז ווען ער וועט אויסוואַקסן, וועט ער אַריבערגיין די בערג און זען, וואס עס טוט זיך אויף יענער זייט וועלט.

אין א פּרילינג פּרימאַרגן, א וואך נאך דעם, ווי קאוויירי איז אַלט געוואָרן אַכצן יאָר, איז ער אזויעק צו די בערג א קוק טאן, וואס עס טוט זיך אויף יענער זייט וועלט. ער איז נישט געווארן. די פריסטער האבן געשאקלט מיט די קעפּ:

„ער איז אזויעק צו די בערג נאַכצוקוקן און אויסצופאַרשן דאָס פאַרבאַרגענע און איז אַרײַנגעפאַלן אין דער ליידיקייט פון דעם סוף פון דער וועלט“, און אזוי האבן זיי פארשריבן אין די כראניקעס פון די טעמפלען.

יארן און יארן זיינען אריבער. ווידער א זעלטענער פּרילינג-פּרימאַרגן. אויף דעם נידער פון א בארג האט זיך באוויזן א גרויער, הויכער, שלאנקער מאן. ער איז אראפ פון בארג און איז אריין אין טאל.

די איינוווינער זיינען זיך צונויפגעלאפן צו זען דעם גרויסן ווינ-דער, וואס א מענטש איז אראפ פון די בערג א געוונטער, א מונטערער און דערצו נאך אנגעטאן אין שיינע קליידער. די מענער, פרויען און קינדער זיינען געשטאנען ארום אים אין א ברייטן קרייז און האבן

מורא געהאט נישט נאר ריידן צו אים, נאר אפילו צוגיין נאענט צו אים. דער אלטער מאן האט זיי אנגעקוקט און האט אויסגערופן:

„ליבע מענטשן פון טאל, דערקענט איר מיך נישט? דערקענט איר נישט אייער קעניגס יינגסטן זון, קאוויירי?“

„גיין!“ — האבן אלע געענטפערט — „מיר קענען דרך נישט און מיר געדענקען דרך נישט!“

די מענטשן האבן געזאגט דעם אמת. בני דעם שבט זיינען נישט געווען קיין אלטע לייט, ווייל אלע פלעגן שטארבן יונג פון הונגער און קעלט.

באלד איז צוגעקומען צום רעדל מענטשן א פריסטער. ווען ער האט דערהערט דעם פרעמדנס רייד, האט ער זיך אנגערופן:

„יא, בני אונדז אין די כראניקעס איז פארשריבן, אז דער קעניג טויזי האט געהאט א זון, קאוויירי, און אז דער דאזיקער קאוויירי איז נישט געגאנגען אין די פרומע וועגן פון די געטער. איין מאל איז ער אוועק אין די בערג. ער האט געוואלט זען, וואס עס פוט זיך אויף יענער זייט און איז אריינגעפאלן אין תהום פון גארנישט, אריינגעפאלן אין דער וויסמעניש פון ליידיקייט פון דעם סוף פון דער וועלט.“

דער אלטער האט געענטפערט רויק און מיט א שמייכל:

„איך בין קאוויירי. איך בין אריבערגעגאנגען די בערג און בין יענער זייט פון אונדז איז נישט דער אנהייב פון גארנישט, נישט דער סוף פון דער וועלט. פארקערט, אויף יענער זייט פון די בערג איז א שיינ לאנד, א גאט-געבענע שטאט לאנד. די זון שיינט דארט העלער ווי דא. די גראזן זיינען דארט אזוי הויך, ווי אונדזערע ביימער אין די וועלדער, און זייערע ביימער דערגרייכן ביזן הימל. א סך חיות און בהמות זיינען דארט פאראן און די ערד איז פעט און שווארץ. אויף די פעלדער וואקסן ווייץ און קארן, קארטאפל און קוקורוזע. דארט גייען אפטע רעגנס און די טייכן זיינען פול מיט פיש. פרוכטביימער — גאנצע וועלדער. ס'איז א געבענע שטאט לאנד, נישט ווי אונדזער טאל, וווּ די ערד איז שטיין, דער הימל — קופער און די לופט איז פול מיט פייכטן שמויב.“

„ער לעסטערט די געטער!“ — האט דער פריסטער אויסגערופן מיט שרעק און שוידער — „פארשטאפט די אויערן! מע טאר נישט

הערן אַזעלכע זינדיקע רייד! דו זאגסט ליגן, אַלטער, ווייל אין אונדזער־
רע הייליקע שריפטן איז פאַרשריבן אַנדערש״.

„דו זאגסט ליגן, דו פעטער פריסטער“, — האָט קאוויירי געענט-
פערט שוין ביז — „איך בין דאָרט אַליין געווען און האָב מיט מיניע
אייגענע אויגן געזען דאָס געבענטשטע לאַנד. הערט זיך צו צו מיר
און קומט מיט מיר! לאַמיר גיין אויף יענער זייט פון די בערג, וווּ
די זון...“

„שמידט אים אין קייטן!“ — האָט דער פריסטער באַפוילן די
זעלנער — „און פאַרשטאַפט אים דאָס מויל, ווייל זיינע רייד וועלן
ברענגען אויף אונדז דעם צאָרן פון די געטער!“
די זעלנער האָבן געכאַפט דעם אַלטן, אים געשמידט אין קייטן
און פאַרשפאַרט אין תּפּיסה.

**

אויפן צענטן טאָג האָט מען אין מיטן מאַרק אויפגעשטעלט אַ
גרויסע פּלאַטפּאָרמע. אויף דער בימה האָבן זיך אויסגעזעצט אין אַ
קרניז אַלע פריסטער. הינטער זיי זיינען געשטאַנען זעלנער מיט לאַנגע
שאַרף-שפיציקע שמעקנס. אויף דער פּלאַטפּאָרמע, אין מיטן פון דעם
קרניז פון די פריסטער, איז געשטאַנען קאוויירי, די הענט פאַרבונדן
אויף הינטן, די פיס געשמידט אין קייטן און דאָס מויל פאַרשטאַפט
מיט אַ שטיק לייזונט, אַז ער זאָל נישט קענען ווידער אַמאַל לעסטערן
די געטער. די גאַנצע באַפעלקערונג איז געשטאַנען אין מאַרק, גע-
שריגן, געליאַרעמט און געשאַלטן דעם פרעמדן, וואָס האָט גערעדט
אַזעלכע זינדיקע רייד און האָט דערצאָרנט די געטער.

באַלד איז אַנגעקומען דער קעניג, אַן אייניקל פון קאווייריס ברוד-
דער. די פויקן האָבן אַ קלאַפּ געטאָן און ס'איז געוואָרן שטיל. דער
הויפט-פריסטער האָט זיך אַנגערופן און געזאָגט:

„הער, קאוויירי, דער זינדיקער זון פון אונדזער באַליבטן אַמאַליקן
קעניג, טויז, דו האָסט שטאַרק געזינדיקט קעגן די געטער! דו האָסט
דערציילט ליגנס. דייןע רייד קענען דאָך נישט זיין אמת, ווייל אין אונ-
דזערע הייליקע שריפטן שטייט אַנדערש פאַרשריבן. ווען דו וואַלסט

נישט געווען פון קעניגלעכן שטאם, וואלטן מיר דיר פאר אזא לעסטער-
 רונג ארויסגעריסן דיין צונג מיטן ווארצל, דערנאך וואלטן מיר דיר
 פארברענט לעבעדיקערהייט, דיר געבראטן אויף א קליינעם פייער,
 כדי דער טויט זאל דיר אנקומען שווער. אבער דו ביסט פון קעניגלעכן
 אפשטאם, וועלן מיר דיר דערלויבן חרטה צו האבן אויף דינע רייד
 און תשובה טאן. דערצייל דעם אמת, אז דו האסט אויסגעטראכט זאכן,
 וואס זינען קיין מאל נישט געשען. וועסטו תשובה טאן, וועסטו בא-
 פרייט ווערן און לעבן, ווי איינער פון אונדז. ענטפער מיט א שאקל
 פון קאפ: „וועסטו תשובה טאן?“

„ניין“ — האט קאוויירי געדרייט מיטן קאפ.

„בארעכן, וואס דו מוסט“ — האט דער הויפט-פריסטער ווייטער
 גערעדט — „וועסטו בלייבן בני דיין אינגעשפארטקייט און ליגנס,
 וועלן מיר דיר פארשטיינען אין מיטן מארק-פלאץ. דיין פלייש וועלן
 מיר איבערלאזן פאר די ווילדע פייגל און דינע-ביינער — א רויב
 פאר די שאקאלן. דיין נאמען וועט בלייבן ווי א קללה. דיין משפחה
 וועט זיך שעמען מיט דיר, ווייל אז מע וועט עמעצן וועלן שעלטן,
 וועט מען זאגן: „זאל זיין סוף זיין, ווי דער סוף פון דעם זינדיקן קא-
 ווייר!“ זיי זיך מודה פאר אלעמען, אז דו האסט דערציילט ליגנס און
 אז אונדזערע הייליקע שריפטן דערציילן דעם אמת: הינטער די בערג
 איז אייביקע ליידיקייט, דער סוף פון דער וועלט, די וויס-וויסמעניש,
 וואס איז ליידיק און פינצטער. מיר דא זינען די גליקלעכע, די אויס-
 דערווילטע פון די געטער און מיר דארפן זיי דאנקען און לויבן פאר
 זייער גענאד.“

דא האט קאוויירי זיך געשטארקט און האט מיט גרויס גבורה-צע-
 ריסן די שטריק, וואס האבן אים געבונדן די הענט. ער האט ארויס-
 געכאפט דאס טיכל, וואס האט פארשטאפט זיין מויל, און איידער
 די פריסטער זינען געקומען צו זיך, האט ער אויסגעשריגן:

„הערט איר, מינע ברידער אנושים, איר קענט מיך פארשטיינען.—
 איר קענט מיין לייב צו די ווילדע פייגל אוועקגעבן און מינע ביינער
 צו די שאקאלן, אבער וויסן זאלט איר וויסן, אז די הייליקע שריפטן
 זאגן ליגן און איך דערצייל דעם אמת. איך האב מיט מינע אייגענע
 אויגן געזען, אז הינטער די בערג איז א פרוכפערק לאנד, א גאט-

געבענטשט לאנד. נעמט זיך צונויף, איר אלע, און איך וועל אייך ארויספירן פון דעם פארשאַלטענעם טאל. איך זאג אייך..."
די אנושים האָבן אַנגעהויבן שרייען און ליאַרעמען:
„ער לעסטערט די געטער!“

„אומגליק וועט ער ברענגען אויף אונדז!“
„דער צאָרן פון די געטער וועט זיך אויסגיסן אויף אונדזערע קעפּ!“

„פאַרשטאַפט אים צוריק דאָס מויל!“
„רייסט אים אַרויס די צונג מיטן וואַרצל!“
„פאַרברענט אים!“
„פאַרשטיינט אים!“

מען האָט קאָווירין צוריק פאַרבונדן די הענט אויף הינטן, אים פאַרשטאַפט דאָס מויל און אים צוגעשמידט צו אַן אייזערנעם זייל, וואָס איז געשטאַנען אין מיטן מאַרק, און יעדער איינער פון זיין פאַלק האָט געוואָרפן אַ שטיין אויף אים.
קאָווירי איז געשטאַרבן מיט אַ מאַרטידער טויט.

**

עס איז אַוועק אַ צייט און אויף דעם שבט אנושים איז אַנגעקומען זייער אַ שלעכט יאר. קיין רעגן איז נישט געגאַנגען. די קורצע גראַזן אויף די פעלדער זיינען פאַרוועלקט געוואָרן און ס'איז נישט געווען קיין פאַשע פאַר די בהמות. די קראַליקלעך און די האַזן זיינען אין גאַנצן פאַרשווינדן. דאָס פאַלק האָט אַנגעהויבן הונגען און אויס-שטאַרבן.

אַ גרויסער טרויער און שרעק איז אַנגעפאַלן אויף דעם שבט. אַבער די פריסטער האָבן נישט גערוט. זיי האָבן געקניט פאַר די גע-טער און גערייכערט צו זיי וויירעך טאַג און נאַכט אַן אַן אויפהער. אַבער קיין רעגן איז אַלץ נישט געקומען. זיי האָבן אויסגעשריגן אַלער-ליי תפילות. זיי האָבן גענומען די געטער אויף די אַקסלען און גע-גאַנגען אין לאַנגע פראַצעסיעס אַרום די פעלדער — אַ זיכערער מיטל קעגן טריקעניש. אַבער קיין רעגן איז נישט געקומען.

די אנושים האבן אנגעהויבן מורמלען:
„געדענקט איר, וואס קאוויירי האט אונדז דערציילט?“
'אוודאי געדענקען מיר. אפשר האט ער דערציילט דעם אמת?'
„טאקע, ווו איז ער געווען די גאנצע צייט?“
„מיר האבן דאך געזען מיט אונדזערע אייגענע אויגן. ווי ער איז
ארעפ פון בארג!“

וואס מער דער הונגער האט זיך פארשטארקט, אלץ מער מענטשן
האבן אנגעהויבן גלייבן אין קאוויירין. ווען א האלבער שבט איז אויס-
געשטארבן, האט דאס פאלק זיך פארזאמלט אויפן מארק-פלאץ און
גענומען שרייען:

„פירט אונדז אריבער די בערג צום צוגעזאגטן לאנד פון קאוויירין!“
די פריסטער האבן זיך אפגעזאגט צו פירן דאס פאלק. זיי האבן
געשטרעפט און געסטרעשעט מיט דעם צארן פון די געמער. ווען דאס
האט נישט געהאלפן און דאס פאלק איז אלץ געווען ווידערשפעניק,
האבן די פריסטער באפוילן די זעלנער צו שיסן אויף די פארזאמלטע.
אבער די זעלנער זיינען אויך געווען הונגעריק און זיי האבן זיך אפגע-
זאגט צו שיסן אויף זייערע ברידער. דעמאלט האט דאס פאלק אויס-
גערופן:

„לאמיר מאכן איינעם פון אונדז פאר א הויפטמאן און זאל ער
אונדז פירן דורך די בערג צום צוגעזאגטן לאנד!“
זיי האבן באלד אויסגעקליבן א הויפטמאן. ער האט אויפגענייט
א פאן, אנגעשריבן אויף איר דריי ווערטער: „צו קאוויירים לאנד!“ און
די אנושים האבן זיך אוועקגעלאזט איבער די בערג.

**

און דאס פאלק איז אריבער די בערג און האט דערזען, אז קאוויירי
איז געווען גערעכט. הינטער די בערג האט זיך געשפרייט א פרוכפער-
ריק לאנד. די זון האט העל געשיינט. די וועלדער זיינען דארטן געווען
פול מיט יאגד און די טייכן מיט פיש. אויף די פעלדער איז געוואקסן
ווייץ און קארן, קארטאפל און קוקורוזע, און אפילו בלומען.
דער שבט האט פארנומען א גרויס שטיק לאנד און האט עס בא-

ארבעט. ווען די אנושים האבן זיך איינגעזעסן און האבן אויפגעבויט שטעט און שטעטלעך, האבן זיי זיך דערמאנט אין דעם מארטירער, קאוויירי, וואס האט דער ערשטער געוואגט אריבערצוגיין די בערג און האט געבראכט די בשורה פון דעם אויסדערווילטן לאנד. זיי האבן אוועקגעשיקט שלוחים אויפצוזוכן קאוויירים ביינער און זיי צו ברענגן גען צוריק אין דעם געבענטשטן לאנד. זיי האבן געוואלט מקבר זיין די ביינער מיט גרויס כבוד און אויפשטעלן א מצבה אויפן קבר פון דעם מארטירער. אבער די שלוחים האבן זיך אומגעקערט מיט ליידיקן. פון קאוויירין איז נישט געבליבן קיין זכר און קיין סימן.

דעמאלט האט דער הויפטמאן ארויסגעגעבן א באפעל, אז יעדער דארף, יעדע שטאט און שטעטל זאל אפטיילן א שטיקל ערד פאר א בלומען-גארטן און אין מיטן פון בלומען-גארטן זאל מען אויפשטעלן א דענקמאל נאך דעם העלד, קאוויירי, וואס דאס פאלק האט אים פאר-שטיינט פאר זאגן דעם אמת.

דאס האט געטראפן מיט הונדערטער יארן צוריק. איצט טרעפט עס אויך. וועט עס א מאל זיין אנדערש?

פייער און ווינט

א כינעזישע פאלקס-מעשה

מאל האט אין כינע געלעבט א רייכע פרוי. זי האט געהאט צוויי זין. די זין האבן חתונה גע- האט, האט די רייכע פרוי אריינגעקראגן צוויי שניר. אין כינע איז דעמאלט געווען איינגעפירט, אז א שנור מוז באדינען איר שוויגער. א שנור מוז פאלגן איר שוויגער און א שנור טאר נישט פארלאזן די שטוב, אפילו נאר אויף א שפאציר,

אן דער שוויגערס דערלויבעניש.

די צוויי שניר זיינען געווען גומע כינעזישע טעכטער. האבן זיי באדינט די שוויגער, זי געפאלגט און נישט געטאן די קלענסטע זאך אין שטוב, סיידן די שוויגער האט זיי געזאגט, אז זיי מעגן עס טאן. ס'איז אריבער א יאר און די שניר האבן זיך פארבענקט נאך דעם דארף, ווו זיי האבן זיך אויסגעהאדעוועט, און אויך נאך זייערע טאטע- מאמע האבן זיי זיך פארבענקט.

זיינען ביידע שניר געקומען צו דער שוויגער און האבן געזאגט: „שוויגער טייערע, שוויגער ליבע, מיר בענקען נאך טאטע-מאמע, מיר בענקען נאך דעם דארף, ווו מיר האבן זיך אויפגעהאדעוועט, מיר זיילן זען אונדזערע ברידער און שוועסטער. זיי גנעדיק צו אונדז און לאז אונדז פארן אהיים אויף צוויי וואכן.“

האט די רייכע שוויגער ביז געענטפערט:

„איר וועט אוועק אהיים, און ווער וועט מיר מיין טיי צוגרייטן? ווער וועט מיר די שיך פוצן און ווער וועט מיר דאס בעט אויסבעטן?“

ווער וועט די פענצטער פארמאכן, ווען א רעגן-שמורעם וועט אַנקו-
מען? גייט צוריק צו אייער אַרבעט, פוילערקעס וואָס איר זינט!
זינען די צוויי יונגע פרויען אוועק צוריק צו זייער אַרבעט.
וואָכן זינען אַריבער און זייער בענקשאפט איז נאָך שטאַרקער

געוואָרן. זיי זינען געוואָרן זייער אומעטיק, זיי האָבן ווייניק געגעסן,
ווייניק געטרונקען און האָבן שמילערהייט געוויינט.
דער ריכטער פרויס זין האָבן נישט געקאָנט צווען דעם שרויער
און צער פון זייערע ווייבער. זינען זיי געקומען צו דער מאמען און
האָבן געזאָגט:

„בענקען בענקען אונדזערע וויכער נאך זייערע טאטע-מאמע און נאך זייער דאָרף. לאַז זיי גיין אַהיים אויף צוויי וואַכן, וועלן זיי אויפֿ-הערן וויינען און זיפּצן“.

האַט די אַלטע בייזע מאמע געענטפּערט:

„זאַלן זיי וויינען און זיפּצן! זאַלן זיי בענקען אַהיים! איך וועל זיי נישט אַוועקלאָזן פּון זיך. ווער וועט מיר מײַן צוגרייטן? ווער וועט מיר די שיד פּוצן און מײַן בעט אויסבעטן? און ווער וועט די פענצטער פאַרמאַכן, ווען אַ רעגן-שטורעם וועט אַנקומען?“

די יונגע שניר האָבן געזען, אַז זייער שוויגער איז אַינגעשפּאַרט און אַז זי וועט זיי קיין מאַל נישט לאָזן זען דאָס דאָרף, וווּ זיי זײַנען געבוירן געוואָרן. זיי וועלן זיך שוין קיין מאַל נישט צעקושן מיט טאטע-מאמע און קיין מאַל, קיין מאַל וועלן זיי שוין נישט אַנקוקן זייערע ברודער און שוועסטער. זײַנען די צוויי יונגע פּרויען נאָך טרויעריקער געוואָרן. זיי האָבן אין גאַנצן אויפּגעהערט עסן און טרינקען און שלאָפן, און צום סוף זײַנען זיי קראַנק געוואָרן.

די אַלטע שוויגער האָט דערזען, אַז אירע שניר זײַנען קראַנק, ליגן פאַרשלאַפּטע אין די בעטן און קענען נישט פּוצן קיין שיד, צו-גרייטן קיין טיי און אויסבעטן דאָס בעט אָדער פאַרמאַכן די פענצטער. האָט די פּרוי געטראַכט:

„באַדינען מיך קענען זיי נישט. זאַלן זיי גיין. זיי וועלן קומען צוריק געזונטע, שטאַרקע און אויסגערומטע, וועלן זיי קענען בעטער האַרעווען פאַר מיר. אַבער איך וועל זיי באַשטראַפּן פאַר פאַרלאָזן מיך“.

האַט זי געזאָגט צו אירע שניר:

„גייט, גייט אייך אַהיים צו אייער דאָרף, איר פּאַלשע שניר, אַבער אַ שוויגער דאָרף מען ברענגען אַ מתנה, ווען מע קומט צוריק. וויל איך, אַז איר זאַלט מיר ברענגען פּייער אַינגעוויקלט אין פּאַפּיר און ווינט באַהאַלטן אין פּאַפּיר. גייט, גייט אַהיים און קומט צוריק אין צוויי וואַכן אַרום. פאַרגעסט אַבער נישט די מתנה!“

ווען די שניר האָבן דערהערט, אַז זיי מעגן גיין אַהיים אויף צוויי וואַכן, זײַנען זיי באַלד געזונט געוואָרן. זיי האָבן אַנגעהויבן זינגען און

טאנצן, זיך גיך איינגעפאקט און זיינען אוועק. פאר גרויס פרייד האבן זיי נישט געמראכט וועגן דעם, וואס זייער שוויגער האט זיי אנגעזאגט.

**

די צוויי שניר זיינען אנגעקומען אין זייער דארף. טאטע-מאמע האבן זיך דערפרייט מיט זייערע געסט. די ברידער און שוועסטער האבן זיך ארומגעכאפט מיט זיי, זיי געקישט און געלאכט, און געזונגען, און געטאנצט פון גרויס שמחה. מען האט געגרייט דעם מיש און מען האט געגעסן, געטרונקען און זיך געפרייט. איידער מען האט זיך אומגעקוקט, זיינען די צוויי זאכן אריבערגעפלוויגן.

אז ס'איז געקומען די שעה זיך צו געזעגענען מיט זייערע פאמיליעס, האבן די יונגע פרויען זיך דערמאנט אין זייער שוויגערס מתנה. זיי זיינען געבליבן שטיין, ווי צוויי שטיקער האלץ:

„ווי קען מען ברענגען פֿייער איינגעוויקלט אין פאפיר? ווי קען מען טראגן ווינט באהאלטן אין פאפיר?“

די שנירן האבן זיך צעוויינט. אלע וויינען, ווען מען פארלאזט טאטע-מאמע, ברידער און שוועסטער, האט זיך קיינער נישט געווינט דערט, וואס זיי וויינען. אבער אז די צוויי פרויען זיינען געשטאנען און האבן נישט אויפגעהערט צו וויינען, האט דער עלטסטער פון דארף געזאגט צו זיי:

„גענוג, איר כינעזישע מעכטער, איר האט שוין גענוג געוויינט. גייט געזונטערהייט און קומט אן געזונט צו אייער שוויגער.“

די שניר האבן זיך שטארקער צעוויינט און האבן זיך נישט גערירט פון ארט. האט דער עלטסטער פון דארף געזאגט:

„ס'איז נישט שייך צופיל וויינען! אייערע אויגן וועלן ווערן רויט, אייערע באקן וועלן געשוואלן ווערן, איר וועט ווערן מיאוס און אייער רע מאנען וועלן אייך מער נישט ליב האבן. הערט אויף צו וויינען און גייט צו אייער שוויגער.“

האבן ביידע שניר זיך נאך שטארקער צעוויינט און האבן דערציילט דעם עלטסטן פון דארף וועגן די צוויי מאדנע מתנות, וואס זייער שוויגער האט זיי געהייסן ברענגען. האט דער עלטסטער פון דארף געזאגט:

„וויינט נישט, קינדערלעך, איך וועל אייך אויסלערנען ווי צו בא-
האלטן ווינט אין פאפיר און ווי מען קען אייננוויקלען פניער אין פאפיר“.
און ער האט זיי טאקע אויסגעלערנט און די שנור זינגען אוועק
פריילעכע אהיים צו זייער בייזער אלטער שוויגער.

קומען די צוויי שנור אהיים און די שוויגער באגעגנט זיי מיט א
פאלשן שמייכל און זאגט:

„צוערשט, קינדער מינע, עפנט די פעגצמער, פארבעט דאס בעט
און פוצט מיר אפ מינע שייך. דערנאך, אז איר וועט פארטיק ווערן,
פארברייט מיר טיי און ברענגט עס מיר אויף דער וועראנדע אין דעם
געבלימלטן פארצעליענעם טיי-מעפל“.

די שנור האבן אזוי געטאן. די שוויגער האט געגעבן עטלעכע
זופ טיי און האט געזאגט:

„און איצט, טעכטער מינע, ווו זינגען מינע מתנות?“
„כור האבן געבראכט זיי מתנות, וואס דו האסט אונדז געהייסן
ברענגען“.

שמייכלט די שוויגער און זאגט:

„קיינער קען נישט אייננוויקלען קיין פניער אין פאפיר און קיינער
קען נישט באהאלטן קיין ווינט אין פאפיר. ליגן זאגט איר! ליגן זאגט
איר!“

שמייכלט די ערשמע שנור און שווינגנדיק נעמט זי ארויס א פא-
פירענעם לאמטערן און שמעלט אין אים אריין א ליכט. זי צינדט אן
דאס ליכט און זאגט צו דער שוויגער:

„אט איז פניער איינגעוויקלט אין פאפיר“.

און די צווייטע שנור נעמט ארויס פון קעשענע א פאכער, צע-
נעמט אים און הייבט אן פאכען מיט אים. בלאזט א קיל ווינטל אויף
דער שוויגערס פארשוויצט פנים און די שנור זאגט:

„אט איז ווינט באהאלטן אין פאפיר“.

די שוויגער האט געשוויגן און האט נאר נישט געענטפערט. אין
האזיצן איז זי געווען צופרידן, וואס זי האט אזעלכע צוויי קלוגע שנור.
פון דעמאלט אן נוצט די וועלט לאמטערנעס און פאכערס.

א טויטער וואס רעדט

אן אינדישע מעשה

ניט-ווייט אין אינדיע איז געווען א חברה מאנאכן. די חברה איז געווען זייער ארעם און די מאנאכן האבן נישט געהאט גענוג געלט צו בויען א מא-נאסטיר. האבן זיי געוויינט אין ביידלעך. זייער פירער איז געווען דער קלוגער דאנדאקא.

ס'איז געווען איידער דער גרויסער רעגן-סעזאן האט זיך אנגעהויבן. ווי א גוטער איבערגעגעבע-נער פירער, האט דאנדאקא באקוקט די ביידלעך, צי זיי זיינען שטארק גענוג און גאנץ. אין איין ביידל האט ער באמערקט, אז דער סלופ, דער שטאנג, וואס האלט אונטער די לייונט, איז אין גאנצן צעפוילט. דא-דאקא איז אוועק אין וואלד אפצוזוכן עפעס א גראבן קלאץ. אז מען זוכט, געפינט מען. ער האט געפונען א גרויסן בוים מיט דיקע צווייגן. ער האט ארויפגעקלעמערט אויפן בוים, זיך אוועקגעזעצט אויף א שטארקן גראבן צווייג און האט אים אנגעהויבן ארונטערצוועגן. א פארבייפארער האט באמערקט, ווי דאנדאקא זיצט אויף דעם צווייג און זעגט אים. האט ער זיך אפגעשטעלט און געזאגט:

„א, דאנדאקא, דו נאר איינער, אויב דו וועסט אפזעגן דעם צווייג, וואס דו זיצסט אויף אים, וועסטו דאך אראפפאלן און געהרגעט ווערן.“
דער מאנאך האט זיך צוגעהערט צום פארבייפארער און האט ווייטער געזעגט דעם צווייג. ער האט געזעגט און געזעגט, ביז דער צווייג האט זיך אפגעבראכן און דאנדאקא איז אראפגעפאלן מיט א קראך.

ליגט דער מאנאך אויף דער ערד און טראכט:
 „דער פארבייפארער איז אפנים זייער א קלוגער. אט פונקט ווי
 ער האט פארויסגעזאגט, אזוי איז מאקע געשען. דער צווייג האט זיך
 אפגעבראכן און איך בין אראפגעפאלן. ער האט אויך געזאגט, אז איך
 וועל געהרגעט ווערן. נו, די ערשטע צוויי זאכן זיינען שוין געשען:
 דער צווייג האט זיך אפגעבראכן און איך בין ארונטערגעפאלן. איז
 דאך א סימן, אז די דריטע זאך איז אויך אן אמת. איך בין געשטארבן,
 איך בין טויט. אויב אזוי, דארף איך זיך אויפפירן ווי א לייטישער מת.“
 ליגט דער מאנאך און מוט נישט קיין ריר מיט קיין גליד. מענטשן
 האבן זיך ארוסגעקליבן ארום אים און ער ליגט — נישט ער רעדט,
 נישט ער שמעלט זיך אויף. ער האט אפילו דעם אטעם איינגעהאלטן.
 די מענטשן האבן אים געמינערט, אבער דאנדאקא האט דאך
 געוויסט, אז ער איז טויט. האט ער איינגעהאלטן דעם אטעם און נישט
 געעפנט די אויגן, ווי עס פאסט פאר א מת.
 די מענטשן זיינען אוועק צו די מאנאכן און האבן זיי דערציילט,
 אז זייער רבי, זייער פירער, דאנדאקא, איז דערהרגעט געווארן.
 זיינען די מאנאכן געקומען, האבן אים אויסגעטאן די קליידער
 און אים אנגעטאן תכריכים. זיי האבן אים אריינגעלייגט אין א טרונע
 און אים אנגעהויבן טראגן צום שייטערהויפן, צו פארברענען, ווי עס
 פירט זיך אין אינדיע.
 טראגן זיי אים און זיינען תפילות, און דאנדאקא ליגט אויסגע-
 צויגן, ווי א גראף און ווארט: אט וועלן זיי אים פארברענען אויפן
 שייטערהויפן, ווי דער דין איז.

**

גייען די מאנאכן, טראגן די טרונע מיטן מת, ביז זיי קומען צו
 צו א שייטערהויפן: איין וועג רעכטס און איין וועג לינקס. ווייסן זיי נישט
 ווהיין צו גיין. שמעלן זיי אראפ די טרונע און הייבן זיך אן צו קריגן.
 עטלעכע מאנאכן זאגן, אז מען דארף זיך נעמען רעכטס. די אנדערע
 זאגן, אז מען דארף זיך נעמען לינקס. קריגן זיי זיך און קריגן זיך, ביז
 דאנדאקא פארלירט זיין געדולד. ער זעצט זיך אויף אין טרונע און
 רופט זיך אן:

„ליבע, טייערע חברים מיניע, קריגט זיך נישט. איר האט שמענדיק זיך גענומען לינקס, ווען איר האט געמראגן א מרונע.“
אפגעזאגט און זיך צוריק אוועקגעלייגט. זאגן די מאנאכן:
'דאנדאקא האט שמענדיק געזאגט דעם אמת און נאר דעם אמת.
מיר וועלן זיך פארנעמען לינקס.'
די מענטשן, וואס זיינען דערביי געווען, האבן אויסגעשריגן צו די מאנאכן:

„וואס טוט איר, נארישע מאנאכן? פארוואס טראגט איר איינער פירער צום שניטערהויפן? ער לעבט דאך!“
האבן די מאנאכן געענטפערט:
„ניין, ער איז טויט!“
„אבער ער רעדט דאך. האט איר ווען געהערט א טויטן רעדן?“
— האבן געמענהט די מענטשן.

„איר זינט טאקע גערעכט“ — האבן די מאנאכן געענטפערט —
„מיר האבן קיין מאל נישט געהערט א טויטן ריידן. אבער לאמיר פרעגן דאנדאקאן. ער וועט זאגן דעם אמת. ער האט קיין מאל קיין ליגן נישט געזאגט.“

און די מאנאכן האבן געפרעגט דאנדאקאן:
„דאנדאקא, דאנדאקא, זאג אונדו, ביסטו טויט, צי לעבעדיק?“
„טויט!“ — האט דאנדאקא געענטפערט קורץ און שארף.
„פון וואנען ווייסטו עס, דאנדאקא?“ — האבן די מאנאכן ווייטער געפרעגט.

דערציילט זיי דאנדאקא, ווי ער האט געזעגט א צווייג, ווי א דורכ-
פארער האט אים געווארנט, און ער פארענדיקט:
„וואס ער האט פארויסגעזאגט, איז מקוים געווארן: דער צווייג
האט זיך אפגעבראכן, איך בין אראפגעפאלן. נו, דאס דריטע, אז איך
וועל שטארבן, איז אויך זיכער געשען. איך בין טויט!“
„ס'איז גערעדט מיט שכל!“ — האבן געזאגט די מאנאכן.
שרייען די ארומיקע:

„ער איז אפשר משוגע געווארן, אבער טויט איז ער נישט. א
טויטער קען נישט ריידן!“
זיינען די מאנאכן געשטאנען צעטומלט און האבן נישט געוויסט,

וואס צו טאן. צום גליק איז אנגעקומען דער פארבייפארער, וואס האט
געזען דאנדאקאן זעגן דעם צווייג. ווען ער האט דערהערט דעם טומל,
האט ער געזאגט:

„און מיר גלייכסטו, דאנדאקא?“

„אודאי“ — ענטפערט דער מאנאך — „מ'איז געשען, ווי דו
האסט פארויסגעזאגט.“

„נו, זאג איך דיר, אז דו לעכסט!“

„ביסטו זיכער?“

„אודאי.“

„איז טאקע גוט“ — זאגט דאנדאקא — „איך בין מויט הונגעריק.“
דאנדאקא איז ארויס פון טרונע, האט זיך אוועקגעזעצט אויף דער
ערד און האט אנגעהויבן קניען ברויט און פארטרינקען מיט וואסער.
די ארומיקע האבן זיך צעלאכט:

„זעט, א מייטער עסט!“

די מאנאכן האבן נישט פארשטאנען, פארוואס מען לאכט פון דעם
ערלעכן, גלייביקן דאנדאקאן.

אן אפענע טיר

אן אינדישע העלעם-מעשה

ס איז געווען א קאלטע, רעגנדיקע הארבנס-
נאכט אין בעלעם. דער ווינט האט געריסן טיר
און לאדן. אין מיטן נאכט הערט אברהם, ווי די
טיר פון הויז קלאפט. וועקט ער אויף זיין ווייב,
מירטל, און זאגט צו איר:

„מיין ווייב, האסטו פארשלאסן די טיר?“
ענטפערט מירטל:

„מאן מינער, כ'האב געמיינט, אז דו האסט פארשלאסן.“
„איך האב די טיר נישט פארשלאסן“ — זאגט אברהם — „גיי
און פארשליס.“

„גיי דו און פארשליס“ — זאגט מירטל.

זאגט אברהם:

„ניין, איך גיי נישט אראפ אין אזע קעלט, און דו ווייסט דאך, אז
איך זאג נישט, איז נישט.“

זאגט מירטל:

„די גאנצע וועלט ווייסט, אז דער מאן איז א רב, איז דאס ווייב
א רביצין; אז דער מאן איז א שוסטער, איז דאס ווייב א שוסטערקע.
ביסטו אן עקשן, מיין מאן, בין איך אן עקשנמע. איך בלייב אויך אין
בעט און ריר זיך נישט פון ארט.“

זאגט אברהם:

„דו רעדסט מיט שכל. ווייסטו וואס? מיר וועלן אפמאכן ביי זיך.“

אז ווער פון אונדז וועט אנהייבן ריידן פריער, וועט גיין פארשליסן די טיר."

זאגט מירטל:

"אפגעמאכט."

ליגן זיי און שווינגן. דער ווינט בלאזט און די אפענע טיר קלאפט, קלאפט, אז דאס הויז צימערט, אבער ביידע שווינגן און רירן זיך נישט פון ארט.

דער רעגן גיסט, דער ווינט בלאזט, אין הויז איז נאס און קאלט וועלף צו טרייבן, אבער אברהם און מירטל רירן זיך נישט פון ארט. שוין גאר פארטאג הערן מאן און ווייב טריט און מענטשלעכע שטימעס. גנבים ריידן. איין גנב זאגט:

"זע נאר, אן אפענע טיר! לאמיר אריינגיין און זען, וואס מען קען ארויסטראגן פון שטוב."

זאגט דער צווייטער גנב:

"רייד נישט אזוי הויך! אפשר זינען די באלעכאטים אין דער היים, נאר זיי שלאפן?"

"מאך זיך נישט נאריש!" — ענטפערט דער ערשטער — "דו הערסט, ווי די טיר קלאפט? זי וואלט א טויטן אויפגעוועקט. מסתמא איז קיינער נישטא. קום."

הערן מאן און ווייב, ווי די גנבים גייען אריין אין שטוב און הייבן אן אויסצוליידיקן אלע צימערן. מאן און ווייב אבער רירן זיך נישט פון ארט.

די גנבים טוען זייער ארבעט, פאקן איין אלץ, וואס קומט זיי אונטער דער האנט. מאן און ווייב ווייכן, אז זיי וועלן בלייבן הויל און נאקעט, אבער זיי לאזן נישט ארויס קיין פיפּס פון מויל.

די גנבים האבן אלץ צונויפגענומען און זינען אוועק. די טיר האבן זיי געלאזט אפן, ווי זיי האבן זי געפונען.

**

ס'איז אוועק די נאכט, ס'איז געקומען דער פרימארגן. מאן און ווייב זינען אויפגעשטאנען און האבן זיך ארומגעקוקט. די שטוב איז

פוסט. די גנבים האבן נישט איבערגעלאזט קיין פענדל אויף אפצוקאכן אביסל גרויפן אויף אנבייסן. קוקן מאן און ווייב זיך איבער און שווייגן. גייט מירטל ארויס פון שטוב, גייט צו א שכנה אנטלייען עפעס אויף אנבייסן. אבער די מיר פארמאכט נישט די עקשנמע. קומט זי צו דער שכנה און ווי דער שטייגער איז בני פרויען, פארדעדט זי זיך און זאמט זיך א היפשע צייט.

דערווייל איז א שערער פארבינגעגאנגען דאס הויז מיט דער אפענער מיר. אין יענע צייטן פלעגן שערער גיין פון הויז צו הויז און פרעגן, ווער עס וויל זיך אפשערן, און מאקע ארומשערן די קינדער אדער דערוואקסענע גלייך אין שטוב.

זעט דער שערער, ווי אברהם זיצט שמוס אויף א בענקל אין מיטן שטוב און איז פארטראכט. זאגט דער שערער:

„אפשר ווילט איר זיך ארומשערן, ר' אברהם?“

שווייגט אברהם און ענטפערט נישט. נו, אז מען זאגט נישט „ניין“, מיינט מען דאך „יא“. צעלייגט דער שערער זיין האנטער, זיין שער, זיין שיסל, זיין זייף און גאלמעסער און נעמט זיך צו דער ארבעט. ער שערט און שערט, דערנאך פרעגט ער:

„גענוג, ר' אברהם?“

אברהם שווייגט. שערט דער שערער ווייטער, שערט און שערט. אברהם קוקט שוין אויס, ווי אן ארומגעשוירענער שעפס. פרעגט דער שערער:

„גענוג?“

שווייגט אברהם. טראכט דער שערער:

„וואס איז דאס פאר אן אנשיקעניש? נו, מילא, פארפאלן!“

נעמט ער די זייף, זייפט אן אברהם קאפ און גאלט אים אפ. אפ-געגאלט דעם קאפ, זאגט דער שערער:

„צו אזא הוילן קאפ פאסט נישט אזא לאנגע בארד. ארומשערן

אביסל?“

אברהם שווייגט. דער אמתער עקשן. נעמט זיך דער שערער צו דער בארד, שערט און שערט, און אברהם שווייגט. פוילט זיך נישט דער שערער און גאלט אפ אברהם שיינע בארד. אברהם שווייגט נאך אלץ.

לייגט דער שערער צונויף זיין האנטעך, זיין שער, זיין שיסל און זייף און זאגט צו אברהמען:
 „נו, ר' אברהם, כ'האב אייך ארומגעשוירן, ארומגעגאלט, בא-
 צאלט מיר“.

אין אברהמען קאכט און זידט. ווער האט אים געבעטן, ער זאל אים שערן און גאלן? און ער וויל נאך באצאלט פאר זיין שיינער אר-
 בעט! א שיינ פנים האט ער געקראגן! א ייד אן א בארד און אן פאות —
 ווי וועט ער זיך ווייזן פאר לייטן?

אזוי טראכט ר' אברהם, אבער ער שווייגט. ער וועט דאך נישט
 אנהייבן ריידן דער ערשמער. מענהט דער שערער:

„איך בין א ייד, אן ארעמאן. כ'האב געארבעט, באצאלט מיר!
 דער שערער רעדט און רעדט און אברהם שווייגט. ווערט שוין
 דער שערער אין כעס און זאגט:

„אזוי? איר זינט אן עקשן? איר ווילט נישט ענטפערן? איך וועל
 אייך שוין אנלערנען!“

און דער שערער איז נישט פויל, גייט ארויס אין גאס, נעמט אן
 פולע הויפנס בלאטע און שמירט אויס אברהמס אפגעגאלטן קאפ און
 פנים, איז ער ארויס פון שטוב און האט די מיר אפילו נישט צוגעמאכט.
 גייט דער שערער ארויס פון שטוב און מירטל, אברהמס ווייב,
 קומט אריין אין שטוב. זי טוט א קוק אויף אברהמען און טוט א פאטש
 מיט די הענט:

„וויי איז מיר! ווינד איז מיר! וואס האט מען געטאן צו דיר? דו
 קוקסט דאך אויס ווי א שד!“

אברהם האט זיך אויפגעהויבן פון בענקל און גאנג רויק געזאגט:
 „דו האסט די ערשמע אנגעהויבן צו ריידן. גיי זשע און פארמאך
 די מיר!“

מירטל איז אזעק און האט פארמאכט די מיר. אן אפמאך אין
 אן אפמאך!

דאס אלטע דארע פארפאלק

אן אינדישע מעשה

מאל, אמאל האבן, אין דער טיפעניש פון אפריקע, געלעבט אן אלטער דארער מאן און אן אלטע דארע פרוי. זיי האבן ליב געהאט זיך צו בא-קלאגן, אז זיי זינען ארעם, אזוי ארעם, אז זיי האבן אפילו נישט גענוג צום עסן. אבער די ארו-מיקע פויערים האבן באמערקט, אז ווען דאס פארל איז אריינגעקומען ערגעץ אין א הויז צו

באקלאגן זיך אויף זייער ארעמקייט, האט אלע מאל עפעס געפעלט: א לעפל, א מעסער אדער א סטבע.

אין איין שיינעם זומער-טאג האט געטראפן, אז א שכן, א פויער, איז קראנק געווארן און האט זיך אוועקגעלייגט אין בעט. אונטערן בעט האט ער געהאט א זעקעלע מיט ים-מושלען, וואס מען האט אין יענע צייטן באנוצט ווי געלט.

דער טאג איז געווען א הייסער און אלע שטוביקע זינען אוועק אין פעלד. דער קראנקער איז פון גרויס היץ איינגעשלאפן. אין שלאף הערט ער, ווי פיס גייען ארום איבער דער שטוב. ער האט געעפנט די אויגן און דערזען, ווי דאס פארל שארט זיך ארויס פון הויז מיט דעם זעקעלע מושלען. ער האט אנגעהויבן שרייען:

„מינע מושלען נעמט נישט אוועק! גיט מיר אפ מיין געלט! מינע שווער-פארהארעוועטע מושלען נעמט נישט אוועק!“

דאס פארל איז אנטלאפן און דער קראנקער האט זיך נאך העכער

צעשריגן:

„גנבים, האנדימן, רויבער, מערדער! העלפט, מענטשן, העלפט!“
שכנים האבן דערהערט און זינגען געקומען צולויפן זען, וועמען
קוילעט מען עס אין מיטן העלן מאג. דער קראנקער ארעמער מאן
האט דערזען די שכנים, האט ער זיך צעווייגט:

„ווינד און וויי איז מיר! דאס דארע קווארע פארל איז דא געווען,
האט אוועקגעגנבעט מיין זעקעלע מושלען און איז אנטלאפן.“

די שכנים האבן זיך איבערגעקוקט און געזאגט צום קראנקן:
„וויין נישט, שריי נישט, מיר וועלן צוריקקריגן דיין זעקעלע
מושלען.“

זיי זינגען אוועק צום אלטן דארן פארפאלק און האבן געזאגט צו
מאן און ווייב:

„גייט אפ דאס זעקעלע מושלען, וואס איר האט געגנבעט ביים
ארעמען קראנקן פויער. אויב נישט, וועלן מיר אייך שמייסן מיט
— בייטשן געמאכט פון דער פעל פון ים-פערד, וואס מען רופט „היפא-
פאטאמוס.“

דאס פארפאלק האט געקוויטשעט און געליארעמט, און זיך גע-
שווירן מיט אלערליי שבועות, אז זיי ווייסן נישט פון וואס צו זאגן.
די פויערים האבן נישט געגלייבט דעם פארפאלק און האבן
געזאגט:

„דו אלטער דארער מאן און דו אלטע קווארע פרוי, גייט בעסער
אפ דאס זעקעלע מושלען מיט גומן. אז נישט, וועלן מיר קומען צו אייך
מיט אונדזערע בייטשן געמאכט פון היפאפאטאמוס פעל און איר וועט
עסן היפאפאטאמוס פעל, ביז איר וועט צוריקגעבן די געגנבעטע
מושלען.“

דאס פארפאלק האט נישט געענטפערט. די פויערים זינגען אוועק
אין דארף צו ברענגען די בייטשן. דאס פארפאלק האט געכאפט דאס
זעקעלע מושלען און זיך געלאזט לויפן אין וואלד אריין. די שכנים
האבן זיך צוריקגעקערט. זיי האבן דערזען דעם אלטן דארן מאן און
די אלטע דארע פרוי לויפן מיטן זעקעלע מושלען. זינגען זיי זיי נאכ-
געלאפן. דאס אלטע פארפאלק איז אבער געווען פלינקער. ביידע האבן
ארויפגעקלעטערט אויף א הויכן בוים און זינגען געבליבן זיצן אויף
א צווייג.

די שכנים האבן זיך ארומגעשמעלט ארום בוים און געזאגט:
 „איר דארע, קווארע באשעפענישן, מיר וועלן אייך נישט לאזן
 אראפקריכן פון בוים, ביז איר וועט נישט צוריקגעבן דאס געגנבעטע
 זעקעלע מושלען“.

דער דארער אלטער מאן האט געענטפערט:
 „דא בלייבן מיר זיצן, ביז איר וועט הונגעריק ווערן. אז איר וועט
 ווערן הונגעריק, וועט איר אהיים גיין עסן. ווען איר וועט אהיים גיין,
 וועלן מיר אראפ פון בוים און אנטלויפן אין וואלד אריין. מיר זיינען
 עקשנים. מיר קענען אויסהאלטן“.

די שכנים פויערים האבן אויסגעשריגן:
 „אט דא בלייבן מיר. מיר וועלן אויפשמעלן געצעלטן אונטערן
 בוים און אייך היימן. מיר וועלן זיך בייטן. עטלעכע פון אונדז וועלן
 גיין עסן און די אנדערע וועלן היימן. מיר וועלן אייך פון אויג נישט
 אפלאזן“.

און די פויערים האבן אזוי געטאן.
 מעג זיינען אריבער, וואכן זיינען אוועק, חדשים זיינען פארבייגע-
 גאנגען. דער דארער אלטער מאן און די דארע אלטע פרוי זיינען גע-
 זעסן אויפן בוים און האבן געווארט, אז די פויערים זאלן מיד ווערן
 און אוועקגיין. די שכנים איז נישט מיאום געווארן צו זיצן אונטערן
 בוים און ווארטן ביז דאס פארפאלק זאל מיד ווערן און אראפקריכן
 פון בוים.

ענדלעך איז דאס פארפאלק הונגעריק געווארן. די ערשטע צייט
 האבן זיי געריסן די פרוכטן פון בוים, געגעסן און געווארן זאט. אז די
 פרוכטן זיינען אויסגעגאנגען, האט דאס פארפאלק געקנאקט די קער-
 לעך פון די פרוכטן און זיך געשפיזט מיט די יאדרעס. אז די יאדרעס
 האבן זיך אויסגעלאזט, האבן זיי אנגעהויבן קייען די זאפטיקע יונגע
 בלעטער. אז די יונגע בלעטער זיינען אויסגעגאנגען, האבן זיי געקניט
 די אלטע בלעטער. אז עס זיינען שוין מער קיין בלעטער נישט גע-
 בליבן, האט דער אלטער דארער מאן און די אלטע דארע פרוי אנגע-
 הויבן אראפשיילן די קארע פון די צווייגן און פון בוים און געגעסן.
 ווי מ'עסט, אזא פנים האט מען. דער מאן און די פרוי זיינען
 געווארן נאך דארער ווי זיי זיינען געווען. זייערע אויגן זיינען אייג-

געזונקען טיפער אין זייערע שטערנס. די אויגן-דעקלעך זיינען רויט געווארן פון נישט שלאפן און די וועס זיינען אויסגעקראכן. די ציין זיינען ביי זיי אויסגעוואקסן לענגער פון קנאקן די קערלעך און עסן די יאדרעס און פון קניען די קארע פון דעם בוים און צווייגן.

איין מאל האט דער אלטער מאן אויסגעשטרעקט זיין האנט צו דער אלטער פרוי און געזאגט:

„זע נאר, די הויט פון מיין ארעם איז פארהארטעוועט געווארן!“

די אלטע פרוי האט אויסגעשטרעקט איר האנט, א קוק געטאן אויף איר און געזאגט:

„מיין ארעם איז אויך פארהארטעוועט געווארן, אזוי ווי דיניער.“

זיי האבן באקוקט זייערע פיס און דערזען, אז אויך די הויט פון די פיס איז פארהארטעוועט און צעקנייטשט. די נעגל אויף די פינגער פון די הענט און פיס זיינען געווארן לאנג פון שטענדיקן קלאמערן זיך אין די צווייגן.

„עפעס מאדנע הענט און פיס, מאדנע פינגער מיט לאנגע נעגל האבן מיר געקראגן“ — האט געזאגט דער אלטער דארער מאן.

„יא“ — האט געענטפערט די אלטע דארע פרוי — „טאקע מאדנע הענט און מאדנע פיס, מאדנע פינגער מיט לאנגע נעגל האבן מיר געקראגן.“

**

ס'איז אנגעקומען דער סעזאן פון גרויסע רעגנס. דאס פארפאלק איז געווען נאקעט. זייערע קליידער זיינען שוין לאנג געווען צעריסן. מאן און פרוי האבן זיך געטריימלט פון קעלט. ס'האט זיי געקלאפט א צאן אין א צאן.

איין מאל טוט דער אלטער דארער מאן א קוק אויף זיין פרוי און שרייט אויס:

„זע נאר, ווי דו קוקסט אויס! דו ביסט דאך באדעקט מיט האר פון קאפ ביז די פיס!“

„און דו אויך!“ — רופט אויס די פרוי איבערראשט.

א פאר וואכן שפעטער זאגט דער מאן צו דער פרוי:

„עפעס איז מיר מאדנע. איך פיל, ווי ס'קיצלט מיך ביים ענד פון
רוקנביין“.

„יא, איך פיל עם אויך“ — האט געענטפערט די פרוי — „וואס
קען עם זיין?“

איידער וואס-זווען, האבן ביי די אנגעהויבן וואקסן פון הינטן
עקן.

אין אפריקע דערציילט מען, אז דער אלטער דארער מאן און די
אלטע דארע פרוי האבן דעמאלט אנגעהויבן פלאפלען, קוויטשען, פלוי-
דערן און שרניען איינער אויף דעם אנדערן. קיינער האט נישט פאר-
זאגען, וואס זיי פלאפלען. זיי האבן מסתמא באשולדיקט איינער דעם
אנדערן אין די זאכן, וואס האבן מיט זיי געמראפן. אקוראט ווייסט
מען נישט, ווייל זינט דעמאלט האט קיינער זיי נישט פארשטאנען.
אבער אלע האבן געזען, ווי דאס פארפאלק האט אראפגעווארפן דאס
זעקעלע מושלען און ביידע, מאן און פרוי, האבן אנגעהויבן שפרינגען
פלינג פון צווייג אויף צווייג און פון בוים אויף בוים. אזוי זיינען זיי
אנטלאפן פון זייערע שכנים.

פון יענעם טאג אן האבן זיך באוויזן די בריל-מאלפעס אויף דער
וועלט. זיי קוקן אויס ווי קליינע איינגעדארטע מענטשעלעך. זיי יאגן
זיך פון צווייג אויף צווייג, פון בוים אויף בוים. זיי פלאפלען, פלוידערן,
קוויטשען און קריגן זיך. אפט קריכן זיי אראפ פון די ביימער, כאפן
זיך אריין אין די וויינונגען פון מענטשן און גנבענען אוועק אלץ, וואס
קומט זיי אונטער דער האנט. אבער די בריל-מאלפעס האבן קיין מאל
נישט פארגעסן, אז אמאל, אמאל זיינען זיי געווען מענטשן און האבן
געלעבט אין הייזער און אין דערפער, ווי אלע מענטשן פון דער וועלט.
ביז היינטיקן טאג בויען זיי זיך אויס שטיבלעך פון צווייגן און האלטן
אין זיי זייערע קינדער. און ביז היינטיקן טאג קוקן זיי זיך צו ווי
מענטשן פירן זיך אויף און מאכן זיי נאך. די בריל-מאלפעס זיינען די
גרעסטע גאכמאכערס אין דער וועלט.

איין נאר גרעסער פארן אנדערן

אן אירלענדישע מעשה

יינמאל איז געווען א סאלדאט. ער האט געדינט דעם קיסר יארן לאנג. ווען ער האט שוין מער נישט געטויגט פאר קיין זעלנער, האט מען אים באפרייט פון דער ארמיי. האט דער ארעמער סאלדאט זיך אוועקגעלאזט וואנדערן איבער דער וועלט מיט פוסטע קעשענעס און א לידיקן מאגן. ער איז געגאנגען איבער פעלדער און וועלדער, איבער שמעט און שמעטלעך, ביז ער איז אנגעקומען צו א פארוואר-פענעם פויערישן שטיבעלע. דער פויער איז אוועק אויפן יאריד און זיין ווייב איז געווען אליין אין שטוב.

דער פויער איז געווען איר צווייטער מאן. איר ערשטער מאן איז געווען א שוסטער. זי איז געווען באווסט מיט איר נארישקייט, אבער דער פויער איז אויך נישט געווען קיין גרויסער חכם. צי ער איז געווען א גרעסערער נאר איז שווער צו זאגן. איין זאך ווייסן מיר: איידער ער איז אוועק אויפן יאריד, האט ער געזאגט צו זיין ווייב: „אט זיינען צען גילדענע רענדלעך. באהאלט זיי, ביז איך וועל קומען פון יאריד“.

דער פויער איז אוועקגעפארן. די פויערטע האט איינגעוויקלט די רענדלעך אין א שטיקל שמאמע און האט באהאלטן דאס קניפל אין קוימען.

**

דער אלטער, אויסגעדינטער סאלדאט האט דערזען פון דערווייטנס
דאס שטיבל, איז ער צוגעגאנגען צו דער טיר און האט אנגעקלאפט.
די פויערטע האט אויסגעשריגן:

„ווער קלאפט דארט?“

„אן אלטער, אויסגעדינטער סאלדאט.“

„פון וואנען קומסטו?“

טוט דער סאלדאט א זיפן:

„פון גן-עדן.“

די פויערטע האט האסטיק געעפנט די טיר, א פאטש געטאן מיט
די הענט און האט אויסגערופן מיט פרייד:

„פון גן-עדן קומסטו? אפשר האסטו דארט געזען מיין ערשטן

טאג?“

„ווי רופט מען אים?“

„מיקל, מיקל דער שוסטער, פון דארף מעקווילען“ — זאגט די

פויערטע.

„אוודאי האב איך אים געזען“ — ענטפערט דער סאלדאט —

„איך קען אים זייער גוט. ער איז מינער זייער א נאענטער חבר.“

„נו, איז וואס מאכט ער?“

„אט אזוי, נישקשהדיק. ער לאטעט שיך און עסט דריי מאל א

טאג ברויט, פוסמן ברויט.“

„וויי איז מיר! דריי מאל א טאג פוסמן ברויט? אפשר האט ער

דיר עפעס אנגעזאגט פאר מיר?“

„יא.“

„וואס?“

„וואס?“ — קראצט זיך דער סאלדאט די פאמיליצע — „יא, כ'האב

זיך דערמאנט. ער האט געזאגט, אז ווען ער וואלט געהאט א פאר

גילדענע רענדלעך, וואלט ער געהאט מיט וואס צו קויפן לעדער און

פאדעשוועס. פון דעם נייעם לעדער וואלט ער איינעם פון די אכות,

למשל אברהמען, אויפגענייט א פאר נייע שטיוול, וואלט אים בעסער

געווארן אין גן-עדן. א שוסטער, וואס נייט שטיוול פאר די אבות, גיט מען דריי מאל א וואך א קרופניק און פלייש מיט בעבלעך".
 „זאל ער זיך נישט זארגן" — האט די פרוי געענטפערט — „ער וועט שוין עסן דריי מאל א וואך פלייש מיט בעבלעך".
 זי איז צוגעגאנגען צום קוימען, ווי זי האט באהאלטן די גילדענע רענדלעך, האט ארויסגענומען דאס קניפל, אוועקגעגעבן דאס גאנצע געלט דעם אויסגעדינטן סאלדאט און געזאגט:
 „נא, גיב עס אפ מיין געשטארבענעס מאן. זאל ער אויסגעבן אויף לעדער וויפל ער דארף און מיר אפשיקן דאס איבעריקע".
 דער אויסגעדינטער סאלדאט האט צוגענומען די צען גילדענע רענדלעך און האט באלד געשמעלט פים.

* *

מיט א שעה שפעטער איז דער פויער צוריקגעקומען פון יאריד. זיין ווייב האט אים דערציילט, ווי אן אויסגעדינטער סאלדאט האט איר געבראכט א גרום פון איר געשטארבענעס מאן. דער ארעמער יונג לאטעט נעבעך שיד אין גן-עדן און פארדינט ווייניק. ער מוז נעבעך עסן דריי מאל א טאג פוסטן ברויט, ווייל ער האט נישט קיין געלט צו קויפן לעדער און אויפנייען א פאר שטיוול איינעם פון די אבות, למשל אברהם אבינו. האט זי אוועקגעשיקט איר ערשטן מאן אין גן-עדן די צען גילדענע רענדלעך.
 דער פויער האט זיך צעשריגן:
 „נאר! גלאמפ! גולם! פלאקן! מויטע עסן נישט, און קיין לעבע-דיקער מענטש איז נאך קיין מאל נישט געקומען פון גן-עדן. די אבות טראגן נישט קיין שטיוול. זיי גייען אין סאנדאלן, ווי מען זעט עס אויף די הייליקע בילדער".
 דער פויער האט געוואלט וויסן, ווהיין דער אויסגעדינטער סאלדאט האט זיך פארנומען — רעכטס אדער לינקס. ער וועט אים כאפן, קלאפן און צוריקנעמען דאס אויסגענארטע געלט.
 די פויערטע האט אים אנגעוויזן אין וואס פאר א וועג דער סאלדאט האט זיך געלאזט גיין. דער פויער האט זיך ארויפגעכאפט אויף א פערד און זיך געלאזט יאגן נאכן סאלדאט.

**

דער סאלדאט האט דערהערט דאס קלאפן פון פערדישע קאפיטעם, האט ער פארשטאנען, אז דער פויער יאגט זיך נאך אים. האט ער זיך אויסגעצויגן אויפן גראז, פארדעכלט די אויגן מיט דער רעכטער האנט און האט ארויפגעקוקט צום הימל.

דער פויער האט זיך אפגעשטעלט לעבן סאלדאט, א קוק געטאן אויפן אים און א פרעג געטאן:

„וואס קוקסטו אויפן הימל?“

„א מאדנע זעונג זע איך.“

„וואס זעסטו דארט אזוינס?“

„קוק נאר אן, ס'גייט זיך א מענטש גלייך אויפן הימל ארויף, א טארבע אויף די פלייצעס, א שמעקן אין דער האנט. ער גייט גלייך, רויק, פאמעלעך, ארויף, ארויף צום הימל; ער שפאצירט, גלייך ווי ער וואלט געגאנגען אויף אן אויסגעטראטענעם וועג.“

„איז ער שוין ארויף אויפן הימל?“ — פרעגט דער פויער.

„נאך נישט.“

„איז פארוואס זע איך אים נישט?“

„קריך אראפ פון פערד, לייג זיך אוועק אויפן גראז און קוק ארויף, ווי איך, וועסטו אים זען“ — האט דער סאלדאט געענטפערט.

„אז דו וועסט צוהאלטן מיין פערד, וועל איך אראפקריכן“ — האט געזאגט דער פויער.

„גוט, איך וועל צוהאלטן דיין פערד.“

דער פויער איז אראפגעקראכן פון פערד און האט זיך אויסגעצויגן אויפן גראז. דער סאלדאט האט זיך שנעל ארויפגעכאפט אויפן פערד און האט אויסגעשריגן:

„גיב איבער א גרום דיין קלוגער ווייב!“

ער האט א טרייב געטאן דאס פערד און איז אוועק. דער פויער איז אהיים געקומען צופוס, אן א פערד, אן רענדלעך. ער האט זיך נישט געכייזערט אויף זיין ווייב. ווי נאריש ער איז געווען, האט ער פארשטאנען, אז ער איז נישט קליגער פון איר.

די שטאלצע פרינצעסין

אן אירלענדישע מעשה

מאל, אמאל איז געווען זייער א מעכטיקער קעניג;
דער קעניג האט געהאט א טאכטער, אן איין-אין-
איינציקע טאכטער מיטן נאמען שטערינא. שמע-
רינא איז געווען שיין, ווי דער טאג און קלוג, ווי
שלמה המלך. אבער די שיינע, קלוגע פרינצעסין
האט געהאט א חיסרון: זי איז געווען א גרויסע
עקשנטע.

ווען דאס מיידל איז אלט געווארן אכצן יאר, זיינען געקומען
פרינצן פון דער וועלט זי אנצוקוקן. ווי נאר א פרינץ האט אויף איר
א קוק געטאן, האט ער זי געוואלט נעמען פאר א כלה, אזוי שיין איז
זי געווען. זי האט אבער אויף יעדן איינעם געפונען עפעס א חיסרון.

דער קעניג האט זייער שטארק געוואלט, אז זיין טאכטער זאל
חתונה האבן. האט ער איינגעלאדן צו זיך אין פאלאץ אלע באקאנטע
קעניגן, פרינצן, גראפן און לארדן. זאל שטערינא האבן פון וואס אויס-
צוקלייבן. זיינען זיי אלע געקומען און אין דער פרי האט דער קעניג
זיי אויסגעשטעלט אין א לאנגער ריי אין הויף פון פאלאץ. די שיינע
שטערינא איז זיי אלעמען פארבייגעגאנגען מיט א פארריסענעם קאפ
און האט קיינעם נישט אויסגעקליבן. זי האט באקוקט דעם ערשטן
בהור און האט פארקנייטשט איר שיין נעזל:

„ער איז צו פעם. פע! זי וויל נישט חתונה האבן מיט א צוקער-
פאס“.

דער צווייטער איז איר אויך נישט געפעלן געווארן. ער איז צו
דאר. זי וויל נישט חתונה האבן מיט קיין דינעם שמעקן.
זי האט א קוק געטאן אויפן דריטן און א מאך געטאן מיט דער
האנט:

„קוק אים נאר אן! א ווייס פנים! איך וויל נישט חתונה האבן מיט
אזא אפגעקאלכטער צורה.“
דער פערטער האט געהאט רויטע האר. האט זי א דריי געטאן
מיט איר קעפל:

„איך וויל נישט חתונה האבן מיט א רויטן בורעק.“
אויף יעדן איינעם האט זי געפונען אן אנדער חיסרון. ווען זי איז
צוגעקומען צום לעצטן בחור אין דער ריג, האט זי זיך אפגעשמעלט.
זי האט אים באטראכט: א פינגער בחור, הויך, שיין, א טונקל-קלאר
פנים, בלויע אויגן, האר שווארץ ווי פער, א בחור אן א שפרינקעלע,
און דערצו נאך א קעניג. אבער די שטאלצע פארריסענע פרינצעסין
האט א קרים געטאן איר שיין געזל:

„פע! זע נאר, ער טראגט נאר א בארד!“
זי האט ארינגעשריגן דעם בחור אין פנים אריין:
„איך וויל נישט קיין באבערדלמן מאן! הערסט, בערדעלע קעניג?“
דער יונגער קעניג האט נישט געענטפערט און שמערינא מיט איר
פאטער זינען אוועק צוריק אין פאלאץ אריין.

**

ווען שמערינא און איר פאטער זינען געבליבן אליין, האט דער
קעניג געפרעגט זיין טאכטער:
„פארוואס האסטו נישט אויסגעקליבן דעם לעצטן בחור? ער איז
יונג און שיין, און איז א מעכטיקער קעניג. פארוואס ווילסטו אים
נישט?“

„ווייל איך וויל נישט.“

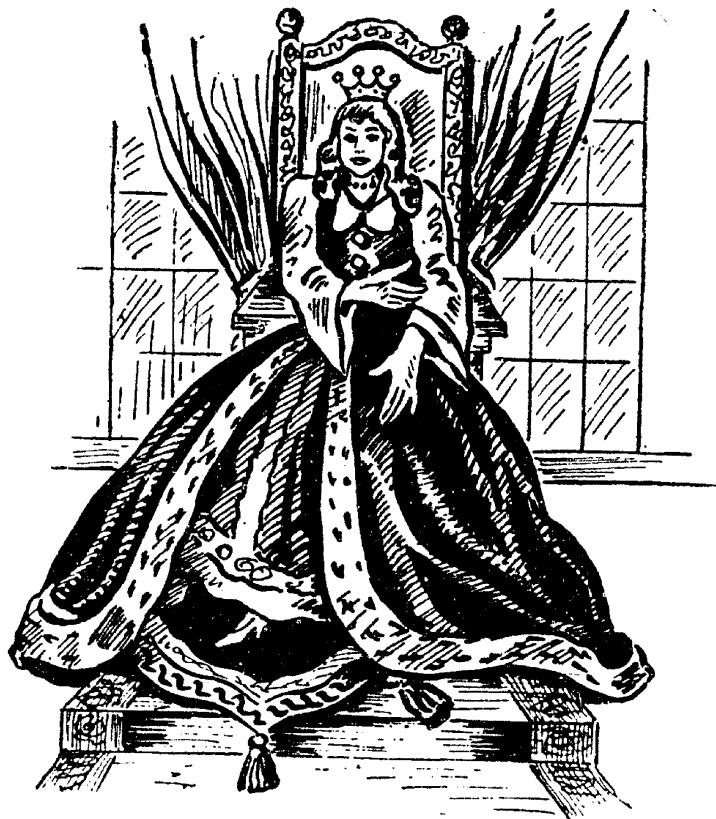
„פארוואס?“

„ווייל ער האט א בארד.“

„נו איז וואס? אט טראג איך אויך א בארד.“

„אבער איך וויל אים נישט, איך וויל אים נישט אן א פארוואס!“

„ביסטו דאך אן עקשנטע, מיין טאכטער. וועל איך דיר אַנלערנען און ברעכן דיין עקשנות. גלייך מאַרגן מאַך איך דיר התונה מיט דעם ערשטן זינגענדיקן בעטלער, וואָס וועט זיך ווייזן אין פּאַלאַץ.“
 די פּרינצעסין האָט זיך נישט דערשראָקן פאַר איר פּאַטערס רייד. קיין מאל האָט זיך נאָך קיין בעטלער נישט געוויזן אַז פּאַלאַץ. אַבער מאַדנע! באלד אויף מאַרגן גאַנץ פּרי האָט זיך אין הויף פון פּאַלאַץ

באוויזן אן אַפּגעריסענער בעטלער. ער איז געווען באַוואַקסן מיט אַ באַרד און האָט געהאַט אַ קאַפּ שוואַרצע האַר, וואָס האָבן געגרייכט ביז די אַקסלען. דער בעטלער האָט זיך אַוועקגעשטעלט אונטער שטע-רינאַס פּענצטער און האָט זיך צעוונגען אויף אַ הויכן שיינעם קול. זיין געזאַנג האָט פאַרכאַפט ביים האַרצן.
 דער קעניג איז אַרויס אין הויף און האָט פאַרבעטן דעם בעטלער

אין פאלאץ. און טאקע באלד האט מען געפראווועט די חתונה. די פריני-
צעסין האט געשריגן, געליארעמט, געפילדערט און געוויינט. ס'האט
איר נישט געהאלפן. דער קעניג האט איר חתונה געמאכט מיט דעם
אפגעריסענעם באבערדלמן בעטלער.

נאך דער חתונה-צערעמאניע האט דער קעניג דערלאנגט דעם
בעטלער פינף גאלדענע רענדלעך און געזאגט צו אים:
„נעם דיר דיין פארעקשנט ווייב און גיי דיר. איך וויל זי מער
נישט אנקוקן. ארויס, איר ביידע, פון מיין הויז!“

**

דער בעטלער איז געגאנגען מיט זיין ווייב, דער פרינצעסין, דריי
טעג און דריי נעכט. דערנאך איז ער ווייטער געגאנגען דריי טעג און
דריי נעכט. נאך די זעקס טעג און זעקס נעכט איז ער מיט איר גע-
גאנגען נאך זיבן טעג און זיבן נעכט, ביז זיי זיינען צוגעקומען צו א
גרויסן געדיכטן וואלד. פרעגט די פרינצעסין:

„וועמענס וואלד איז דאס?“

„געדענקסטו דעם קעניג, וואס איז געשטאנען דער לעצטער אין
דער ריי, דעם קעניג, וואס דו האסט גערופן «בערדעלע קעניג»?“
„יא“ — ענטפערט שמערינא.

זאגט דער בעטלער:

„דאס איז זיין וואלד. מיר זיינען אין זיין מדינה. נאך דעם וואלד
איז א גרויסע שמאט. דאס איז זיין רעזידענץ-שמאט, די הויפטשמאט
פון זיין קעניגרייך. דארט שטייט א שיינער פאלאץ מיט הונדערטער
באדינער. דאס איז זיין פאלאץ. דארט וווינט ער.“

טוט שמערינא א זיפן. אבער מאדנע, ס'פארדריסט איר נישט,
וואס זי האט נישט חתונה געהאט מיט דעם קעניג. עפעס איז אט דער
בעטלער מיט דער שיינער שטיס איר איינגעבאקן אין הארצן. איר
ארט נישט אפילו, וואס ער האט א בארד.

זיי זיינען געגאנגען אלץ טיפער און טיפער אין וואלד, ביז זיי
זיינען צוגעקומען צו א קליין שטיבעלע.

„דאס איז מיין היים“ — האט געזאגט דער בעטלער — „איצט
איז עס אויך דיין היים.“

זיי זינען אריין אין שטיבל. די פרינצעסין האט באקוקט די ארע-
מע הייזקע. וויי איז איר! הוילע ווענט, נישטא קיין בעט, קיין באנק,
קיין שטול. עס ליגן ברעמער אויף צוויי לידיקע פעסלעך — דאס איז
דער טיש. צוויי איבערגעקערטע קעסלעך — דאס זינען די שטולן.
א זאק אנגעשטאפט מיט שטרוי אויפן דיל — דאס בעט! א קאלטער
אווון און צוויי לידיקע פאליצעס.

דער בעטלער האט אויסגעטאן זיין צעריסענעם מאנטל און גע-
זאגט צו דער פרינצעסין שטערינא:

„איצט, טו אויס דיניע קעניגלעכע קליידער. נא, אט איז א קליידל,
א קאפטיכל און א פאר פויערישע שיך. נעם, טו זיך איבער און גרייט
צו א מאלציט“.

די פרינצעסין האט זיך איבערגעטאן און געפרוויט אפקאכן ווע-
טשערע. אבער זי האט אפילו נישט געקענט אויפבלאזן א פייער. האט
דער בעטלער אליין אפגעקאכט וועטשערע. ער האט אויפגעזאטן ווא-
סער, ארויסגענומען פון זיין בעטלער-זאק גרויפן, קארטאפל און א
שטיקל קעז און האט געמאכט א גאנץ פיין געקעכץ. ער האט צעשניטן
דאס הארטע ברויט און ארויפגעלייגט אויפן טיש. ער איז ארויס אין
דרויסן און פון ערגעץ געבראכט פרישע מילך.

נאך דעם מאלציט טוט דער בעטלער א זיפן:

„אי, טייערע שטערינא, דו ביסט שיין, דו ביסט קלוג, אבער
אפקאכן א וועטשערע קענסטו נישט. מיר וועלן מארגן זען, אפשר
קענסטו טאן עפעס אן אנדערע ארבעט. איצט לאמיר פאר דיר זינגען
ליבע-לידער.“

**

אויף מארגן איז דער בעטלער אוועק אין וואלד און געקומען צו-
ריק מיט פולע ארעסס דינע ריטלעך און האט זיך אנגערופן צו דער
פרינצעסין:

„זיצן לידיק איז נישט קיין פלאן פאר א געזונטן מענטשן. נא,
נעם און פלעכט אויס קוישן פון די ריטלעך“.

שטערינא האט זיך אוועקגעזעצט פלעכטן, אבער די ריטלעך האבן
צעשטאכן אירע צארטע הענט און זי האט זיך צעווייגט.

דער בעטלער האט איר א גלעט געטאן איבערן קאפ און געזאגט מיט ליבשאפט:

„נו, מילא, וויין נישט. נא, נעם און פארריכט מיניע צעריסענע הויזן און פארצירעווע מיניע זאקן“.

די פרינצעסין האט געוואלט צופרידנשמעלן איר מאן און האט זיך גענומען פארריכטן זיינע צעריסענע הויזן. אבער די שארפע נאדל האט צעשטאכן אירע איידעלע פינגער און זיי האבן אנגעהויבן בלוטן. זי האט זיך ווידער צעוויינט.

טוט דער מאן איר ווידער א גלעט איבערן קאפ און זאגט מיט ליבשאפט:

„נו, מילא, וויין נישט. לייג אוועק מיניע צעריסענע הויזן. מארגן וועל איך דיר געבן א קוישל מיט ליימענע געפעס און דו וועסט עס אוועקטראגן אין שטאט צו פארקויפן“.

אויף מארגן האט זי אוועקגעטראגן א קויש מיט ליימענע געפעס אין שטאט צו פארקויפן. זי האט נישט געוואסט, ווי אזוי מען פארקויפט סחורה, אבער זי איז געווען אזוי שיין און האט אויסגעקוקט אזוי טרוי-עריק און שטאלץ, אז יעדער איינער האט זיך אפגעשטעלט לעבן איר קויש מיט דעם ליימענעם געפעס און געקוקט אויף דער פארקויפערין. יעדער איינער האט פאר רחמנות געקויפט א מאפ, א קריגל, א טעצל, א מעלער אדער א שיסל, און האט באצאלט וויפל שטערינג האט געבעטן.

אין אונט איז זי צוריקגעקומען א פריילעכע. זי האט פארקויפט די גאנצע סחורה. דער מאן האט זיך געפרייט מיט איר. אויף מארגן האט ער איר געגעבן א גרעסערן קויש מיט ליימענע געפעס און זי האט זיך א האפערדיקע אוועקגעלאזט אין שטאט אריין. אבער דאס מאל האט זי נישט געהאט קיין מזל. ווי זי איז געשטאנען אין מארק מיט די ליימענע טעפלעך, קריגלעך, טעלער און שיסלען, איז אנגעלאפן א שיכורער יעגער אויף א פערד, איז ארויף גלייך אויף איר געפעס און האט אלץ צעבראכן. קיין איין גאנצע כלי איז נישט געבליבן.

זי איז אהיים געקומען צו איר מאן מיט א געוויין און א יאמער און האט אים דערציילט אלץ, וואס מיט איר האט געטראפן. דער מאן האט זי געגלעט און געזאגט מיט ליבשאפט:

„נו, מילא, וויין נישט. פארפאלן. קאנטמו נישט זיין קיין פארקוי-
פערין. דו ביסט שיין און קלוג, אבער איך זע, אז דו קאנסט קיין ניצ-
לעכע ארבעט נישט מאן. מארגן וועל איך גיין צום קעניג אין פאלאץ
ארניין. דער קוכער איז מינער אן אלטער חבר. אפשר וועט ער זיך
אנגעמען צו דינען אין קיך. דו וועסט מיר קענען ברענגען יעדן אונט
עפעס פון די געשמאקע מאכלים, וואס מען קאכט פארן קעניג.“

זי האט געשוויגן און נישט געענטפערט. זי האט שטיל געווינט
אין זיך. נישט לאנג צוריק איז זי געווען א פרינצעסין און איצט דארף
זי ווערן א דינסטמיידל. אבער מאדנע, ס'האט איר נישט פארדראסן,
וואס זי האט נישט חתונה געהאט מיטן קעניג. עפעס איז דער בעטלער
איר געווארן זייער ליב. ער גלעט אזוי צארט אירע האר און זינגט אזוי
שיין אין אונט נאכן עסן.

**

זי איז אנגעקומען דינען צום קעניג אין קיך. דער קוכער איז מיט
איר געווען צופרידן. ער האט זיך קיין סך מיט איר נישט געשאפט.
ער פלעגט זי אוועקזעצן לעבן דער קיך-טיר און זאגן:

„טו אן א ווייסן פארטעך און א ווייס טיכל אויפן קאפ און טו
עפעס. ס'ווערט ליכטיק אין קיך, אז דו ביסט דא.“

יעדן אונט פלעגט זי גיין אהיים צו איר מאן אין דעם ארעמען
שטיבל. דער קוכער פלעגט איר מיטגעבן א שטיקל געשמאק פלייש,
אינגעוויקלט אין א סערוועטקע, א שטיקל ווייס ברויט, א קוכן, אלץ
פאר איר מאן. דער מאן האט עס אבער אליין נישט געגעסן. ער האט
זיך געטיילט מיט שמערינאן און זי האט געקויפט, געלאכט און איז
געווען גליקלעך. נאכן עסן פלעגט דער מאן זינגען פאר איר און זי
איז געווען נאך גליקלעכער.

אזוי זינגען אוועק וואכן, חדשים. איין מאל אין א שיינעם זומער-
פרימארגן איז זי געקומען צום קוכער און האט דערזען, אז אלע זינגען
פארנומען, ווי אלע מאל און דער קוכער האט איר געזאגט:
„אייל זיך, יאג זיך, מיר האבן א סך ארבעט! דער קעניג גרייט זיך
חתונה צו האבן.“

„מיט וועמען האט ער חתונה?“ — האט שמערינא געפרויגט.
 „עפעס מאדנע, קיינער ווייסט נישט מיט וועמען. קיינער ווייסט
 נישט ווער די גליקלעכע כלה איז. אבער וואס פלאץ איך אזוי לאנג?
 ארבעט-איז דא איבערן קאפ און די צייט איז קורץ. די חתונה איז אין
 דריי טעג ארום.“

**

אויפן דריטן טאג, פאר דער חתונה, האט דער קוכער געזאגט צו
 שמערינאן:

„נא, נעם דיר א פיין געבראטן הינדל. כ'האב עס איינגעוויקלט
 אין א פינער סערוועטקע. כ'האב אויך איינגעפאקט ווייס ברויט, קוכן
 און אנדערע נאשערניען. נעם עס פאר דיין מאן. אבער דו האסט גע-
 ארבעט שווער. מעגסט אויך א קוק טאן אויף דעם שיינעם זאל, ווו
 מען וועט פראווען די חתונה. קום!“

זיי זיינען ביידע צוגעגאנגען אויף די שפיץ פינגער צום זאל און
 שמערינא האט זיך איינגעבויגן א קוק צו טאן דורך דעם שליסל-לאך
 אויף דעם זאל.

אזוי ווי זי איז געשטאנען איינגעבויגן און געקוקט, האט זיך די
 טיר פלוצעם אן עפן געטאן אזוי שנעל, אז זי איז שיר נישט אומגעפאלן.
 שמערינא האט זיך פארשעמט, וואס זי האט געקוקט דורכן שליסל-
 לאך. זי האט זיך אבער געשטארקט, זיך אויפגעשמעלט און א קוק
 געטאן, ווער ס'האט אויפגעפנט די טיר. ערשט... בערדעלע קעניג
 שטייט אין טיר, יענער שיינער קעניג, וואס איז געשטאנען דער לעצט-
 טער אין דער ריי בני איר טאטן אין הויף פון פאלאץ.

און דער קעניג האט געזאגט מיט א לאכנדיק פנים:
 „אזוי, קוכער מינער, דו קוקסט גאר דורך א שליסל-לאך! פע,
 ס'איז מיאום! דערפאר קומט א שטרעף. אבער מיר געפעלט דיין קיך-
 מיידל און זי מוז, ווי א שטרעף, טאנצן מיט מיר א וואלץ.“
 ער האט באלד א כאפ געטאן דאס דערשראקענע מיידל און האט
 זיך אוועקגעלאזט מיט איר טאנצן. ווי ער האט זיך מיט איר נאר א
 דריי געטאן, איז דאס געבראמענע הינדל, וואס דער קוכער האט איר

געגעבן איינגעוויקלט אין א מערוועטקע, א פלי געטאן פון איר קעשענע
— גלייך אויפן דיל.

שטערינא האט זיך שטארק פארשעמט און מיט א געוויין זיך א
ריס געטאן פון דעם קעניגס ארעמס. אבער ער האט זי נישט אפגע-
לאזט. ער האט אויסגעווישט אירע טרערן, געגלעט אירע האר און
גערעדט מיט ליבשאפט:

„וויין נישט, וואס דאס געבראטן הינדעלע איז ארויסגעפאלן פון
דיין קעשענע. שא, וויין נישט.“

שטערינאן האט פארקאפט דער אטעם. עפעס א באקאנט קול,
עפעס באקאנטע אויגן...

דער קעניג האט זיך צעלאכט:

„א, שטערינא, האסט מיר נישט דערקענט? איך בין דאך דיין
מאן, דער זינגענדיקער בעטלער. יא, איך בין אויך געווען דער שיכור-
דער יעגער, וואס האט צעבראכן דייןע ליימענע מעפ און איך בין אויך
בערדעלע קעניג — דערקענסט מיר?“

„יא“ — האט שמערינא געשאקלט מיטן קאפ — „איך דערקען
דיך.“

„דיין טאטע קען מיר גוט“ — האט דער קעניג ווייטער גערעדט
— „ער האט געוואלט, אז מיר זאלן חתונה האבן, אבער אז ער האט
געזען, אז דו ביסט פארעקשנט, האט ער מיר אנגערעדט, אז איך זאל
דיך אפנארן. נו, האסטו זיך פארליבט אין אן אפגעריסענעם זינגענדיקן
בעטלער. ביסטו צופרידן?“

„יא“ — האט שמערינא געשאקלט מיטן קאפ.

„איז דאך גוט!“ — האט דער קעניג אויסגערופן — קלעזמער,
שפילט א בריילעכס! איך פראווע א חתונה מיט פרינצעסין שמערינא,
א חתונה, ווי עס פאסט פאר א קעניג!“

די קלעזמער האבן געשפילט. די געסט האבן אריינגעשטרעמט.
צווישן די געסט זינען געווען שמערינאס טאטע-מאמע, דער מלך און
די מלכה. ס'איז געווען א חתונה, וואס די וועלט האט נאך אזוינס נישט
געזען.

דער קלינגסטער פון אלע נארעאנים

אן אינדישע כעלעם-מעשה

ין דער ווינטער אינדיע איז פארען א דערפל מיטן נאמען האזשרא. דאס דערפל איז בארימט אין גאנץ אינדיע, ווי דאס דערפל פון נארעאנים. אט די נארעאנים האבן געהאט א „לאמבארדער“ — א פירער. דער לאמבארדער איז געווען דער קלינגסטער פון אלע איינוווינער פון האזשרא און זיי פלעגן קומען צו אים, ווען זיי האבן געדארפט

עפעס אן עצה.

אין מאל אין א הארבסט איז בני א פויער אין הויף געשטאנען א „משאמע“, א ליימענער קרוג, האלב אנגעפילט מיט אויסגעדראג-שענעס ווייץ. דער גרויסער באק, וואס האט אלע מאל געפירט די סטאדע שעפסן אין פעלד, האט אריינגעשמעקט דעם קאפ אין קרוג און האט זיך צוגעכאפט צו דער תבואה. ווען ער האט זיך אנגענעסן, האט ער נישט געקאנט ארויסנעמען דעם קאפ פון קרוג. דער פארמער און זיין פאמיליע און געדונגענע ארבעטער זיינען געשטאנען צעמומלט: „וואס מוט מען איצט? ווי נעמט מען ארויס דעם באק פון קרוג?“ זאגט איינער פון די ארבעטער:

„זאל דער באלעכאט גיין פרעגן דעם לאמבארדער. ער וועט וויסן.

וואס צו טאן.“

איז דער פארמער אוועק צום לאמבארדער און האט געזאגט: „קום און ראטעווע מיין באק. ער האט אריינגעשמעקט דעם קאפ אין א משאמע, א גרויסן קרוג, און קען אים נישט ארויסנעמען.“ ענטפערט דער לאמבארדער:

„איך וועל אריבערגיין און אנקוקן דעם באַק און דעם קרוג. אזא זאך דארף מען זען מיט די אייגענע אויגן“.

גערעדט און געטאן. ער האט זיך אנגעטאן אין זיינע יום-טוב-דיקע קליידער, זיך ארויפגעזעצט אויף א קעמל און צוועקגערופן צום פארמער.

זענען די דארפסלייט, אז דער לאַמבארדער פארט צו א פארמער אין הויף, גייען זיי אים נאך צו זען, וואס ער וועט טאן.

קומט אן דער קלינגסטער פון אלע חכמים אין פארמערס הויף. דער מויער איז א נידעריקער און דער לאַמבארדער זיצט אויפן הויכן קעמל און קען נישט דורכגיין דורכן מויער. פארשטייט זיך, אז נישט דעם לאַמבארדער און קיינעם פון די פויערים איז נישט איינגעפאלן צו לאזן דעם קעמל אויסערן מויער. האט דער לאַמבארדער א קא-מאנדעווע געטאן:

„איך זעט דאך, אז דער מויער איז צו נידעריק. ווארפט אים אויס!“
האט מען אזוי געטאן. דער לאַמבארדער איז אריין אין הויף, איז אראפ פון קעמל, האט באטראכט, ווי דער באַק האלט דעם קאפ אין דער משאטע און האט אויסגערופן:

„דערלאנגט מיר א שווערד! א שווערד דערלאנגט מיר!“
האט מען אים געגעבן א שווערד. דער לאַמבארדער האט גענומען די שווערד אין זיין רעכטער האנט, זי אויפגעהויבן און מיט איין קלאפ אפגעהאקט דעם באַקס קאפ. ער האט אויסגערופן:
„נאט, אט איז אייער באַק און אט איז אייער משאטע. נעמט זיי צוועק און מוט מיט זיי, וואס איר ווילט“.

„אט דאס איז א חכמה, אט דאס איז קלוגשאפט! איינס און צוויי, און אויס! דער באַק איז אויף איין זייט און דער קרוג איז אויף דער אנדערער זייט!“

אבער איינער פון די פארמערס, וואס איז געווען א טראַפעלע קליינער פון די אנדערע, האט געזאגט:

„אמת, האסט צוועקגענומען דעם באַק פון קרוג, אבער דעם באַקס קאפ איז דאך נאך אלץ אין קרוג. וואס מוט מען איצט?“
„דו ווייסט טאקע נישט, וואס צו טאן“ — ענטפערט דער לאַמבארדער — „אבער בני מיר איז עס א קלייניקייט. נא, זע!“

און לאנג נישט געמראכט, האט ער אויפגעהויבן א גרויסן שטיין
און צעבראכן דעם קרוג אויף פיץ-פיצלעך. די פויערים זיינען געבליבן
שטיין געפלעפט:

„אט איז חכמה! אט איז קלוגשאפט! איינס און צוויי, און דעם
באקס קאפ איז נישט אין קרוג.“

דער לאמבארדער האט שוין מער נישט געהאט וואס צו טאן. ער
האט זיך ארומגעוויקלט מיט זיין אויבער-מאנטל און האט זיך געוואלט
ארויפזעצן אויף זיין קעמל, אבער דער פויער, דער באלעבאס, האט
זיך א קראץ געטאן אין פאטילניצע און געזאגט:

„קלוגער לאמבארדער, מיין טויער האסטו אומגעווארפן; מיין
בעסטן באק האסטו דערהרגעט; מיין גרויסן ליימענעם קרוג האסטו
צעבראכן; דער ווייץ, וואס איז געווען אין דער משאמע, איז צעשאטן
איבערן גאנצן הויף און איז אויסגעמישט מיט זאמד, וואס האב איך
געהאט פון דיין קלוגשאפט?“

האט דער לאמבארדער געענטפערט:

„פריער, ווען דער באק האט אריינגעשמעקט דעם קאפ אין דער
משאמע, ווו ס'איז געווען פינער ווייץ און ווען דער טויער איז געווען
צו נידעריק פאר מיין קעמל דורכצוגיין, ביסטו געווען צעטומלט און
האסט נישט געוויסט, וואס צו טאן. ווייסטו כאטש, וואס צו טאן
איצט? הער!“

דער פארמער האט געשמעלט מויל און אויערן.

„שמעל אויף דעם פויער, קויף אן אנדער ליימענעם קרוג, קויף
אויך אן אנדערן באק און דעם ווייץ? נעם און זיפ איבער דאס זאמד
פון הויף, וועסטו האבן דיין תבואה.“

די דארפסלייט האבן צוגעשאקלט מיט די קעפ:

„אזא חכם איז נאך ביו איז געבויבן געווארן אויף דער
וועלט!“

דער לאמבארדער איז געבליבן דער פירער פון דעם דארף האזשרא
ביו הינטיקן טאג.

אלערליי חכמים אלערליי נאראנים זיינען פאראן אויף דער
וועלט!

אז עקשן ביזן טויט

א סקאנדינאווישע מעשה

יין נארוועגיע האט געלעבט א מאן מיטן נאמען
גוסטאוו. ער האט געהאט א ווייב, איז זי געווען
אן עקשנמע איינע אין דער וועלט. האט ער גע-
זאגט „שווארץ“, האט זי געזאגט „ווייס“. האט
ער זי געבעטן קאכן אויף ווארמעס בעבלעך,
האט זי געקאכט ארבעס. האט ער געוואלט
לאקשן מיט מילך, האט זי אים געגעבן פארפל

מיט פעפער. האט ער זי געבעטן, אז זי זאל אנטאן איר בלוי קלייד,
האט זי אנגעטאן דאס ווייסע קלייד. האט ער זי געבעטן אנטאן דאס
ווייסע קלייד, האט זי אנגעטאן דאס בלויע. האט ער געוואלט א נאמען
געבן דעם עלטסטן זון גוסטאוו, ווי ס'פירט זיך בני אלע סקאנדינאווער
פעלקער, אז דער עלטסטער זון טראגט דעם טאטנס נאמען, האט זי
דעם בכור א נאמען געגעבן עדווארד. אלץ, וואס דער מאן האט געזאגט,
האט זי געזאגט קאפויר. און טאקע אויסגעפירט, ווייל זי איז געווען
אן עקשנמע איינע אין דער וועלט.

**

איין טאל אין א זונטיק זינגען מאן און ווייב ארויס אנטוקוקן
זייערע תבואה-פעלדער. קומען זיי צו צום ערשטן פעלד, זעען זיי:
דער ווייץ איז שוין הויך, די זאנגען פול, געל, שטייען מיט אראפגע-
לאזענע קעפלעך. רופט זיך אן גוסטאוו:

„די תבואה איז צינטיק. מארגן גאנץ פרי וועלן מיר ארויס אין פעלד שניידן דעם ווייץ“.

ענטפערט די עקשנטע:

„יא, די תבואה איז צינטיק, דאס זעט מען. מען דארף זי אראפ-נעמען פון פעלד. מארגן וועלן מיר קומען מיט די שערן און אפשערן דעם ווייץ“.

פרעגט דער מאן:

„וואס וועלן מיר טאן מארגן?“

„מיר וועלן קומען מיט די שערן און אפשערן דעם ווייץ“ — חורט איבער די עקשנטע.

זאגט גוסטאוו:

„הער נאר, עקשנטע, ווו האסטו געזען, אז מען זאל ווייץ שערן?“

ווו האסטו אזוינס געהערט?“

ענטפערט די עקשנטע:

„אז איך זאג שערן, איז שערן“.

זאגט גוסטאוו:

„נו גוט, ביסטו אן עקשנטע, ווילסטו אויספירן. אבער א ביסל שכל דארף מען דאך אויך. וואס איז, דו ביסט געשלאפן, ווען גאט האט אויסגעטיילט שכל אויף דער וועלט? אויב דו וועסט נישט שניידן דעם ווייץ מיט סערפן, ווי אלע מענטשן טוען, נאר שערן מיט א שער, וועסטו קיין מאל נישט פארטיק ווערן“.

ענטפערט די עקשנטע:

„וועלן מיר נישט פארטיק ווערן“.

שווינגט דער מאן און דאס פארל גייט ווייטער. באקוקן זיי דאס פעלד מיט האבער, דאס קארן-פעלד. יא, אויף אלע פעלדער איז די תבואה צינטיק. פארנעמען זיי זיך אהיים. האלב וועג רופט זיך אן דער מאן:

„איך דארף נאך היינט ביינאכט אנשארפן די סערפן“.

ענטפערט די עקשנטע:

„איך האב געזאגט, אז מען וועט שערן מיט א שער“.

בעט זיך דער מאן ביי איר:

„באטראכט זיך, אפשר דאך שניידן, ווי אלע פארמערס. מיר וועלן

דאך שטארבן פון הונגער היינטיקן ווינטער, אויב מיר וועלן נישט באווייזן אראפצונעמען די תבואה פון די פעלדער."

ענטפערט די עקשנמע:

"נישט שניידן, נאר שערן! נישט שניידן, נאר שערן."

און נישט נאר זי האט גערעדט, נאר זי איז אים פארלאפן דעם וועג, געטימלט אים אין פנים מיט די הענט און זיך גערייצט:

"נישט שניידן, נאר שערן! נישט שניידן, נאר שערן!"

און זי האט זיך מיט דעם נישט באנוגנט. זי האט נאך געמאכט מיט די פינגער, ווי מען שערט.

גוסטאוו גייט און דאס ווייב לויפט אים פארויס הינטערהוילעכץ און רייצט זיך מיט אים. ער ווייסט נישט, וואס צו טאן מיט איר. זיי זינען שוין בני דער בריק, וואס איבערן טייך, און דאס ווייב, די עקשנמע, הערט זיך נישט אויף צו רייצן מיט אים. זי לויפט הינטער-וויילעכץ און מאכט מיט די הענט און מאלט מיטן מויל. זי איז אזוי פארטאן אין רייצן זיך מיטן מאן, אז זי זעט נישט ווהיין זי גייט. פאר-טשעפעט זיך איר פוס אין א שטאפל פון דער בריק און פלייך — די עקשנמע פאלט אריין אין טייך.

זי איז אריינגעפאלן אין וואסער אין די שווערע זונטיק-קליידער און האט באלד אנגעהויבן צו זינקען און טרינקען זיך. כאפט זי אן דער מאן ביי די האר און טראכט זיך:

"אן אומגליק קען אויך זיין א גליק. אפשר איז איצט די צייט זי איבערצוריידין."

האלט ער איר קאפ איבערן וואסער און זאגט צו דער עקשנמע:
"אויב דו לאזסט שניידן מיטן סערפ, שלעפ איך דיך ארויס פון וואסער. אויב דו האלטסט זיך נאך ביים שערן דעם ווייץ, טונק איך דיך אונטער."

"שערן, שערן!" — שרייט די עקשנמע, און קוים וואס זי אטעמט. טונקט ער אונטער איר קאפ און האלט זי גאנץ לאנג אונטערן וואסער. דערנאך שלעפט ער זי ארויס און פרעגט:

"נו, שניידן?"

כאפט זי אפ דעם אטעם, שפריצט ארויס דאס וואסער פון מויל, מוט א שלונג און שרייט אים:

„שערן!“

טרעכט גוסטאוו:

„איך וועל זי אַנלערנען.“

ער טונקט זי ווידער אונטער און האלט זי אונטערן וואסער לעג-
גער ווי פרויער. אבער די עקשנטע גיט זיך נישט אונטער. זי שטרעקט
אויס די רעכטע האנט און מאכט מיט די פינגער, ווי מען שערט.
זעט דער מאן, אז ס'איז פארפאלן, נעמט ער זי ארויסשלעפן פון
טייך. ווי ער שלעפט זי, כאפט זי אפ דעם אַטעם און שרייט:
„איך וויל נישט, אז דו זאלסט מיך ראטעווען! איך וויל נישט!“
ענטפערט גוסטאוו:

„אז איך וועל דיך אפלאזן, וועסטו דערטרונקען ווערן. דו קענסט
דאך נישט שווימען.“

ענטפערט די עקשנטע:

„וועל איך דערטרונקען ווערן. מיך ארט נישט. איך וויל נישט, אז
דו זאלסט מיך ראטעווען.“

גוסטאוו לאזט זי נישט אפ, אבער די עקשנטע זיינע, האט אים
אַנגעהויבן בייסן, רייסן און אים שלעפן אראפ אין וואסער אריין. האט
ער זיך מיט איר געראנגלט, און סוף כל סוף האט זי זיך ארויסגעריסן
פון אים. אין איין רגע איז זי אראפגעזונקען און פארשוונדן.

**

דער מאן האט זיך געלאזט לויפן אין דארף און געשריגן:
„ראטעוועט! ראטעוועט! מיין ווייב האט זיך דערטרונקען!“
האבן די דארפסלייט ארויסגענומען די ליולקעס פון די מיילער,
אויסגעשפיגן און געזאגט:

„אז זי האט זיך דערטרונקען, איז וואס שרייבטו «ראטעוועט»!
וועלן מיר גיין זוכן דעם קערפער, ווייל אזוי פירט זיך אויף דער וועלט,
אז מען מוז געפינען א דערטרונקענעם און אים באגראבן אויפן צווייט-
טער צווישן אייגענע.“

האט זיך דאס גאנצע דארף אוועקגעלאזט זוכן די דערטרונקענע.
האבן די דארפסלייט געזוכט און געזוכט און נישט געפונען. זיי האבן
פארשפרייט נעצן, געטאפט מיט קרוקעס און האבן נישט געקענט

אפזוכן דעם מייטן קערפער. זיי האבן אנגעהויבן זוכן לעבן בריק זון
געגאנגען אזוי מיטן שמראם און — גארנישט. זיי האבן געזוכט בייטאג
און געזוכט ביינאכט, נאך א מאג מיט א נאכט, באטאפט יעדן קוסט
לעבן די בריק, אראפגעלאזט די נעצן אין יעדן ווינקעלע פון טינד און
— נישטא דער מייטער קערפער.

זאגן די דארפסלייט צו גוסטאוו:

„אפשר האט זיך דיר נאר אויסגעדוכט, אז זי האט זיך דער-

טרונקען?“

„ס'האט זיך מיר נישט אויסגעדוכט“ — זאגט גוסטאוו — „כ'האט
אליין געזען, ווי זי איז אראפגעזונקען, ווי א שטיין. אבער איך מיין,
אז מיר זוכן נישט אין דעם ריכטיקן ארט.“

זאגן די דארפסלייט:

„וואס מיינסטו, מיר זוכן נישט אין דעם ריכטיקן ארט? א מייטער
קערפער ווערט פארטראגן מיטן שמראם, זוכן מיר וואסער אראפ.“

ענטפערט גוסטאוו:

„יא, געוויינטלעך איז טאקע אזוי, אבער מיין ווייב איז אן עקשן-
מע. זי איז געשווימען קעגן שמראם.“

„ווי קען א מייטער קערפער שווימען קעגן שמראם?“ — פרעגן

די פארמערס.

„איר קענט נישט מיין ווייב“ — ענטפערט גוסטאוו — „זי איז

אזא עקשנטע, אז אפילו נאכן טויט וועט זי אליץ טאן קאפויר.“

האבן די פארמערס געזאגט:

„אזוינס איז נאך נישט געהערט געווארן, אבער לאמיר פרוהן

זוכן קעגן שמראם.“

וואס מיינט איר? זיי האבן זי געפונען פיר מייל פון דער בריק

קעגן שמראם.

מען זאגט, אז ביז היינטיקן טאג איז נאך קיין גרעסערער עקשן

נישט געבוירן געווארן אויף דער וועלט.

אפנעדיסענע נארענים

א צפון-אמעריקאנער פאלקס-מעשה

ין דעם שטאט מאסאטשוסעטס, נישט ווייט פון באסטאן, האבן געלעבט צוויי משפחות פארמערס, די הענדערסאנס און די הארדינגס. זיי זיינען גע-ווען אלט-געזעסענע, ארבעטזאמע און ערלעכע מענטשן. אבער די הענדערסאנס האט מען גע-האלטן פאר נארענים. און זיי זיינען טאקע געווען נארענים.

איין מאל, אין א פרילינגס-טאג, איז געקומען הארדינגס עלטערער זון אהיים און האט געזאגט צום טאטן:
„טאטע, איך האב ליב מארטא הענדערסאן, די עלטערע טאכטער פון אונדזער שכן. איך וואלט געוואלט, אז דו זאלסט אריבערגיין צו אים און באשטימען א טאג פאר אונדזער קנסמאל, ווי ס'פירט זיך אויף דער וועלט.“

האט הארדינג געזאגט צו זיין זון:
„אלעקס, דו ווייסט דאך, אז די הענדערסאנס זיינען קנאפע חכמים. קענסטו זיך נישט אויסקלייבן קיין קליגערע כלה?“
„מיך ארט נישט, צי די הענדערסאנס זיינען קלוג אדער נאריש. איך האב ליב מארטאן.“

האט דער טאטער געענטפערט:
„ס'איז דיין פעקל. זאלסט אבער שפעטער נישט זאגן, אז איך האב דיך נישט געווארנט. איך בין מסכים אויפן שידוך און וועל גיין צו הענדערסאנען און זיך דורכריידן מיט אים.“

און הארדינג האט געהאלטן ווארט. ער איז אוועק צו זיין שכן און האט אים דערציילט, אז אלעקס האט זיך פארליבט אין מארטאן. הענדערסאן האט מסכים געווען אויפן שידוך. אלעקס איז געווען א מייערער בחור און ער האט זיך קיין בעסערן חתן פאר זיין טאכטער, מארטא, נישט געקענט ווינטשן. זיי האבן אפגעשטימט דעם טאג פון קנסמאל און, ווי ס'פירט זיך אויף דער וועלט, האט כלהם צד געדארפט צוגריימן דעם מאלצייט. די הענדערסאנס האבן צוגעזאגט א סעודה, אז גאנץ מאסאטשוסעטס זאל עס געדענקען.

**

דער טאג פון קנסמאל איז געקומען. ס'זיינען אנגעפארן געסט פון אלע דערפער ארום. די טישן אין הענדערסאנס הויז זיינען געווען גע- גרייט. די פיינע מארטן זיינען געווען אויסגעלייגט אויף די ווייסע טישטעכער. ס'זיינען געווען אויסגעשטעלט שיינע פלעשלעך מיט ווייץ און שנאפס. די שטוב איז געווען באפוצט מיט פרישע פארהענגלעך און מיט בלומען. פון קיך האט זיך געמראגן דער ריח פון געבראטענער קאטשקע און גאנדז. די ערשט-אויסגעבאקענע ייסקווימן האבן פאר- שמעקט דאס הויז. די דינסטן זיינען ארומגעלאפן און דערלאנגט קאלטן פונש און ליכטע זאכן זאכן צו פארבייסן. די געזונגענע פארס-ארבע- טער האבן אלעמאל צוגעשמעלט נאך שטולן און בענק ארום די טישן. אליץ איז געווען, ווי עס באדארף צו זיין. נאר פון זיי הענדערסאנס איז קיין סימן נישט געווען. קיינער פון דער משפחה איז נישט געשטאנען ביים טויער צו באגרייסן די געסט, ווי ס'איז דער מינהג אויף דער וועלט.

אלע געסט זיינען שוין אנגעקומען. קיין איינער פון די איינגע- לאדענע האט נישט געפעלט, אבער פון כלהם צד האט זיך קיינער נישט געוויזן. נו, האט מען געווארט אויף די הויפט-מחותנים און אויף דער כלה. דער חתן האט געווארט, זיינע טאטע-מאמע האבן געווארט, די ברידער און שוועסטער האבן געווארט, אלע האבן געווארט, אבער די הענדערסאנס זיינען ווי אויסגערונען.

מען האט גענומען צוביסלעך בראנפן, מען האט גערעדט, מען האט פארבראכט, מען האט געזונגען און געטאנצט, און די מחותנים

זינען אלץ נישטא. ס'איז געווען מאדנע, וואס די מענטשן זינען אוועק פון דער אייגענער שטוב, ווען זיי האבן פארבעטן געסט. אבער ס'איז נישט געווען וועמען צו פרעגן, האט מען געווארט. די זון איז שוין געווען גאנץ נידעריק. דער מאלציגט איז קאליע געווארן. די געסט זינען געווארן אומגעדולדיק און ביסלעכווייז, ביסלעכווייז האט זיך דער עולם אנגעהויבן פאנאנדער צו גיין. יעדער פון די געסט האט נאריש געשמייכלט און זיך געזעגנט מיט די הארדינגס. א סך פון די געסט האבן זיך אפילו געשעמט זיך צו געזעגענען מיט דער הארדינג-משפחה און זיי האבן זיך שטילערהייט ארויסגערוקט. דער חתן איז מיט זיין משפחה געבליבן אליין אין הויז פארשעמטע. דער מאמע הארדינג האט געקוועטשט מיט די פלייצעס:

„עפעס אזוינס איז נאך נישט געהערט געווארן. מען זאל אנטלויפן פון דעם אייגענעם הויז!“

דעם חתנם פנים האט געפלאמט פון בושה, אבער ער האט זיך געמאכט הארץ און געבעטן מאמע-מאמע, שוועסטער און ברידער צו ווארטן נאך א ביסל. זיי האבן אים צוליב געטאן. אבער סוף-כל-סוף איז דעם חתן אויך מיאוס געווארן צו ווארטן. די הארדינגס האבן איינגעשפאנט פערד-און-וואגן און זיך געלאזט פארן אהיים.

דער וועג אהיים האט דורכגעשניטן א בעריאזענעם וועלדל. אין וועלדל זינען געשטאנען פראסטע טישן, צונויפגעקלאפט פון לאנגע ברעטער, און בענק, געמאכט פון נישט אפגעפארבטן פיקט-האלץ. אין וועלדל האבן די פארמערס גאנץ אפט געפראוועט פיקניקס. זעען די הארדינגס: די גאנצע הענדערסאן פאמיליע, דער מאמע, די מאמע, די צוויי יונגערע טעכטער, די צוויי עלטערע זין און זייערע פרויען — אלע זיצן זיי ארום דער כלה טיף פארטראכט.

דער מאמע הארדינג האט אפגעשמעלט די פערד. אלע זינען אראפגעשפרונגען פון וואגן, צוגעלאפן צו די הענדערסאנס און געפרעגט אין איין קול:

„וואס טוט איר דא?“

דער פאטער הענדערסאן האט צוגעלייגט א פינגער צום מויל און געזאגט:

„ששש... מיר העלפן דער כלה, מארטאן, מארטאן. איר פאר-

שמייט, אין דער פרי איז מארטא ארויסגעגאנגען אין וועלדל זיך אפצורוען. זי האט זיך גוט אנגעארבעט. איז אריבער א ביסל צייט, די געסט האבן געדארפט באלד אנקומען, און מארטא איז נאך נישטא. האב איך אוועקגעשיקט מיין יינגערע טאכטער, אנה, זען, ווו מארטא איז. געפינט זי מארטאן פארטראכט. פרעגט אנה מארטאן:

„מארטא, וואס טראכסטו?“

זאגט מארטא:

„אט וועל איך באלד חתונה האבן. נאך דער חתונה וועל איך געבוירן א טאכטער. טראכט איך, וואס איז דער שענסטער מיידלשער נאמען, וואס איך קען געבן מיין טאכטער?“

פרעגט אנה:

„נו, האסטו זיך שוין דערטראכט?“

„דערווייל נאך נישט“ — ענטפערט מארטא.

זאגט אנה:

„לאמיר דיר העלפן טראכטן.“

„זע איך“ — דערציילט ווייטער הענדערסאן, — אז מיין טאכטער, אנה, איז נישט צוריקגעקומען, האב איך אוועקגעשיקט מיין יינגסטע טאכטער, פלארענס, נאך זיי. נו, איז די יינגסטע טאכטער אויך גע- בליבן העלפן מארטאן טראכטן. האב איך געשיקט נאך זיי מינע זין, מינע שניר, און זיי זיינען אלע געבליבן העלפן מארטאן טראכטן. האב געשיקט נאך זיי מיין ווייב און גאר צולעצט בין איך אליין אוועק נאך זיי. מיר אלע האבן געהאלפן מארטאן טראכטן, אבער קיינער פון אונדז האט זיך נישט דערמארעכט צום שענסטן נאמען. האבן מיר זיך אזוי פארגעסן אין דעם קנסמאל.“

ווען די הארדינגס האבן דערהערט די מעשה, האבן זיי אלע אויס- געשאסן א געלעכטער.

„יא, מיר האבן געהערט, אז איר זייט קנאפע חכמים, אבער מיר האבן נישט געוואסט, אז איר זייט אזעלכע טיפשים.“

און דער פאטער האט זיך א קער געטאן צום חתן און געזאגט:

„וויילסטו נאך אלץ די קלוגע כלה?“

„יא“ — האט אלעקס געענטפערט — „איך וויל די כלה, צי קלוג,

צי נאריש. איך האב זי ליב און איך וויל מיט איר חתונה האבן.“

„אבער די גאנצע וועלט וועט דאך לאכן פון דיר אין די הויפנט“
— האט דער פאטער געזאגט.
האט דער חתן געענטפערט:
„מ'וועט נישט לאכן. מ'זינען פאראן ג' יסערע נארעאנים פון די
הענדערסאנס אויף דער וועלט“.

„ווייסטו וואס, דו פארליכטער נאר“ — רופט זיך אן דער פאטער
צום חתן — „אט איז-א פערד און נא דיר א כיסל געלט. לאז זיך אוועק
אויף דער גרויסער וועלט און זוך. פארוואס זיך א יאר. וועסטו אין דעם
יאר געפינען דריי נארעאנים, וואס שטייגן אריבער די הענדערסאנס,
דעמאלט קום אהיים און האב חתונה מיט דיין כלה. וועסטו נישט גע-
פינען, איז אויס שידוך“.

דער זון האט שטום צוגענומען דעם בניטל געלט, האט זיך ארויפ-
געזעצט אויפן פערד און זיך אוועקגעלאזט אין דער גרויסער וועלט
ארטן.

**

פארט אלעקס איבער דער וועלט און זוכט נארעאנים. ער האט
אנגערטראפן אלערליי מענטשן, אבער קיין גרעסערע נארעאנים פון די
הענדערסאנס האט ער נישט געפונען. חדשים זינען אריבער. דער
יונג איז געווארן אומעטיק. פארווארגט. ווער ווייס, זאגט ער איז דער
פאטער זינער גערעכט? אבער דער בחור האט ליב. האט מארטאן
און ער האט נישט אויפגעהערט זוכן.

איין מאל, אין א ווינטער-נאכט, איז ער פארן א קרעטש-
מע. ער האט אריינגעשטעלט דאס פערד אין שטא. האט עס מיט
היי און האבער און אליין איז ער אריין אין קרעטש. און באשטעלט
א מאלציגט. דאס צימער איז געווען פוסט, נאר אן אלטע פרוי האט
זיך געפארעט ביים אויוון. זי האט אים דערלאנגט דאס עסן און איז
ערגעץ פארשוונדן אין אן אנדער צימער. זיצט אלעקס און עסט. מיט
א מאל דערהערט ער א געזאנג. א מאמע פארוויגט א קינד. די שמים
איז קלאר, שייך, זיס, אבער דער ניגון איז אזוי אומעטיק, אז עס פאר-
כאפט ביים הארצן. אלעקס הערט זיך צו. דער ניגון ווערט אומעטיקער
און אומעטיקער. מיט א מאל איז דאס געזאנג איבערגעריסן געווארן

פון א געוויין. דאס געוויין ווערט העכער און שטארקער און פארגייט זיך אין א יאמער.

אלעקס לייגט אוועק דעם לעפל, הייבט זיך אויף און גייט נאך דעם געוויין. ער גייט ארויף אויפן צווייטן שטאק. ער קומט אריין אין א צימער, זעט ער — א מאמע זיצט אריבערגעכויגן איבער א וויגעלע און וויינט.

„זאגט אלעקס:

„זאגט מיר נאר, יונגע מאמע, וואס וויינט איר?“

ענטפערט די יונגע מאמע:

„ווי זאל איך נישט וויינען? טוט א קוק אויבן אויפן באלקן. וועט איר זען.“

הייבט אויף אלעקס זיינע אויגן צום הויכן באלקן און ער זעט א שארף העקל אריינגעהאקט אין דעם דיקן באלקן.

טוט אלעקס א קוועטש מיט די פלייצעס און זאגט:

„איך ווייס נאך אלץ נישט, וואס איר וויינט.“

זאגט די מאמע שלוכצנדיק:

„ווי זאל איך נישט וויינען, אז אויף מיין קינד לוערט א געפאר. דאס יינגעלע איז דאך גלייך אונטער דער האק. ווי אז די האק פאלט אראפ? זי וועט דאך פאלן גלייך מיין קינד אין קאפ.“

טוט אלעקס א שמייכל און זאגט מיט אן ערנסט אנגעצויגן פנים:

„וואס וועט איר מיר געבן, אז איך וועל ארויסראטעווען אייער

קינד פון דער געפאר?“

ענטפערט די מאמע:

„איך האב אפגעשפארט צען גילדענע רענדלעך. נאט איך מיין פארמעגן און ראטעוועט מיין קינד.“

אלעקס האט צוגענומען די גילדענע רענדלעך און אריינגעלייגט אין קעשענע. דערנאך איז ער צוגעגאנגען און האט אפגערוקט דאס וויגעלע צען פוס יאמער אונטער דער האק.

די יונגע נאכט איז געפאלן אויף אירע קני און האט גע-

קושט מיט דאנקבארע אלעקס הענט.

אויף מארגן האט זיך דער יונג ארויפגעזעצט א פריילעכער אויף

זיין פערד און איז אוועקגערימן ווייטער. ער האט געפונען איין נאר,
וואס שטייגט אריבער די הענדערסאָנס.

**

אלעקס איז געפארן און געפארן, און קיין גרעסערע נאראנים פון
די הענדערסאָנס האט ער נישט אנגעטראפן. חדשים שפעטער, אין א
זומערדיקן אוונט, איז ער צוגעפארן צו א פויערישן הויף. ס'איז געווען
אין אוונט פון פערטן יולי. קאנטיק, אז אלע זיינען אוועקגעפארן אין
דעם דערבנייקן שטעטל צו פייערן דעם יום-טוב. אלעקס האט געזוכט
א לעבעדיקן מענטשן אין הויף. נישטא. מיט א מאל דערהערט ער,
ווי פון לעבן א שטאל טראגט זיך א ביזו קול, דאס סווישטשען פון א
בייטש און דאס הירושען פון א פערד. גייט אלעקס נאך דעם קול און
דערועט, ווי א פארמער שטייט, האלט א פערד ביים ציימל און מרייכט
דאס פערד ארויף אויף א לייטער. דאס פערד שטעלט זיך אויף די
הינטערשטע פיס און דער מאן שטייפט עם און שרייבט:

„דו פארשאלטענע בריאה, איך וועל דיר די פעל צעפאסעווען!
קריך ארויף אויף דער לייטער, אז נישט וועט בלזט פון דיר רינען!“

זאגט אלעקס צום פויער:

„פארוואס שטייסטו אזוי דאס פערד?“

ענטפערט דער פארמער:

„איך האב פיינט עקשנים. אפילו א פערד דארף נישט זיין קיין
עקשן. אט בין איך געקומען אהיים און קיין היי איז אין שטאל נישטא.
קיינער פון די העלפער איז נישטא אנצוקארמענען דאס פערד. אבער
דער בוידעם איז אנגעפראפט מיט דעם בעסטן היי. האב איך צוגע-
שטעלט א לייטער און זאג דעם פערד, אז ס'זאל ארויפקלעפערן אויפן
בוידעם. וויל עם נישט. וועל איך עם צעפאסעווען, בלזט וועט היי אים
רינען. ער וועט ביי מיר נישט פגן פון הונגער.“

זאגט אלעקס:

„זאג דעם אמת, ביסטו שיכור?“

ענטפערט דער פארמער:

„א, ניין! כ'האב שוין צוואנציק יאר קיין טראפן בראנפן אין מויל

נישט גענומען. איך בין קעגן טרינקען שנאפס. וואס, פרעמדער, איך פיר זיך אויף ווי א שיכור?"

אלעקס האט שמיל א לאך געטאן און האט געוואלט זאגן: „אויב ביסט נישט שיכור, ביסטו א שוטה.“ ער האט אבער נאר געזאגט: „איך האב א מיטל, אז דאס פערד זאל קריגן היי און נישט דארפן קלעטערן אויפן בוידעם.“

זאגט דער פארמער:

„אז דו וועסט מיר ווייזן דעם קונץ, וועל איך דיר גוט באלוינען.“ געמט אלעקס און גייט ארויף אויפן בוידעם און מיט דעם היי-גאפל ווארפט ער אראפ גענוג היי אנצוקארמענען דאס פערד. קנאקט דער פארמער מיט דער צונג:

„פרעמדער, דו זאסט גערעכטעוועט מײן פערד. ווען נישט דו וואלט איך די שטומע בריאה צום טויט דערשלאגן.“

אלעקס האט געגעסן וועטשערע מיט א פריילעך הארץ. ער האט געפונען א צווייטן נאר גרעסער פון די הענדערסאנס. נאך איין נאר און ער וועט קענען חתונה האבן מיט מארטאן.

**

פארט אלעקס און פארט אין קומט אן אין א היפּשן שמעטל. זעט ער, אז לעבן דער קירך רודער יך. ס'שטייט א גרויסער עולם. צווישן עולם שטייט א יונגערמאן. זאן ווי א חתן און מענטשן מענהן מיט אים איין.

גייט אלעקס צו גענטער. הערט ער אזא שמועס:

„ס'איז פארפאלן. דו ביסט צו הויך און קאנסט נישט אריין דורך דער טיר פון דער קירך. ווילסטו חתונה האבן, מוז מען דיר אפשניידן דעם קאפ. אז דו וועסט ווערן מיט א קאפ קירצער, וועסטו קענען אריינגיין אין קירך און דער פאסטאר וועט דורכפירן די צערעמאניע.“

וויינט דער חתן:

„איך וויל נישט מען זאל מיר אפהאקן דעם קאפ.“

זאגן די מחותנים:

„ווילסטו נישט, אז מען זאל דיר אפהאקן דעם קאפ? וועלן מיר

דיר אפשניידן די פיס. אז מען וועט דיר אפשניידן די פיס, וועסטו אויך קירצער ווערן."

וויינט ווידער דער חתן:

"איך וויל נישט מען זאל מיר אפשניידן די פיס."

ענטפערן די מחותנים:

"איז אויס התונה. ווי קענסטו אריין אין דער טיר פון קירך?"

וויינט דער חתן:

"איך וויל התונה האבן!"

ווערן די מחותנים שוין אין כעס:

"אהער אדער אהין! אדער אפשניידן די פיס, אדער דעם קאפ!
וואס מיינסטו, מיר וועלן דא שטייך א גאנצן טאג? דער מאלצייט ווערט
קאלט. אונדזערע גומענס זיינען טרוקן און מיר זיינען טויט הונגעריק.
שפרינגט צו אלעקס און זאגט:

"נן, ווי אז איך וועל איך ווייזן א וועג, אז דער חתן זאל קענען
אריין אין קירך אט ווי ער שטייט און גייט מיט א גאנצן קאפ און
נאנצע פיס?"

רופן זיך אן די מחותנים:

"ס'איז ווערט הונדערט גילדענע רענדלעך."

זאגט אלעקס צום קלוגן חתן:

"בייג איין דעם קאפ! אט אזוי, נאך א ביסל! געדענק, קומסטו
צו צו א נידעריקער טיר, בייג אלע מאל איין דעם קאפ."
די מחותנים זיינען נשתומם געווארן. דער חתן איז טאקע אריין
אין דער קירך. זיי האבן געהאלטן ווארט און אפגעצאלט אלעקס
הונדערט גילדענע רענדלעך.

**

אלעקס איז געקומען אהיים און האט געזאגט צו זיין טאטן:
"איך האב געפונען דריי נאראנים, וואס שטייגן אריבער די הענ-
דערסאנס."

און אלעקס האט אים דערציילט פון די דריי באגעגענישן, וואס
ער האט געהאט, און האט אים געוויזן דאס גאלד, וואס ער האט גע-
בראכט אהיים.

דער טאטע האט א זיפין געטאן:

„איך בין מסכים אויפן שידוך“.

אלעקס האט חתונה געהאט מיט מארטאן. מען דערציילט, אז דאס פארל האט געלעבט-זייער גליקלעך. מארטא האט איר מאן גע-האלטן פאר דעם קליגסטן מענטשן אין דער וועלט. ווען זי איז בא-גאנגען א נארישקייט, האט אלעקס זיך נישט געבייזערט. ער האט געוואסט, אז זי איז נישט די ערגסטע. ס'זיינען דא גרעסערע נארעאנים פון איר אויף דער וועלט. צו נארישקייט, ווי זי חכמה איז נישטא קיין שיעור און קיין גרענעץ.

איך האב דין ליב ווי זאלן

אן אירלענדישער וואריאנט פון א יידישער מעשה

מאל איז געווען זייער א רייכער מאן. ער האט געהאט דריי שיינע טעכטער, שיינע און קלוגע מיידלעך. די יונגסטע איז געווען אזוי שיינ און קלוג, ווי אירע עלטערע שוועסטער, אבער זי איז געווען א היפשע עקשנמע. האט זי עפעס ארויסגערעדט פון מויל, איז געווען פארפאלן. זי האט געהייסן ראזע — א רויו; האבן אלע גע-

זאגט: די רויו האט שמעכלקעס.

יאר איין, יאר אויס פלעגט דער גביר פייערן זיין געבוירנטאג. ווען ער איז אלט געווארן פופציק יאר, האט ער געמאכט גאר א גרויסע שמחה. אז ס'איז אים פריילעך געווארן אויפן הארצן, האט ער געזאגט צו זיין עלטסטער טאכטער:

„זאג מיר נאר, טאכטערשע, ווי שטארק האסטו מיך האלמט?“

און די עלטסטע טאכטער האט געענטפערט:

„טאטע ליבער, טאטע טייערער, איך האב דין ליב, ווי מיין לעבן.“

האט געענטפערט דער גביר:

„גוט געזאגט, טאכטערשע! איך זע, אז דו האסט מיך מאַקע

שטארק ליב. דערפאר קריגסטו פון מיר גאר א שיינע מתנה. נא דיר

א ריטשעלע מיט צוויי-און-זיבעציק בלויע און גרינע דימענטן.“

אז ער איז פארטיק געווארן מיט דער עלטסטער טאכטער, האט

ער געזאגט צו דער מיטלסטער:

„זאג מיר, טאכטערשע, ווי שטארק האסטו מיך האלמט?“

און די מיטעלע טאכטער האט געענטפערט:
 „טאטע ליבער, טאטע טייערער, איך האב דרך ליב בעסער פון
 דער גאנצער וועלט“.

האט געענטפערט דער רייכער מאן:
 „גוט געזאגט, טאכטערשע! איך זע, אז דו האסט מיך טאקע ליב.
 דערפאר קריגסטו פון מיר גאר א שיינע מתנה. נאך דיר אויך א בראם-
 לעט מיט צוויי-און-זיבעציק בלויע און גרינע דימענטן“.
 און אז ער איז פארטיק געווארן מיט דער מיטלסטער טאכטער,
 האט ער געזאגט צו דער מוזיקע:

„זאג מיר נאך, טאכטערשע, ווי שטארק דו האסט מיך האלט“.
 האט ראזע זיך אפגערופן און געזאגט:
 „איך האב דרך ליב, טאטע טייערער, ווי געקעכץ האט ליב זאלץ“.
 די געסט האבן ארויסגעפלאצט אין א געלעכטער און דער גביר
 איז געווארן רויט פון כעס און האט געזאגט:

„ראזע מיין טאכטער, דו האסט מיך פארשעמט פאר אלע געסט.
 וואלט שוין בעסער געשוויגן. אבער פאר אלעמען אין די אויגן האסטו
 געזאגט, אז דו האסט מיך ליב ווי זאלץ, א זאך, וואס קאסט א גראשן
 א פונט. נאך, איך האב פאר דיר אויך א מתנה“.

און דער גביר האט גענומען א זעקעלע זאלץ און עס אנגעהאנגען
 דער טאכטער אויפן האלדז און ער האט זי ארויסגעטריבן פון הויז.

**

ראזע, די מוזיקע, איז געגאנגען און געגאנגען, ביז זי איז הונגע-
 ריק געווארן. זי האט געקענט זיך אומקערן אהיים און זאגן איר טאטן,
 פארוואס זי האט אים ליב, ווי געקעכץ האט ליב זאלץ. ער וואלט
 פארשטאנען, אז זי האט אים אזוי שטארק ליב, ווי אירע עלטערע
 שוועסטער. אבער זי איז דאך א פארביסענע, אן עקשנמע, האט זי זיך
 נישט אומגעקערט צוריק אהיים. זי האט זיך צוגעזעצט אויף א שטיין
 און האט אנגעהויבן טראכטן. זי האט געטראכט און געטראכט. דער-
 נאך האט זי זיך אויפגעהויבן און איז ארועק זוכן אלטע קליידער —
 שמאמעס און טראנמעס. ווען זי האט געפונען, וואס זי האט געוואלט,

האָט זי אויסגעטאָן אירע ריכע קליידער און האָט זיך איבערגעטאָן אין די שמאַטעס און מראַנמעס. זי האָט צונויפגעלייגט אירע זאַכן, אינגעוויקלט זיי אין אַן אַלם מיכל און איז צוועק ווינטער. אין אַ מאַג אַרום איז זי צוגעקומען צו אַ גרויסער ריכער מויער. זי האָט אָנגע-קלאַפט אין דער קיך-טיר און געפרעגט:

„גוטע מענטשן, דאַרפט איר אפשר אַ דינסט?“

„ניין, מיר דאַרפן נישט“ — האָט די קעכין געענטפערט.
 „גוטע מענטשן, האָט רחמנות, איך בין הונגעריק און האָב נישט קיין היים, וווּ דעם קאַפּ צוועקצולייגן. איך וויל נישט קיין שכירות. איך וועל אַרבעטן פאַרן עסן און פאַר אַן אַרט צו שלאָפן.“
 ווען די באַלעבאַסטע פון מויער האָט דאָס דערהערט, האָט זי געזאָגט צו דער קעכין:

„אויב זי וויל שלאָפן הינטערן אויוון, מעג זי דאָ בלייבן. אַבער זי וועט דאַרפן אַרבעטן שווער. זי וועט מוזן רייניקן די מעפּ, שנייען די קופערנע פאַנען און פּוצן אַלע מאַג די זעלביקע גאַפּל-מעסער.“
 „איך בין צופרידן דאָס צו מאַן“ — האָט געזאָגט ראַזע.

און די גבירישע מאַכטער, וואָס האָט קיין מאַל נישט אינגעמונקט קיין פינגלין אין קאַלט וואַסער, איז געבליבן דינען אין גרויסן מויער.
 אזאָ עקשנע איז זי געווען!

די שטאַלצע, פאַרריסענע ראַזע איז געוואָרן אַ דינסט, ווי אַלע דינסטן. אַ גאַנצן מאַג האָט זי גערייניקט די משוהונענע (איזערנע) מעפּ, געשנייער די שווערע קופערנע פאַנען, געוואָשן די פאַרצעליניענע שיסלען און די מעלער און געפּוצט די זילבערנע גאַפּל-מעסער. זי האָט שווער געהאַרעוועט, אַבער זי האָט זיך נישט געקלאָגט. די דינסטן, וואָס האָבן זיך פאַרנומען מיט אַנדערע אַרבעטן, ווי פאַרבעטן די בעטן, וואָשן וועש, פּרעסן קליידער, רייניקן דאָס הויז — האָבן זיך ווייניק געחברט מיט איר. זיי האָבן איר געגעבן אַ צונאַמען: „דאָס מיידל אין די מראַנמעס“, אַדער גאַר „מראַנמע“. ראַזע האָט נאָך אַלץ געמראַנגן די שמאַטעס, וואָס זי איז אין זיי אָנגעקומען אין מויער.
 מ'זיינען צוועק אַ פאַר חדשים. מ'איז געוואָרן ווינטער. די מעג

זינען געווארן קירצער, די נעכט לענגער. אין שטאט האט מען זיך געגרייט צו א גרויסן באל. אויפן באל פלעגן קומען די רייכסטע און פארנעמסטע מענטשן פון שטאט. מען פלעגט מאנצן און הוליען ביזן ווייסן טאג אריין. אין דער גרויסער געמויערסער שטוב האט מען זיך אויך געגרייט. מ'האט באשטעלט נייע קליידער, געקויפט צירונג, די דינסטן האבן געוואשן, געקראכטאלעוועט אייבער-העמדער, געפרעסט, גערייניקט, געפוצט — מ'האט זיך געקערט א וועלט.

דער אונט איז סוף-כל-סוף געקומען און די באלעבאטים מיט די קינדער זינען אוועק צום באל. די דינסט-מיידלעך האבן זיך אויך אויסגעפוצט און זינען געגאנגען צום באל. אינעווייניק אין זאל האט מען זיי נישט אריינגעלאזט, נאר אין דער גרויסער שטוב פון באל איז געווען אן אפגעצאמטער ארט פארן ארעמען פאלק. די ארעמע דינסט-מיידלעך האבן פון דארט געקענט אנקוקן די שמחה און הערן, ווי די קלעזמער שפילן. די, וואס האבן נישט געקענט אריינגיין, זינען גע-שטאנען אונטער די פענצער און האבן זיך צוגעקוקט צו די טענץ.

האבן די דינסט-מיידלעך געזאגט צו ראזען:

„טראגטע, קום מיט אונדז צום באל. מיר וועלן דיר געבן עפעס לייטישם אנצוטאן און קום מיט אונדז. דו וועסט הערן, ווי שיין די שטאטישע קלעזמער שפילן, דו וועסט זען-די נייסטע טענץ און וועסט אנקוקן די רייכע קליידער פון אונדזערע נגידים.“

האט ראזע געענטפערט און געזאגט:

„איך בין מיד פון רייניקן טעפ, שנייערן גאנען, וואשן געשיר זיין פוצן גאפל-מעסער. איך וויל בעסער גיין שלאפן און זיך גוט אויסרווען.“

האבן די דינסט-מיידלעך געזאגט:

„גיי, גיי, לייג זיך דינסטערן אויוון און שלאף, טראגטע. דו האסט נישט קיין שכל און מ'איז בעסער אזוי. דו וועסט שטימירט, בלאטיק פנים קען נאך עמעצן איבערשרעקן.“

אפגעזאגט און אוועק.

מ'איז געווארן שמיל אין שטוב. ראזע האט אראפגעווארפן אירע שמאטעס, זיך גוט ארוםגעוואשן, פארקעמט און פארפלאכטן אירע

לאנגע שווערצע האר, האט אנגעטאן אירע שיינע קליידער און איז אוועק צום באל.

די אויסגעפוצטע ראזע האט מען אריינגעלאזט אין זאל. מ'האט געמיינט, אז זי איז איינע פון די איינגעלאדענע געסט. א סך שיינע יונגע פרויען און מיידלעך זיינען דארט געווען, אבער ראזע איז געווען די שענסטע, און אנגעטאן איז זי געווען רייכער פון אלעמען. איר בא- לעבאסטעס זון, א יונגער, א הויכער, א שיינער, וואס איז געווען פאר- קנסט צו א גאר, גאר א רייך מיידל, האט א קוק געטאן אויף ראזען און באלד זיך פארליבט אין איר. א גאנצן אונט האט ער געטאנצט גאר מיט איר, און מיט איר אליין.

פאר דעם לעצטן טאג האט ראזע זיך ארויסגעגנבעט פון זאל און איז אוועק אהיים. זי האט שנעל אויסגעטאן אירע קליידער, צוריק אנגעטאן די טראנמעס און איז אוועק הינטערן אויוון. ווען די דינסט- מיידלעך זיינען צוריקגעקומען, האט זי זיך געמאכט שלאפנדיק.

אויף מארגן אין דער פרי האבן די דינסט-מיידלעך געזאגט צו

איר:

„דו, טראנמע, ס'מעג דייך פארדריסן, וואס דו ביסט נישט געווען אויפן באל. דו האסט געדארפט זען, וואס דארט האט זיך אפגעטאן“.

„וואס אזוינס האט זיך דארט געטאן?“ — האט ראזע געפרעגט.

„אונדזער באלעבאסטעס זינדל איז דאך פארקנסט צום רייכסטן מיידל פון שטאט. אבער נעכטן האט ער א גאנצע נאכט געטאנצט מיט אן אנדערער“.

„ווער איז זי?“

„קיינער ווייסט נישט. זי איז שייך, ווי זיבן זונען, און אויסגעפוצט איז זי געווען אין עסיק און אין האניק. א פרינצעסן, אן אמתע פרינצעסין“.

„מיין דאגה“ — האט ראזע געענטפערט — „איך האב מייןע אייגענע צרות מיט די טעג, פאנען און געשיר“.

„פון דעסטוועגן האסטו געמעגט אנקוקן, ווי אונדזער באלעבאסטע איז געווען רויט ווי א בוריק פון חרפה. און ווי די כלה האט זיך גע- בלאזן ווי אן אינדיק. אבער דיר ליגן נאר טעג אין זינען. אויב דו

ווילסט זיין א מענטש ווי אלע מענטשן, איז נאך נישט צו שפעט. היינט
 ביינאכט איז ווידער א באל. קום מיט אונדז."
 „מירן זען!“ — האט ראזע געענטפערט.

**

און אט איז דער צווייטער אונט. די דינסט-מיידלעך האבן זיך
 אויסגעפוצט, גרייט צו גיין צום באל. זיי האבן ווידער געפרעגט ראזען:
 „גו, ווילסט גיין צום באל?"
 „ניין" — האט ראזע געענטפערט. — „איך בין צו מיד. איך וועל
 זיך בעסער אויסשלאפן."

די דינסטן זיינען אוועק אן איר. ווי נאך זיי זיינען אוועק, האט
 ראזע גיך אראפגעווארפן אירע שמאטעס, זיך גוט ארומגעוואשן, פאר-
 קעמט און פארפלאכטן אירע לאנגע שווארצע האר, אַנגעטאן אירע
 ריכע קליידער און איז אוועק צום באל. ווען זי איז אריין אין דעם
 באלויכטענעם זאל, האט שוין דער באלעכאסטעס זון געווארט אויף
 איר. ער האט דעם גאנצן אונט געטאנצט מיט איר און נאך מיט איר.
 ער האט זי נישט אפגעלאזט. פארן לעצטן טאג האט זי זיך ווידער
 שטיל ארויסגערוקט פון זאל. ווען די דינסטן זיינען אהיים געקומען,
 האבן זיי זי געטראפן כלומרשט שלאפנדיק, גלייך ווי ס'האט קיין מאל
 נאך נישט געטראפן.

אויף מארגן האבן די דינסטן געזאגט צו איר:

„דו טראנטע-מיידל, ס'מעג דיך באמת פארדריסן, וואס דו ביסט
 נישט געגאנגען צום באל. זי איז דארט ווידער געווען און דער באלע-
 באסטעס זינדל האט פון איר קיין אויג נישט אראפגענומען. אוי, איז
 זיין כלה געווען אויפגעבראכט! אוי, האט זיין מאמע געברענט!"
 „מאקע א שאד!" — האט דאס טראנטע-מיידל געענטפערט —
 „אבער נאך א טאג ארבעט בין איך שלעפעדיק."

„פארפעל נישט דעם לעצטן באל, דו נאר! היינט ביינאכט איז
 דער לעצטער באל."

ראזע, דאס טראנטע-מיידל, האט געענטפערט:

„איצט דארף איך זיך פארנעמען מיט מינע טעפ, פאנען, געשיר
און גאפל-מעסער. אין צוונט וועלן מיר זען“.

*
*

דער דריטער צוונט איז געקומען און די דינסטן האבן זיך אויס-
געפוצט צו גיין אויפן באל. אבער ראזע האט געזאגט, אז זי איז צו
מיד, און זיי זיינען צוועק אן איר. ווי נאר זיי זיינען צוועק, האט זי
ארעפגעווארפן פון זיך די שמאטעס, זיך ארוםגעוואשן, פארקעמט
אירע לאנגע שווארצע האר און אנגעטאן אירע שיינע קליידער און
איז צוועק צום באל. דער באלעבאסטעס זון האט אויסגעקוקט זיינע
אויגן, ווארטנדיק אויף איר. ער האט געמאכט מיט איר און נאר מיט
איר, אפגעהיט אירע טריט און ער האט זי געבעטן, אז זי זאל אים
זאגן, ווער זי איז. ראזע האט געשמייכלט, אראפגעלאזט די אויגן און
געשוויגן.

פארן לעצטן טאגן האט דער באלעבאסטעס זון אראפגענומען
זיין דימענטן רינגל, עס אנגעטאן ראזען אויפן מיטלסטן פינגער און
געזאגט:

„שווארצעאל פון מיין אויג, לעבן מינים, איך ווייס, אז באלד
וועסטו נישט ווערן. אויב איך וועל דיר מער נישט זען, וועל איך
שטארבן פון בענקשאפט“.

פארן לעצטן טאגן האט ראזע זיך ארויסגעגנבעט פון באל-זאל
און איז גלייך אהיים געלאפן. זי האט זיך שנעל איבערגעטאן אין אירע
שמאכעס און זיך אריינגעכאפט אין בעט הינטערן אויוון.

אויף מארגן איז די קיך געגאנגען כאדארעם. אלע דינסטן האבן
גערעדט און דערציילט, ווי זער באלעבאסטעס זון איז נישט אפגע-
טראטן פון דעם פרעמדן שיינעם מיידל. ער האט זי נישט אפגעלאזט
פון אויג אויף איין מינוט, און דאך איז זי נישט געווארן פארן לעצטן
טאגן. קיינער קאן זי נישט און קיינער ווייסט נישט, ווער זי איז. דער
באלעבאסטעס זון ווערט משוגע פון בענקשאפט.

דאס מיידל אין טראנסעס האט זיך-צוגעהערט צו אלע ריידערניען
און האט געשוויגן. זי האט גערייניקט די טעפ, געשייערט די פאנען,

געוואָשן געשיר און געפּוצט די זילבערנע גאַפּל-מעסער און האָט נישט
געזאָגט קיין וואָרט.

**

דער רייכער בחור האָט נישט גערוט. ער האָט אָנגעהויבן אַרומזוכן
דאָס פּרעמדע שיינע מיידל. ער האָט זיך נאַכגעפּרעגט ביי באַקאַנטע,
ביי פּרעמדע, ביי די שטאַטישע מענטשן און ביי די געסס, וואָס זיינען
געקומען פון אַנדערע שטעט צום באַל. קיינער האָט נישט געקענט
דאָס שיינע מיידל מיט די פּעך-שוואַרצע האָר, מיט די ברוינע אויגן,
שניי-ווייס קלייד און טייערע בריליאַנטן. דער רייכער בחור האָט
געזוכט, גענישמערט און איז געבליבן ביי גאַרנישט. דער פאַרליכטער
בחור איז קראַנק געוואָרן פון בענקשאַפט און האָט זיך אַרײַנגעלייגט
אין בעט.

ווען ער איז קראַנק געוואָרן, האָט די מאַמע זיינע געזאָגט צו
דער קעכין:

„קאָך מיר אַ אַ פּײַנע, געשמאַקע קאַשקעלע, אַזוי, אַז מײַן זון
זאָל עסן און געזונט ווערן.“

האַט די קעכין גענומען די פּײַנסטע גרויפן, די פּרישסטע פּוטער,
די פעטסטע מילך און האָט געוואַלט אַפּקאַכן אַ קאַשע שאַרן בחור.
האַט דאָס טראַנטע מיידל געזאָגט צו דער קעכין:

„ליבע קעכין, טייערע קעכין, לאַזט מיך אַפּקאַכן די קאַשע פאַר
דער באַלעבאַסטעס זון.“

פּרײַער האָט די קעכין נישט געוואַלט הערן אַפּילו, אַבער אַז ראַזע
איז צו איר צוגעשטאַנען, האָט זי איר אַפּגעגעבן די פּײַנסטע גרויפן,
די פּרישסטע פּוטער און די פעטסטע מילך. דאָס מיידל אין טראַנטעס
האַט אַפּגעקאַכט די קאַשע, און ווען זי האָט אַרײַנגעלייגט די קאַשע
אין טעלער, האָט זי אַהין אויך אַרײַנגעוואַרפן דאָס רינגל, וואָס דער
בחור האָט איר געגעבן.

די קעכין האָט אַרויפגעטראַגן די קאַשקע צום בחור. דער קראַנק-
קער בחור האָט פּויל געמישט מיטן לעפּל אין טעלער און האָט זיך
נישט צוגערירט צום עסן. באַלד אַבער האָט ער דערזען דאָס דימענ-
טענע רינגל. ער איז אויפגעשפרונגען און האָט געזאָגט צו דער קעכין:

„ווער האט אפגעקאכט די קאשע?“
„איך“ — האט געענטפערט די קעכין.
דער בחור האט א קוק געטאן אויף איר געקנייטשט פנים
אירע גרויע, טרוקענע האר און האט געזאגט:
„ניין, דו האסט עס נישט געקאכט. דערצייל מיר דעם אמת און
איך וועל דיך נישט באשטראפן.“
האט די קעכין געזאגט:
„דאס מיידל אין טראנטעס האט אפגעקאכט די קאשע.“
„שיק זי ארויף צו מיר!“
דאס מיידל אין טראנטעס איז ארויף צו אים אין צימער. דער
בחור האט זי אנגעקוקט און זי נישט דערקענט. ער האט אבער געזען,
אז זי איז יונג, האט ער צו איר געזאגט:
„האסטו אפגעקאכט די קאשע?“
„יא“ — האט דאס מיידל געענטפערט.
„און ווו האסטו גענומען דאס רינגל, וואס איך האב געפונען אין
טעלער?“
„איך האב עס געקראגן פון יענעם, וואס האט עס מיר געגעבן.“
„זווער ביסטו?“
„דו ווילסט וויסן?“
„יא.“
„ווארט א פאר מינוט, ביז איך וועל צוריקקומען.“
זי איז שנעל ארויסגעלאפן, האט זיך איבערגעטאן און איז ארויפ-
געקומען צום בחור און אפגעוואשענע, א פארקעמטע און אן אויסגע-
פוצטע אין אירע ריכע קליידער.
דער בחור איז באלד געזונט געווארן און אן לאנגע ווארטענישן
האט מען באשטימט דעם טאג פון דער חתונה.

**

די כלה האט נישט דערציילט, ווער זי איז. דעם חתנם מאמע האט
עס פארדראסן, אבער זי האט געשוויגן. זי האט מורא געהאט, אז איר

זון זאל ווידער נישט קראַנק ווערן. זי האָט צוגעגרייט די חתונה. מען האָט איינגעלאָדן געסט פון נאַענט און ווייט. דאָס מיידל האָט אַוועק-געשיקט אַן איינלאָדונג צו איר טאַטן.

דעם טאָג פאַר דער חופּה איז ראָזע אַרײַן אין קיך און האָט גע-זאָגט צו דער קעכין:

„איך וויל, אַז דו זאָלסט קאַכן פון שענסטן און בעסטן, אַבער איך קיינעם פון די געקעכצן זאָלסטו נישט אַרײַנטאָן קיין זאַלץ.“

די קעכין האָט געעפנט די אויגן מיט שרעק:

„באַלעבאַסטע לעבן, וואָס פאַר אַ מעם האָט געקעכט אַן זאַלץ?“

ראָזע האָט געענטפערט:

„טו, ווי מ'הייסט דיר. ס'איז דאָך מיין חתונה, נישט דינע.“

האַט די קעכין געקוועטשט מיט די פלייצעס און געפאַלגט.

די סאַרווערס האָט זי אַנגעזאָגט, אַז מען זאל נישט דערלאַנגען

**

מ'האַט געשמעלט די חופּה. די כלה האָט, ווי דער מינהג איז, פאַרדעקט איר פנים מיט אַ שליייער. נאָך דער חופּה האָט זי דעם שליייער נישט אויפגעהויבן. מ'האַט זיך אַרומגעזעצט אַרום טישן און מ'האַט דערלאַנגט דאָס ערשטע געריכט. די געסט האָבן פאַרזוכט פון מעלער און אַוועקגעלייגט גאַפּל-מעסער. דאָס עסן האָט געהאַט אַ מעם פון גראַז. נאָכן פאַרשפּיזן האָט מען דערלאַנגט די גאַלדענע יויך. די געסט האָבן פאַרזוכט מיט די לעפל און באַלד אַוועקגעלייגט — אַן טעם, עס פעלט זאַלץ. מען האָט דערלאַנגט דאָס פלייש, אַבער נאָכן ערשטן ביסן האָט קיינער זיך נישט צוגערירט צום געבראַטנעם. ראָזעס פאַטער, וואָס איז געזעסן נישט ווייט פון חתן, האָט זיך צעוויינט.

דער חתן האָט דערזען, ווי דער פרעמדער גאַסט גיסט מיט טרערן, האָט ער אים געפרעגט:

„וואָס וויינט איר אַזוי ביטער, פרעמדער?“

האַט דער כלהם פאַטער געזאָגט:

„ווי זאל איך נישט וויינען, אַז איך האָב פאַרלוירן אַ טאַכטער“

צוליב מיין נארישן שכל. איצט זע איך, אז זי איז געווען גערעכט.
אבער דעמאלט האב איך נישט פארשטאנען, ווי קלוג זי איז, און איך
האב זי פארלוירן."

"זי איז געשטארבן?"

"ווער ווייסט? אפשר יא. איך האב זי ארויסגעטריבן פון שטוב.
איך האב זי געפרעגט: „ווי שטארק האסטו מיך ליב, מאכטער?" האט
זי מיר געענטפערט, „ווי געקעכץ האט ליב זאלץ". בין איך אין כעס
געווארן, איר אנגעטאן א זעקעלע זאלץ אויפן האלדז און זי ארויס-
געטריבן פון שטוב. איך האב מער פון איר נישט געהערט און זי קיין
מאל מער נישט געזען. אפשר איז זי פארפרוירן געווארן, אפשר האבן
בייזע חיות זי פארצוקט, אפשר איז זי פון הונגער געשטארבן? וויי
און ווינד איז מיר! איך זע דאך איצט, ווי שטארק זי האט מ' ליב
געהאט. אט שטייט דאך דאס גאנצע עסן נישט אנגערירט, ווייל ס'איז
אן זאלץ."

און דער כלהם פאצער האט זיך צעוויינט אויפן קול. ראזע האט
אפגעדעקט דעם שלייער פון איר פנים, איז צוגעגאנגען צו איר פאטער
און האט געזאגט:

"דערקענסטו מיך, טאטע?"

ער האט זי באלד דערקענט. פרעגט שוין נישט, וואס פאר א
פרייד ס'איז דארט געווארן! מ'האט געפראוועט א צווייטע הופה-
וועטשערע, און אלץ באזאלצן. מ'האט געהוליעט און געטאנצט —
אפשר טאנצן זיי נאך איצט.

צוויי נארישע מענער

א סקאנדינאווישע מעשה

מאל האבן צוויי ווייבער זיך אנגעהויבן קריגן.
זיי האבן זיך געקריגט, וועמענס מאן ס'איז א
גרעסערער נאר. פרוי-נארטגריידזש האט גע-
זאגט:

„מיין מאן איז דער גרעסטער נאר אין דער
וועלט. מ'קען אים איינריידן, אז אן אקס האט
פליגל און א פליג האט הערנער.“

פרוי גוטבראנד האט געזאגט:

„ניין, מיין מאן איז דער גרעסטער נאר אין דער וועלט. וואס מען
זאגט אים, גלייבט ער. מען קען אים איינריידן, אז מילך איז שווארץ
און טינט איז ווייס.“

האבן די צוויי פרויען זיך געקריגט און געקריגט און יעדע איינע
האט געהאלטן, אז זי איז גערעכט. נאך דעם, ווי זיי האבן זיך גוט
אנגעקריגט, האבן זיי אפגעמאכט צווישן זיך, אז דער מאן, וואס דאס
ווייב וועט אים קענען איינריידן אפצומאן די נארישסטע זאך אויף
דער וועלט, איז דער גרעסטער נאר.

**

אין אונט איז נארטגריידזש אהיים געקומען פון פעלד. זיין ווייב
האט אויף אים א קוק געטאן, א פאטש געטאן מיט די הענט און האט
אויסגערופן:

„וויי איז מיר, מאן מינער! דו קוקסט דאך אויס, אז א שענערן
פון דיר לייגט מען אין קבר אריין. וואס איז מיט דיר? וואס טוט
דיר וויי?“

האט זיך אפגערויפן דער מאן און געזאגט:
„ס'טוט מיר גאר נישט וויי. איך בין געוונט און שטארק. אבער
נ'חלשט מיר דאס הארץ, איך וויל עסן.“

ענטפערט דאס ווייב:
„עסן? דו ביסט דאך בלייך, ווי ליוונט. זאג מיר דעם אמת, וואס
טוט דיר וויי?“

דער קלוגער מאן האט זיך א קראץ געטאן אין פאטילניצע און
געזאגט:

„כ'ווייס, ס'דוכט זיך מיר, אז קיין זאך טוט זיך נישט וויי, אבער
עס נאגט מיך אונטערן לעפעלע א שרעק — איך וויל עסן.“
ענטפערט דאס ווייבל כלומרשט צעטראגן:

„עס נאגט דיר אונטערן לעפעלע, הא? דאס הארץ! ביסט דאך
טאקע אויף אן אמת קראנק. טו א קוק אויף זיך אין א שפיגל. א
טויטער האט א שענער פנים. לייג זיך אין בעט, און טאקע גלייך!“

דאס ווייב האט אים אויסגעטאן און אים אריינגעלייגט אין בעט. זי האט אים געגעבן ווייניק עסן. „א קראנקער פרעסט נישט“ — האט זי געזאגט. זי האט אים דערציילט, ווי שלאף ער איז, ווי מסוכן קראנק ער איז. אין צוויי טעג ארום האט זי אים געהייסן צונויפלייגן די הענט אויפן הארצן, פארמאכן די אויגן און אויסציען די פיס. זי האט צו אים געזאגט:

„אוי, וויי איז מיר! דו ביסט געשטארבן, מיין מאן! דו ביסט טויט, ווי זאלע טויטע!“
זאגט דער מאן:

„געשטארבן איז געשטארבן. ס'איז גאר נישט אזוי שלעכט צו שטארבן. איך פיל זיך נישט ערגער, ווי אלע מאל. אבער אויך זיך בין געשטארבן, טו מיר מיין רעכט.“

דאס ווייב האט אים אנגעטאן תכריכים און האט אריינגעבראכט א טרונע. אבער פריער האט זי אויסגעבויערט לעכער אין דעם מויטן-קאסטן, אזוי אז דער מאן זאל נישט דערשטיקט ווערן. זי האט אוועק-געשטעלט די טרונע אויפן דיל און האט געהייסן איר מאן זיך אריינ-לייגן אינעווייניק, ווי א מויטער, מיט די פיס צו דער מיר. ס'פירט זיך אזוי: מען לייגט א מויטן מיט די פיס צו דער מיר.

ער האט געפאלגט. דאס ווייב האט פארמאכט די טרונע און איז אוועק איינקויפן ברענפן און געזאלצענע פיש פאר דעם באגרעבעניש-מאלצייט. זי האט אנגעזאגט די שכנים, אז איר מאן איז געשטארבן און האט זיי איינגעלאדן אויף דער וואך-נאכט. זי האט זיי צוגעזאגט גענוג ברענפן און געזאלצענע פיש און אויך א פיין שטיקל פלייש.

**

אין אונט איז אויך גוטבראנד, ווי אלע מאל, געקומען אהיים פון פעלד. ער איז אריין אין שטוב און האט דערזען, ווי זיין ווייב זיצט מיט צוויי אייזערנע קאמען און מאכט מיט די הענט, גלייך ווי זי קעמט וואל.

קוקט דער מאן זי אן און זאגט:
„איך האב געזען, ווי מען שפילט זיך מיט א שפין-ראד. אבער קעמען די לופט מיט וואל-קאמען, דאס איז נאריש ביי גאר.“

ענטפערט זי ביז:

„ביסט אליין א נאר, אן אפגעריסענער נאר, א פערד, אן אקס, א באק! איך בארשט נישט די לופט, וואל בארשט איך. אבער די וואל איז אזוי פיין, אזוי ווייב, אז דו זעסט זי נישט“.

זי האט געענדיקט ריידן און ארויסגענומען דעם שפין-ראד און כלומרשט אנגעהויבן שפינען די וואל.

קוקט דער מאן זי אן און זאגט:

„דו זיצסט, מיין ווייב, און דרייסט מיטן רעדל גלאט אין דער וועלט אריין. עם זשומעט, עם טומלט, עם קלאפט — און גארנישט. גענוג זיך נאריש געמאכט. איך בין הונגעריק“.

ענטפערט דאס ווייבל:

„דו, מיין מאן, קויף זיך בעסער א פאר ברילן. וואס מיינסטו, איך בין משוגע? איך דריי דעם שפין-ראד גלאט אין דער וועלט אריין. דער אמת איז, אז די פעדים זיינען אזוי דין און אזוי פיין, אז דו מיט דינע קורצזיכטיקע אויגן זעסט זיי נישט“.

ענטפערט דער מאן:

„זינט ווען בין איך עם קורצזיכטיק?“

דאס ווייב ארכעט און רעדט:

— „דאס איז דער דאנק, וואס איך קריג פאר מיין הארעווען? איך שפין דאך פאר דיר. איך וויל אויסשפינען די וואל, אויסוועבן פאר דיר פינעם שטאף פאר אן אנצוג“.

און אז זי איז פארטיק געווארן מיטן שפינען, האט זי ארויסגע-
נומען דעם וועב-שטול, כלומרשט אריינגעצויגן פעדעס אין דער לענג,
דערנאך אין דער ברייט. אריינגעשטעלט דאס וועב-שיפעלע און האט
אנגעהויבן וועבן. זי האט געוועבט און גערעדט:

„דו זעסט שטאף? דו זעסט א געוואננט? ווייך, גלאט, וועסט האבן

שוין איין מאל אן אנצוג!“

דער מאן האט געקוקט אויף זיין ווייב און אנגעהויבן טראכטן:
„אפשר איז זי גערעכט“, און אז זי האט געהאלטן אין איין לויבן דאס
געוועב, האט ער געענטפערט:

„יא, יא, טאקע א פינער מאטעריאל!“

זי האט אפגעשטעלט דעם וועב-שטול, כלומרשט אויסגעשפרייט

דאס געוואגט אויפן טיש, גענומען א שער און צוגעשיטן אן אנצוג. דערנאך האט זי גענייט און געפרעסט. ענדלעך איז זי פארטיק געווארן. זי האט כלומרשט אריינגעהאנגען דעם אנצוג אין קליידער-אלמער און געזאגט:

„איצט, מיין מאן, האסטו אן אנצוג איינעם אין דארף. די שכנים וועלן צעפלאצט ווערן פון קנאה, ווען זיי וועלן דיר אנקוקן אין אזא פינעם מלבוש“.

„אבער איך זע נאך אלץ גארנישט“ — האט דער מאן געזאגט.

האט דאס ווייב געענטפערט:

„די דארפסלייט האבן בעסערע אויגן פון דיר. זיי וועלן שיי זען“.
אין דעם פרימארגן, ווען פרוי נארטגריידזש האט אנגעזאגט דעם דארף, אז איר מאן איז געשטארבן, האט פרוי גוטבראנד געזאגט צו איר מאן:

„מאן מינער, טו אן דיין נייעם אנצוג און לאמיר גיין צו אונדזער שכנים לוייה“.

דער מאן האט אויסגעטאן זיין אלטן אנצוג און דאס ווייב האט אים געהאלפן אנטאן דעם נייעם גארנימער. זיי זיינען אוועק צו דער לוייה.

**

זיי זיינען אנגעקומען צו פרוי נארטגריידזש אין שטוב, ווען די וואך-סעודה איז געווען אין רעכטן ברען. פרוי נארטגריידזש האט אן געגרייט בראנפן מיט דער פולער האנט און געזאלצענע פיש איז געווען איבער גענוג. די פויערים פון דארף זיינען געווען גוט שיכורלעך און זיי האבן זיך אויפגעפירט נישט ווי ביי א לוייה. זיי האבן געשריגן, געזונגען און געלאכט.

ווען די גוטבראנדס זיינען אריינגעקומען און די פויערים האבן א קוק געטאן אויף דעם נאקעטן גוטבראנדס גארנימער, וואס איז אויפגענייט געווארן פון אזא פינעם שטאף, אז מען זעט אים נישט, איז דער געלעכטער נאך גרעסער געווארן. גוטבראנד האט זיך גע-מאכט, גלייך ווי אים ארט עס נישט. ער האט זיך צוגעשארט צום בראנפן און גוט אריינגעגאסן.

באלד האט מען אויפגעהויבן די טרונע הײן מען האט גענומען
 זי טראגן אויפן בית-עולם. דער „טויטער“ האט א קוק געטאן דורך
 די אויסגעבויערטע לעכער און דערזען דעם נאקעטן גוטבראנדן. ער
 האט זיך צעלאכט הויך אויפן קול.
 מען האט באלד אראפגעלאזט מיט שרעק די טרונע. גוטבראנד
 האט זיך אנגערופן צום טויטן שכן:
 „נארטגריידזש, דו ביסט דאך טויט און א טויטער לאכט נישט!“
 האט נארטגריידזש געענטפערט:
 „יא טויט, נישט טויט, אבער ווען איך האב דיר, שכן מיניער,
 דערזען א נאקעטן, האב איך זיך נישט געקאנט איינהאלטן און כ'האב
 זיך צעלאכט.“
 האט גוטבראנד געזאגט:
 „גו, מילא, איך בין נאקעט. מיין ווייב האט מיר אויפגענייט א
 זיך געלאזט איינריידן. אבער זאג מיר, אה, מייערער שכן מיניער, ווי
 קומסטו א לעבעדיקער אין א טויטן-קאסטן?“
 האט נארטגריידזש געענטפערט:
 „מיין ווייב האט מיר איינגערעדט, אז איך בין געשמארבן. איך
 גלייב, אז זי האט מיך אויך אפגענארט. ווארט א וויילע. אט וועל איך
 ארויסקריכן פון דער טרונע.“
 די האלב-שיכורע פויערים האבן דערהערט, אז דער טויטער וויל
 ארויסקריכן פון דער טרונע, זינען זיי זיך צעלאפן פאר שרעק.
 נארטגריידזש איז ארויס פון טרונע און האט געזאגט צו זיין שכן:
 „קיינער, חוץ אונדזערע ווייבער, איז דא נישט געבליבן. דו זעסט,
 אט שטייען אין א ווינקל צוויי פלייש בעריאזענע דרענגלעך. קום,
 לאמיר איין מאל אין אונדזער לעבן אפמאן א קלוגע זאך.“
 קיינער, חוץ די צוויי ווייבער, איז נישט געווען דערבײַ. וואס
 פאר א קלוגע זאך די צוויי מענער האבן אפגעטאן, האבן די צוויי
 פרויען נישט דערציילט. מיר וואלטן געפרעגט די צוויי בעריאזענע
 דרענגלעך, אבער... בעריאזענע דרענגלעך קענען נישט ריידן.

צוויי מויערן און אויבן א שטיבל

א ניו-יארקער מעשו:

ויף די בריימע פעלדער פון לאנג איילאנד איז געשטאנען אן אלטע פארם. אפגעלאזענע, גרויזע שטאלן, נישט געפארבטע לאנגע שפייכלערס, א האלב-איינגעפאלענער גארעאזש. פון צווישן די גרינע ביימער האט ארויסגעבלאנקט א שיין, קליין שטיבעלע, געפארבט ווייס. אין שטיבעלע האט געווינט אן אלטער פארמער.

אמאל, אמאל, ווען ער איז נאך געווען יונג און זיין פרוי האט געלעבט און זיין פאמיליע איז געווען גרויס, האט ער געווינט אין דער גרויסער שטוב, וואס איז געשטאנען הארט בני מעריק ראוד, דער אויסגעפלאסטערטער וועג, וואס שניידט דורך גאנץ לאנג איילאנד. אבער דעם פארמערס פרוי איז שוין לאנג געשטארבן. זיין קינדער זיינען זיך צעפארן. דער אלטער פארמער איז געבליבן זיין. האט ער זיך אריבערגעקליבן אין דעם קליינעם שטיבעלע.

אין יאר נינצן הונדערט און זיין האט די שטאט דורכגעפירט אן אונטערערדישע באן אין יענער געגענט און א סך מענטשן האבן אבי-געהויבן זיך דארט צו באזעצן.

אין א שיינעם פרימארגן זיינען צום פארמער געקומען צוויי מענטשן און האבן געזאגט צו אים:

„פארקויף אונדז דיין פארם“.

האט דער פארמער געענטפערט און געזאגט:

צו וואס דארפט איר מיין פארם? דער באדן איז נישט קיין גומער,

קיין ווייץ און קיין קארן קענען אויף אים נישט וואקסן. דא איז לאנג איילאנד. מיין ערד איז זאמדיק און איז גוט נאך צו פארזייען קארטאפל און אוגערקעס. ווי שווער איר וועט נישט ארבעטן, וועט די ערד נישט געבן גענוג פאר צווייען. ווען איך וואלט נישט אפגעשפארט פון מיניע יונגע יארן אין ווען מיניע קינדער וואלטן מיר נישט ארויסגעהאלפן, וואלט איך..."

האבן די צוויי מענטשן אים איבערגעשלאגן אין מיטן ריידן און געזאגט:

"וואס פאלט דיר אין, אלטער? מיר וועלן נישט באארבעטן די ערד. מיר זיינען בויער פון הייזער. אז דו וועסט אונדז פארקויפן דיין פארם, וועלן מיר אלע דיניע געביידעס אראפזוארפן און אויסבויען אט דא, הארט ביי מעריק ראוד, א גרויסע מויער, א מויער אויף א מויער, פופצן שטאק די הויך. ברייט וועט די מויער זיין, ווי צוויי מויערן, ווייל מיר וועלן בויען א דירות-הויז מיט צוויי פליגלען. אין מיטן פון די צוויי פליגלען וועלן מיר מאכן א הויף. אין הויף וועלן מיר פארפלענצן בלום מען און אין מיטן הויף וועט שפריצן א פאנטאן. עס וועט זיין א גער-הויבן דירות-הויז, וואס וועט אריינגעמען צוויי הונדערט פאמיליעס."

הערט דער פארמער אויס די צוויי מענטשן, רייסט ארויס א גרעזל און קייט עס מיט זיינע געזונטע ציין. דערנאך טוט ער א פרעג:

"און ווו וועל איך וויינען?"

זאגן די צוויי בויערס:

"וואס הייסט, נארישער פארמער, ווו דו וועסט וויינען? ווו דו ווילסט. פאר דעם באדן פון דיין פארם וועלן מיר דיר גוט באצאלן. אז מ'האט געלט, קען מען דינגען א ווינונג, ווו מען וויל. ווייסטו וואס? אט וועלן מיר דיר פארדינגען א דירה אין דעם הויז. קלייב דיר אויס. ווילסטו וויינען אין לינקן פליגל, איז רעכט. ווילסטו א דירה אין רעכטן פליגל, זאל זיין אין רעכטן. אפשר געפעלט דיר צו וויינען אויפן פופצנטן שטאק? אונדז ארט נישט. אפשר האסטו נישט ליב צו פארן מיטן ליפט? נעם דיר א דירה אויפן ערשטן שטאק."

ענטפערט דער פארמער געלאסן:

"איר רעדט פלינק, פרעמדע, אט גלייך ווי איר וואלט שוין געהאט

די מויער א פארטיקע. כאפט נישט. איר בוימ נאך נישט. איך פארקויף
נישט מיין פארם."

פרעגן די שטאטישע:

"אפשר ווילסטו א העכערן פרייז? רעד, מיר וועלן דורכקומען."

ענטפערט דער פארמער:

"ניין, איך פארקויף נישט פאר קיין שום פרייז."

וונדערן זיך די שטאטישע:

"פארוואס?"

ענטפערט דער פארמער:

"איך האב פיינט צו ווינען אין א מויער. איך האב ליב צו ווינען
אין אן איין שטאקיק הויז, אליין. ארום א הויז דארפן זיין ביימער און
בלומען. אויף דער ערד דארף וואקסן גראז. עס געפעלט מיר נישט,
אז מען דעקט צו די ערד מיט אספאלט."

רופן זיך אן די שטאטישע:

"ס'איז באמת משיקאווע, פארוואס א מענטיש וויל נישט פארקויפן
זיין פארם. נו, וועסטו נישט ווינען אין מויער. געלט וועסטו האבן
גענוג. וועסטו אפקויפן א פארם-שטיבל ערגעץ אין לאנג איילאנד און
דארט אויסלעבן דינע יארן."

זאגט דער פארמער ברוגז:

"דולט מיר נישט קיין קאפ. איך וועל זיך אין ערגעץ נישט ארויס-
קלייבן. איך האב ליב דא צו ווינען. איך לעב שוין דא אויף דער פארם
ניין און זעכציק יאר און דא וועל איך שטארבן."

צעלאכן זיך די שטאטישע:

"וואס רעדסטו נארישקייטן וועגן שטארבן? און אז מען שטארבט,
איז דען אן אונטערשייד, ווו מען שטארבט? פארקויף די פארם. געלט
וועסטו האבן גענוג און אז מ'האט געלט, טוט מען, וואס דאס הארץ
גלוסט."

ענטפערט דער פארמער:

"געלט איז נישט אליין. איך גלוסט אויסצולעבן מינע יארן אט דא,

אין דעם ווייס געפארבטן שטיבעלע."

זאגן די שטאטישע ביז:

"דו ביסט אן אלטער עקשן."

ענטפערט דער פארמער:

„נו, בין איך“.

זאגן זיי:

„מיר וועלן אויפזוכן דינע זין און זיי דערציילן, אז דו ביסט אן

עקשן, א נאר“.

זאגט דער פארמער:

„טוט, וואס איר ווילט. איצט אבער לאזט מיך צורו און טראגט זיך אפ פון דאנען. אויב איר פארלאזט נישט גלייך מיין פארם, כאפ איך מיין יאגד-ביקס“.

**

זינען געקומען די צוויי בויערס צוריק אין שטאט צו זיך אין ביורא. זיי האבן נישט געוויסט, וואס צו טאן. אויפן וועג האבן זיי גערעדט וועגן פארמער. אין ביורא האבן זיי גערעדט וועגן פארמער. זיי האבן זיך אבער צו קיין זאך נישט געקענט דערריידן און האבן קיין מיטל נישט געקענט צוטרעכטן.

זינען זיי געזעסן טרויעריקע און פארזארגטע. אט האבן זיי גע-פלאנעוועט אויפצובויען א גרויס דירות-הויז אין לאנג איילאנד און א נארישער פארמער האט צעשטערט זייערע פלענער. מיט א מאל האט זיך געעפנט די מיר און דער ארכיטעקט, וואס האט געמאכט די פלענער פאר דער מויער, איז אריינגעקומען אין ביורא.

דער ארכיטעקט האט א קוק געטאן אויף זינע באלעבאטימס זיי-ערע פנימער און האט געזאגט:

„וואס עפעס אזוי פארזארגט און פאראומערט?“

ענטפערן זיי:

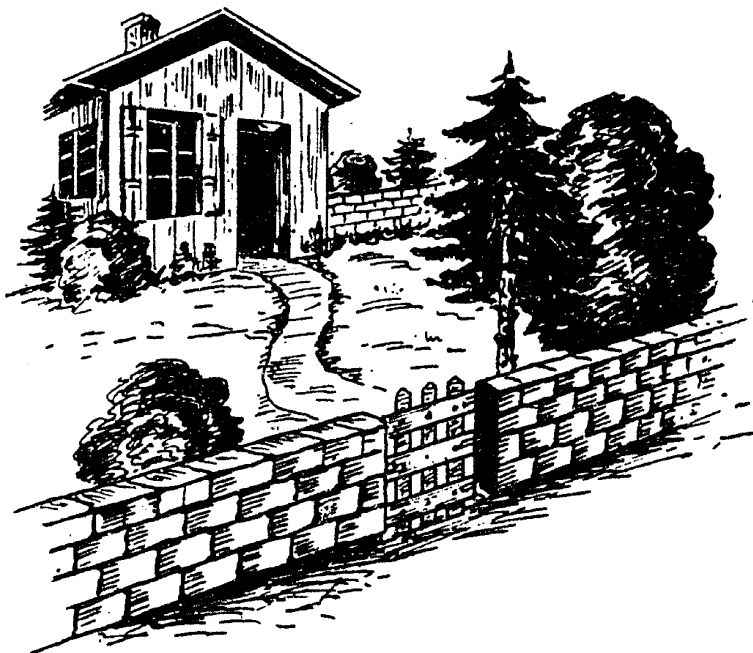
„ס'איז שלעכט און בימער. מיר האבן געמיינט, אז מיר וועלן אויסבויען א מויער אין לאנג איילאנד, אז גאט און מענטשן וועלן אונדז מקנא זיין, אבער מיר קענען עס נישט טאן“.

זאגט דער ארכיטעקט:

„פארוואס קענט איר עס נישט טאן? געלט האט איר, פלענער האב איך אויסגעארבעט, ציגל זינען דא גענוג אין אמעריקע, ארבע-

טער פעלן אויך נישט, און מענטשן, וואס ווילן-וווינען אין לאנג איי-
לאנד, ווייט פון טומל און הויז פון דער שטאט, זיינען פארען א סך.
איז ווער לאזט אייך נישט בויען?"
דערציילן זיי אים די מעשה מיטן פארמער. דער פארמער לאזט
נישט.

זאגט דער ארכיטעקט:
„דאס גאר? קויפט מיר א נייעם שניפס, רעד איך איבער דעם
פארמער.“

האבן ביידע בויערס אויסגעשאסן:
„מיר וועלן דיר קויפן א שיינעם שניפס און א פיינעם אנצוג דערצו.
מיר וועלן דיר נאך צוגעבן א נייע פאר שיד און זאקן און דיר קויפן א
זינדן טיכעלע פאר דער אייבערשטער קעשענע.“
זאגט דער ארכיטעקט:
„גוט, אפגעמאכט, איך פאר שוין אריבער קיין לאנג איילאנד.“

**

דער ארכיטעקט איז אנגעקומען אויף דער פארם און האט זיך צערעדט מיטן פארמער. דער אלטער האט געפיפקעט זיין ליולקע און זיך געהאלטן ביי זינס.

„אויף דער פארם און אין דעם שטיבל האב איך אפגעלעבט ניין און זעכציק יאר, און אין דעם שטיבל וויל איך שטארבן.“
האט געזאגט דער ארכיטעקט:

„ווייסטו וואס, אלטער? איך גיב נאך. איך שרייב אריין אין קאניטראקט, אז דו בלייבסט וויינען אין דיין שטיבל אויף דיין פארם.“
ענטפערט דער פארמער:

„נו, גוט!“

האט דער ארכיטעקט געזאגט:

„מארגן קום איך מיטן קאניטראקט און ברענג דאס געלט.“

**

דער ארכיטעקט איז געקומען צו זיינע כאלעבאטיים און האט צו זיי געזאגט:

„איר מעגט מיר שוין קויפן דעם שניפס, דעם אנצוג, די שיד און זאקן, און פארגעסט טאקע נישט דאס זינדענע טיכעלע פאר דער אייבערשטער קעשענע. איך האב איבערגערעדט דעם פארמער. אט איז דער קאניטראקט, וואס ער איז גרייט אונטערצושרייבן.“

האבן זיי איבערגעלייענט דעם קאניטראקט און זיי זיינען ביידע אויפגעשפרונגען און האבן אויסגעשריגן:

„דו ווילסט דאך אונדז קוילענען אז א מעסער! דו ווילסט דאך אונדז אומגליקלעך מאכן!“

האט זיך דער ארכיטעקט צעלאכט און געזאגט:

„שריט נישט! ליארעמט נישט! שרייבט אונטער!“

ווילן זיי נישט און דער ארכיטעקט מוז זיי דערציילן זיין פלאן. ווען זיי האבן אים אויסגעהערט, האבן זיי גלייך אונטערגעשריבן.

**

אויף מארגן האט דער ארכיטעקט געבראכט דעם קאנטראקט און דאס געלט צום פארמער. דער אלטער האט אונטערגעשריבן דעם קאנטראקט און האט געלאכט צו זיך:

„קלוגע שטאמלניט און דאך האב איך זיי אפגענארט. ווי וועלן זיי בויען די מויער, אז איך בלייב וווינען אין מיין שטיבל אויף מיין פארם?“

אבער דער פארמער האט געטראכט און דער ארכיטעקט האט געלאכט. ער האט זיך א נעם געטאן צו דער ארבעט. ער האט פרוער אויסגעגראבן דעם פונדאמענט פאר דער הויכער מויער, וואס וועט האבן צוויי פליגלען. דערנאך האט ער זיך געשטעלט בויען. דאס שטיבעלע האט ער נישט אנגעריירט. די ציגל-ארבעטער האבן אויפגע-שטעלט ווענט, געלאזט ארט פאר פענצער, טירן. איידער מ'האט זיך ארומגעקוקט, איז די מויער געווען פארטיק. דאס שטיבעלע איז גע-שטאנען אויף זיין ארט, אט גלייך ביים אריינגאנג פון הויף, צווישן די צוויי פליגלען פון מויער.

אז דער ארכיטעקט איז פארטיק געווארן מיט דעם הויז, האט ער געבראכט א הייב-מאשין און איינס-צוויי ארויפגעשלעפט דאס שטי-בעלע, אט ווי עס שטייט און גייט, גלייך אויפן דאך פון מויער. איידער ער האט ארויפגעשלעפט דאס שטיבעלע, האט ער אויסגעבויט א פלאטפארמע צווישן די צוויי פליגלען פון מויער און דארטן אוועקגע-שטעלט דאס ווייניג-געפארבט שטיבעלע. דער קלוגער ארכיטעקט האט די פלאטפארמע צוגעדעקט מיט ערד, טאקע גענומען פון אונטן, ווי דעם פארמערס שטיבל איז געשטאנען. אויף דער אנגעשאטענער ערד האט ער פארפלאנצט בלומען, גראז און אפילו אריינגעזעצט צען קוס-טעם מיט נידעריקע ביימלעך.

פארטיק געווארן, האט דער ארכיטעקט געזאגט צום אלטן:
„אט האסטו דיין שטיבל, אפילו מיט דער ערד, וואס אויף איר איז דאס שטיבל געשטאנען. לעב דיר דארט אויט דינע יארן.“

דעם פארמער איז געפעלן געווארן דער איינפאל און ער האט געזאגט:

„דו-האסט געהאלטן ווארט, ארכיטעקט, דאס שטיבל שטייט טאקע אויף מיין פארם. ס'איז אויפן זעלביקן ארט, נאר א ביסל העכער.“

* *

די מעשה מיט דעם שטיבל האט זיך צעטרעגן איבער גאנץ ניו-יארק. פון אלע עקן שטאט איז מען געקומען אויף חידושים. ס'איז געווארן א מאדע אין אמעריקע צו בויען אזעלכע איין שטאקיקע שטיבל-לעך אויף די דעכער פון די גרויסע הויכע מויערן. אזא שטיבל רופט מען „פענט האוז“. מען פארדינגט זיי נאר צו רייכע לייט, צו מיליאנערן. דאס דירה-געלט פאר אזא שטיבל איז זייער טייער, ווייל ס'איז גוט צו וווינען אין א פענט האוז, הויך אויף דעם פלאצן דאך פון א מויער. די לופט איז ריין. דאס גראז, די בלומען און די ביימלעך שמעקן גוט. ס'איז דארט אלע סאל שטיל. דער טומל פון דער גרויסער שטאט קען אהין נישט דערגרייכן.

אין אמעריקע זיינען פאראן א סך אזעלכע „פענט האוזעס“, אבער קיינער ווייסט נישט, אז די שטיבלעך זיינען אריין אין דער מאדע, ווייל אין לאנג איילאנד האט זיך געפונען א פארעקשנטער פארמער און אין ניו-יארק האט זיך געפונען אן ארכיטעקט, וואס האט געהאט א קאפ אויף די פלייצעס.

טארבעם מיט לייזונט

א יידישע פאלקס-מעשה געהערט אין דער יוגנט

מאל, אמאל האט געלעבט א קייסער, וואס האט געוועלטיקט אין הונדערט און דריי-און-צוואנציק מדינות (לענדער). ער האט געפירט גרויסע מלחמות מיט אלע זיינע שכנים און ער האט זיי אלע מאל איינגענומען, באזיגט. פון די נצחונות איז ער ריכער און שטארקער געווארן. גלייך ווי — ער איז געווארן קעניג, איז ער געווארן א גרוי-

סער בעל-גאווה, א גרויס-האלטער, און וואס ריכער און שטארקער ער איז געווארן, אלץ מער האט זיך אין אים צעשפילט די גאווה. „איך קען אויספירן אלץ, וואס איך וויל“ — פלעגט ער זיך בא-רימען — אמאל איז געווען א נארישער קעניג, וואס האט געוואלט אפשטעלן די כוואליעס פון ים. האט ער זיי באפוילן אויפצוהערן שטור רעמען און נישט צוצוקומען צום ברעג פון זיין מלוכה. די כוואליעס האבן אים נישט געפאלגט און ער האט באפוילן זיי צו שטייטן. ס'האט אים געהאלפן, ווי א דאקטער העלפט א טויטן. איך אבער וועל אפ-שטופן דעם ים פון מיין הויפטשטאט אויף א גאנצער מייל. און דער מעכטיקער קעניג האט עס טאקע אויסגעפירט.

ער האט צונויפגעטריבן הונדערטער טויזנטער קנעכט צום ים. זיי האבן געשלעפט זעק מיט זאמד אויף זייערע פלייצעס און פאר-שאטן א שטיק פון ים. כדי די כוואליעס זאלן נישט אראפשווענקען דאס זאמד, האט ער געמאכט דעם ברעג הויך און האט אים פארלייגט מיט שטיינער. ער האט טאקע אפגעשטופט דעם ים אויף א מייל ווייט.

דער קייסער איז בני זיך געווארן נאך גרעסער און שמארקער. דער נארישער בעל-גאוות האט מער מלחמות געפירט, מער בלוט פאר- גאסן, מער לענדער פארוויסט און איז געווארן מער און מער בארימט. אלע האבן פאר אים מורא געהאט, אבער ווייניק מענטשן האבן אים ליב געהאט.

ער האט זיך אזוי איינגעוויינט בלוט צו פארגיסן און שיסן, אז ווען קיין מלחמות זיינען נישט געווען, פלעגט ער גיין אויף יאגד און שיסן חיות און פייגל. נאך א יאגד יאגענישן פלעגט ער מאכן הוליאנ- קעס און מען האט געפרעסן, געזויפט און זיך אנגעשיכורט. שיכורע פלעגן די אפיצירן און די מיניסטארן ארויסרופן איינער דעם אנדערן אויף דועלן און מען-האט ווידער געשאסן.

די אדללייט און דער קייסער האבן געפירט מלחמות, געגאנגען אויף יאגד, געדועלירט, און דאס פאלק האט געליטן. ס'האט געדארפט צושמעלן סאלדאטן און צאלן הויכע צינזן. האט דאס פאלק געקרעכט אונטערן שווערן יאך און הילפלאז געשוויגן.

אין סאל איז דער קייסער מיט זיין גאנצער סוויטע געגאנגען אויף יאגד אויף הירשן. ער האט דערזען א ווונדערלעך שיינעם הירש צווישן די בייסער.

„ער איז מינער!“ — האט דער קייסער הויך אויסגערופן — „קיי- נער זאל אויף אים נישט שיסן!“

דער קייסער האט אויסגעשאסן און נישט געמראפן. דעם קייסער, דעם גרויסן בעל-גאוות, האט עס פארדראסן. ער, דער בעסטער שיסער, זאל נישט טרעפן דעם הירש! ער האט באפוילן אלעמען צו בלייבן שטיין און האט זיך אליין א יאג געמאן נאכן הירש.

דער הירש איז געלאפן און דער קייסער נאך אים. א מאדנע פאר- בלענדעניש! אט איז דער הירש עפלעכע שפאן פון אים און ער שיסט און טרעפט אים נישט. א גאנצן טאג האט דער קייסער זיך געיאגט נאכן הירש; די זון האט זיך גענומען זעצן. דער הירש לויפט און דער מלך נאך אים. פלוצעם איז דער הירש פארשוויגן. דער קייסער האט זיך ארומגעקוקט. די זון איז שוין פארגאנגען און ער איז איינער אליין אין א געדיכטן וואלד. ער האט פארבלאנדזשעט.

ער האט א קלאפ געמאן דאס פערד מיט זיינע שפארן, דאס פערד

האט זיך א יאג געטאן אין גאלאפ און איז פארקראכן טיפער און טיפער אין וואלד. עס איז אריין צווישן די פארפלאגטערטע, געדיכטע ביימער.

ס'איז געווארן שמאק פינצטער און דאס פערד האט ווייטער גאלאפירט מיט דעם פארלוירענעם קייסער. פלוצעם האט זיך דאס פערד פארטשעפעט אין א שטאם פון אן אפגעבראכענעם בוים, איז אומגעפאלן און האט זיך צעבראכן א פום.

דער קעניג האט געמוזט גיין צופום זוכן דעם וועג. ער האט גע-בלאנדזשעט אין דער פינצטער, געזוכט, זאל זיין א שטעגעלע, וואס זאל אים ארויספירן פון דעם ווילד-וואלד. זיינע קליידער האבן זיך צעריסן. דאס פנים, די הענט און פיס זיינען צעשטאכן געווארן פון די שארפע דערנער און ער איז אלץ געגאנגען, א מידער, א דערשראקע-נער, טיפער און טיפער אין וואלד.

מיט א מאל האט ער דערזען א פייערל צווישן די ביימער. ער האט זיך אויף צעוויינט פאר פרייד. ער האט זיך אפגעשטעלט, אפגע-כאפט דעם אטעם און איז נאכגעגאנגען דאס פייערל. ער איז צוגעקור-מען צו א קליין שטיבל, צונויפגעווארפן פון ברעוונעס און צוגעדעקט מיט צווייגן. ער האט אין דער פינצטער אפגעזוכט די טיר און א-געקלאפט.

פון שטיבל איז ארויסגעקומען אן אלטער, גרויער מאן. ווען ער האט דערזען דעם אפגעריסענעם, צעבלוטטיקטן, מידן, אין בלאטע פאר-שמירטן מענטשן האט דער אלטער ברייט געעפנט די טיר און געזאגט: „קום אריין, דו פארבלאנדזשעטער. מיין שטיבל שטייט גרייט פאר דיר. אכט, קיין פענצטער האט נישט דאס שטיבל, נאר צוויי לעכער פאר לופט. קיין געהויבענע מעבל פארמאג איך נישט, אבער א ווייכער געלעגער איז גרייט פאר דיר און אייער, ברויט און גע-טריקנטע פינגן האב איך. קום, לייג זיך אוועק אויפן געלעגער. איך וועל דיר ארומוואשן, פארבינדן דיניע ווונדן און צוגרייטן עסן פאר דיר.“

דער בעל-גאוהניק, דער מלך, האט זיך אוועקגעשטעלט, זיך אויס-געצויגן ווי גרויס ער איז געווען און געזאגט: „ווייסטו, ווער עס שטייט פאר דיר?“

דער אלטער האט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט:
 „וואָס איז דער חילוק און וואָס איז וויכטיק, ווער דו ביסט? עס
 שטייט פאַר מיר אַ מענטש אַ הונגעריקער, אַ פאַרבלומיקטער און אַ
 מידער. בין איך מחויב אים צו העלפן. קום אַרײַן, פרעמדער, שטיי
 נישט בײַ דער טיר!“

„אַבער איך וויל, אַז דו זאָלסט וויסן, אַז ס'שטייט פאַר דיר דער
 אלמעכטיקער קעניג זיגקריג, וואָס האָט אַפגעשטויסן דעם ים אויף
 אַ מייל ווייט. בוק זיך פאַר מיר!“

דער אלטער האָט אַ זיפּן געטאָן:

„דו ביסט אַ נאַר, גרויסער קעניג! דו ביסט אלמעכטיק, ווען עס
 רינגלען דיר אַרום דינע שררות און דינע זעלנער. איצט ביסטו מיד,
 פאַרבלומיקט און הונגעריק. קום אַרײַן. דו דאַרפסט מיין הילף. לאַז
 מיך דיר אַרומוואַשן, פאַרבינדן דינע ווונדן און לאַז דיין גאָוזה צורײַ!“
 „איך קען דיר טייטן פאַר דיין חוצפה! זעסט, איך האָב פּייל און
 בויגן“ — האָט דער קעניג געשטורעמט.

„אָוודאי קענסטו מיך דערשיסן“ — האָט דער אלטער גויר גע-
 ענטפערט — „האַסט פּייל און בויגן. אַבער דו ביסט נאַר נישט אַזאָ
 נאַר. וועסטו מיך דערשיסן, ביסטו אַ פאַרפאַלענער. מיין שטיבל איז
 טיף אין ווילד-וואַלד, אַ טאַג גאַנג פון וועג. אויב איך וועל דיך נישט
 אַרויספירן פון דאַנען, וועסטו קיין מאל נישט געפינען דעם וועג אויף
 צוריק. וועסטו דאָ בלייבן, וועלן דיך אַדער ווילדע חיות פאַרצוקן,
 אַדער וועסטו שטאַרבן פון הונגער. דו קום אַרײַן. לייג זיך אויף מיין
 געלעגער. איך וועל דינע ווונדן אַרומוואַשן און פאַרבינדן און איך
 וועל דיר עסן געבן. דו וועסט זיך אויסרווען, אויסשלאָפן, און איז דער
 פרי וועל איך דיך אַרויספירן אויפן שליאַך. דאַרטן וואַרטן אויף דיר
 מסתמא דינע באַדינער, מיניסטאַרן, גענעראַלן און זעלנער. מאַרגן
 וועלן מיר אַנקומען אַהין, איידער די זון וועט פאַרגיין. מסתמא זוכן
 זיי דיך.“

דער קייסער האָט שווינגנדיק אויסגעפאַלגט, וואָס דער אלטער
 האָט אים געהייסן. בוקן האָט זיך דער אלטער נישט געבוקט פאַרן
 קעניג.

**

אין דער פרי האט דער אלטער ארויסגעפירט דעם קעניג פון וואלד. איידער זיי זיינען צוגעקומען צום שליאך, האבן זיי דערזען, אז דער גאנצער וואלד איז פארפלייצט מיט זעלנער, פוס-גייער און ריטער. מיט די פראסטע סאלדאטן זיינען געווען אפיצירן, גענעראלן, מאר-שאלן, מיניסטארן און סענאטארן. אלע האבן ארומגעזוכט דעם פאר-בלאנדזשעטן קעניג. ווען זיי האבן דערזען דעם אלטן נזיר, וואס פירט א מאן אין צעריסענע קליידער האבן זיי אים געוואלט פרעגן, צי ער האט אנגעטראפן דעם קעניג. אבער ווען זיי זיינען צוגעקומען נענטער, האבן זיי דערקענט דעם מלך.

עס איז געווארן א געלאף, א טומל, א פינפעריי און א טרובעריי. באלד זיינען זיך צונויפגעלאפן אלע געהויבענע לייט פון קיניגלעכן הויף. די מיניסטארן האבן אראפגענומען די הימלען, די סענאטארן האבן זיך טיף פארנייגט, די גענעראלן האבן סאלוטירט, די סאלדאטן זיינען געשטאנען אויסגעצויגן ווי סמרונעס און דאס פשוטע פאלק איז גע-פאלן אויף די קני. נאר דער אלטער איז געשטאנען אנגעשפארט מיט דער פלייצע אן א בוים, געקוקט אויף דעם גאנצן טומל, געשלעפט טרור-קענע פייגן פון זיין טארבע, געקניט און האט אונטערגעשמייכלט.

דער קעניג האט זיך א קער געטאן צום נזיר און געזאגט:

„זעסטו, אלטער, ווי אלמעכטיק איך בין? מינים א ווארט איז געזען. באמת דארף איך דיך באשטרעפן, פארוואס דו האסט נעכטן אפגעלאכט פון מיר. איך קען דיך אויפהענגען, אדער אויב נישט הענגען, איז לכל הפחות דיר אריינצימבלען א הונדערט שמיץ. אבער דו האסט די ווונדן מיר ארומגעוואשן, זיי פארבונדן, געגעבן עסן, מיר אפגעגעבן דיין אייגענעם געלעגער און האסט מיך ארויסגעפירט פון וואלד. פארגיב איך דיר די שארפע רייד, וואס דו האסט גערעדט צו מיר. אבער איצט זעסטו דאך, אז דו האסט גערעטעוועט דעם גרעסטן און וויכטיקסטן מענטשן אויף דער וועלט.“

דער אלטער האט נישט געענטפערט. ער האט אלץ געשלעפט טרוקענע פייגן פון זיין טארבע און געקניט שווינגנדיק.

„איך זע“ — האט דער קעניג ווייטער גערעדט — „אז דו עסט טרוקענע פייגן. אויך א מאכל! אבער מסתמא קאנסטו זיך נישט העלפן. ביסט ארעם, קאנסטו זיך קיין בעסערע עסנס נישט פארגינען. הער,

איך וועל דיר רינד מצכן, דו וועסט קענען עסן, וואס דו וועסט וועלן
און טרינקען, וואס דיין הארץ וועט גלוסטן."
דער אלטער נזיר האט א שמייכל געטאן:
„נעכטן האסטו טרוקן ברויט געגעסן און פארביסן מיט טרוקענע
פֿינגן, און ביידע האבן געהאט א גוטן טעם. ס'איז גאר נישט קיין
שלעכטער מאכל."

„אן אמת" — האט געענטפערט דער קעניג געדולדיק — „אין אן
עתי-צרה, אין א נויט, איז דאס אויך אן עסן. אבער איז דיין לעבן א
לעבן? קום מיט מיר אין קעניגלעכן פאלאץ. איך וועל דיר באלאדן מיט
מתנות, איך וועל דיר באקליידן אין זינדנס און אין סאמעט און בא-
הענגען מיט גאלד. זאג נאר, וואס דו ווילסט און וואס דו פארלאנגסט,
און דיין ווונטש וועט דערפילט ווערן."
„איך דארף נישט און וויל נישט קיין זאך."

די מיניסטארן און הויפלייט האבן געקוקט מיט קנאה און שטוי-
נונג אויף דעם אלטן. דער קעניג האט ווייטער גערעדט:
„זיי נישט קיין עקשן, אלטער נאר! זאג מיר נאר דיין פארלאנג
און עס וועט דיר געגעבן ווערן. איך קען דיר געבן אלץ, וואס דו וועסט
פארלאנגען."

„אלץ, וואס איך וועל פארלאנגען?" — האט דער נזיר פארוואונ-
דערט געפרעגט — „ביסטו זיכער, קעניג זיגקריג?"
„אוודאי בין איך זיכער" — האט דער קעניג געענטפערט מיט
שטאלץ — „איך, זיגקריג, רעד און מיין ווארט איז געזעץ אין הונ-
דערט און דריי און צוואנציק מדינות."

„גלייב איך דיר" — האט דער אלטער געענטפערט — „גוט, איין
מאל א יאר וועל איך קומען צו דיר אין הויפטשטאט מיט מינע טאר-
בעס און דו וועסט מיר דארפן אנפילן אלע מינע טארבעס מיט ליוונט,
אבער געדענק, אלע מינע טארבעס!"

דער קעניג האט זיך צעלאכט, און אז דער קעניג האט זיך גע-
לאכט, האבן געלאכט מיט אים אלע מיניסטארן, סענאטארן און הויפ-
לייט.

„דאס אלץ, וואס דו פארלאנגסט, דו נארישער אלטער נזיר?" —

האט דער קעניג געפרעגט, נישט גלייכנדיק זיינע אויערן — „קאנסט נאך חרטה האבן און בעטן עפעס בעסערס“.

„ניין, קעניג“ — האט דער אלטער נזיר געענטפערט — „איך וועל קיין חרטה נישט האבן. איך וויל נאר, אז דו זאלסט עס מיר אויפ־שרייבן שווארץ אויף ווייס און פארזיגלען מיט דעם קעניגס שטעמפל“.

„גוט, דו אלטער שומה“ — האט דער קעניג געענטפערט — „איך וועל נאכגעבן דיין פארלאנג. אט איז מיין צוזאג שווארץ אויף ווייס און פארחתמעט מיט דעם קעניגלעכן שטעמפל. נא, נעם, אבער איך זאג דיר, אז דו ביסט א נאר, דער גרעסטער אין אלע מינע מדינות. עס, איך האב שוין צופיל גערעדט מיט דיר“.

דער שטאלצער קעניג האט זיך ארויפגעכאפט אויף א שיינעם געזאטלען פערד און אוועקגאלאפירט פון וואלד, און נאך אים אלע מיניסטארן, סענאטארן, הויפלייט, גענעראלן, אפיצירן און סאלדאטן.

דער אלטער האט א קוק געטאן אויף דער שריפט, וואס דער קעניג האט אים געגעבן, זי אריינגעלייגט אין כוועם און געזאגט:

„מיר וועלן זען, דו גרויסער בעל-גאוונה, ווער ס'וועט בלייבן דער נאר. מיר וועלן עס זען אין א פאר יאר ארום“.

**

צום יאר, פינקטלעך צו דער מינוט, האט דער אלטער נזיר זיך באוויזן אין דעם קעניגס הויף מיט זיינע טארבעס. דער קעניג האט גלייך באפוילן מ'זאל זיי אנפילן מיט לייונט. דער אלטער האט קוים מיט צרות אוועקגעשלעפט די שווערע, אנגעפאקטע טארבעס. דער קייסער איז געשטאנען אויף דעם באלקאן און האט זיך צוגעקוקט, ווי דער אלטער שלעפט די שווערע טארבעס. דער מלך האט זיך געקוקלט פון געלעכטער:

„אט אן אלטער שומה! ער האט דאך געקענט פארן אין גאלדענע קארעטן, גיין אנגעטאן אין זיידנס, מיט גאלד באהאנגען, מיט באדי-נער ארומגערינגלט, און ער, דער אלטער נאר, האט נישט קיין גרע-סערע השגה, ווי אנצופילן זיינע טארבעס מיט לייונט. אן ארעמאנסקע השגה!“

אויפן צווייטן און דריטן יאר, ווידער צו דער מינוט, אויפן פערטן יאר איז דער אלטער געקומען מיט פערד און וואגן. אין וואגן זיינען געלעגן מארבקס, וואס זיינען אויפגענייט געווארן פון דער ליוונט, וואס דער קעניג האט אים געגעבן פארצוארן. דער קעניג האט גע-שמייכלט:

„ביסט קליגער, ווי איך האב געמיינט! זאל זיין אזוי!“

מ'האט אנגעפילט דעם אלטנס מארבקס מיט ליוונט.

פון יאר צו יאר פלעגט דער אלטער קומען מיט אלץ מער מארבקס. ער האט אזוי געמאן: די ליוונט, וואס ער האט געקראגן פון דעם קע-ניג, האט ער צעטיילט אויף דריי טיילן. איין טייל האט ער אוועקגע-געבן די מענטשן, וואס האבן גענייט די נייע מארבקס פאר אים. איין טייל האט ער געגעבן צו די פורמאנעס פאר זייער ארבעט און פון דער דריטער טייל האט ער אויפגענייט נייע מארבקס.

אכט יאר שפעטער איז דער אלטער געקומען מיט א גרויסן קא-ראוואן פערד און וועגענער. די הויפטשטאט איז געווען צו קליין זיי אלעמען אריינצונעמען. דער אלטער האט געלאזט אויפשטעלן ביי-לעך פאר די פורמאנעס און טרעגער הינטער דער שטאט.

אין דעם דאזיקן יאר האט דער קעניג נישט געהאט קיין גענוג ליוונט אנצופילן אלע מארבקס און דער אלטער נזיר האט געמוזט ווארטן דריי חדשים, ביז דער קעניג האט געקראגן גענוג ליוונט פאר אים.

א יאר שפעטער איז נאך ערגער געווארן. עס האט געדויערט זעקס חדשים, ביז דער קעניג האט געקאנט צונויפקלייבן גענוג ליוונט פאר דעם אלטן.

פון יאר צו יאר זיינען דעם אלטנס מארבקס געווארן מער און מער. דער קעניג האט שוין געמוזט צווינגען אלע מענטשן פון זיינע מדינות צו שפינען פלאקס פאר ליוונט. די לאסט איז געפאלן שווערער און שווערער אויף דעם קעניג. א פאר יאר שפעטער האט ער געמוזט צווינגען די ארמיי צו שפינען פלאקס און וועבן ליוונט. און דעם אלטנס מארבקס האבן זיך געמערט און געמערט. וויפל דער קעניג האט זיך נישט געמאטערט צו געפינען גענוג פלאקס, מער שפינערס און מער

וועבערס, האט ער דאך נישט געהאט קיין גענוג ליוונט אנצופילן דעם אלטן נזירס טארבעס.

אויפן פופצנטן יאר, ווען דער אלטער איז געקומען נאך דער ליוונט, איז די הויפטשטאט געווען אומרוק. דאס פאלק איז געווען דערצארנט, די ארמיי אומצופרידן און די מיניסטארן דערשראקן. דער אלטער איז אריין אין קעניגלעכן הויף און האט, ווי אלע מאל, געשלעפט טרוקענע פייגן פון זיין טארבע, געקניט און געשמייכלט. דער קעניג איז געווען אליין און צעשראקן. ער האט געזאגט צום אלטן מיט א געבעט:

„איך וועל דיר געבן, אלטער נזיר, וואס דו פארלאנגסט, נאר בא- פריי מיך פון מיין צוואג.“

„זיגקריג האט גערעדט, זיין ווארט איז געזען“ — האט דער נזיר זיך גערייצט מיטן קעניג, און האט צוגעגעבן: „איך האב עם שווארץ אויף ווייס און פארזיגלט מיטן קייסערס שטעמפל.“

„אבער וואס זאל איך טאן, אלטער נזיר? איך קען אזוי פיל ליוונט פאר דינע טארבעס נישט אנשפינען און נישט אנוועבן.“

„גוט“ — האט דער אלטער געזאגט — איך וועל דיר באפרייען פון דיין צוואג. קום מיט מיר.“

דער אלטער איז ארויף אויפן באלקאן פון פאלאץ און דער קעניג איז געשטאנען הינטער אים. דער נזיר האט אנגעהויבן ריידן צום גרויסן עולם, וואס האט אנגעפילט דעם קעניגס הויף:

„איר זאלט וויסן, מינע ברידער, אז דער קעניג האט געבראכן זיין ווארט. אט האב איך פון אים א פאפיר, אז ער וועט אנפילן אלע מינע טארבעס מיט ליוונט, יעדער יאר, ווען איך וועל קומען צו אים. דאס פאפיר איז פארזיגלט מיט דעם קעניגס שטעמפל. א קעניג, וואס קען נישט האלטן זיין ווארט, וואס איז ער?“

„א ליגנער! אן אפנארער!“ — האבן אלע פארוואלטע ארויס- געברומט.

„גוט, מינע ברידער!“ — האט דער אלטער ווייטער גערעדט — „ער האט איין מאל אפגענארט און ליגן געזאגט. ער האט א סך מלחמות געפירט, בלוט פארגאסן, אומשולדיק בלוט, אלץ צו גרויסן זיין נאמען. א ליגנער, וואס האלט זיך גרויס, וואס איז ער?“

„א פוסטער בעל-גאווה!“
„נו, מיניע טייערע ברידער, ווילט איר א פוסמן בעל-גאווה פאר
א קעניג?“
„ניין!“ — האבן אלע געענטפערט אין איין קול.
„נו, איז גוט! קלייבט זיך אויס א קעניג איינעם פון אייך, און
ערלעכן מענטשן, וואס זאל זיך נישט האלטן גרויס און זאל זיך נישט
בארימען. זאל ער פירן דאס פאלק אין גערעכטן וועג. קלייבט אויס
איינעם, וואס ווייסט די ליידן פון דעם ארעמען פאלק!“
און דאס פאלק האט אויסגעקליבן א נייעם מלך.

**

ווען עס איז שטיל געווארן, האט דער קעניג געזאגט צום אלמן:
„און וואס וועל איך איצט טאן?“
„קום מיט מיר. דיין בעט שטייט גרייט. טרוקענע פינגן האב איך.
דאס קליינע שטיבל איז גענוג גרויס פאר צווייען.“
און דער אלמער האט געשלעפט טרוקענע פינגן פון טארבע, גע-
קויט און געשמייכלט. ער איז אוועקגעגאנגען פון קעניגלעכן פאלאץ
און דער קעניג האט זיך נאך אים נאכגעשלעפט.

א יידישער עקסז

א מעשה פון א יידן אין סלוצק

ין דער שטאט סלוצק, אין דער אמאליקער רוסלאנד, האט געלעבט א שניידער-יונג, מיטן נאמען רפאל יאסל. שניידער-יונגען זיינען פריי-לעכע לונג-און-לעבערס. זעלטן זיצן זיי רויק ביי דער ארבעט. זיי זינגען, זיי וויצלען זיך, טוען אפ שפיצלעך איינער דעם אנדערן. אבער רפאל יאסל איז געווען אנדערש. ער איז אלע מאל געזעסן א שווינגדיקער, א פארטראכטער, געטאן זיין ארבעט און האט זיך נישט געמישט אין די שטיפערייען פון די אנדערע ארבעטער. יארן זיינען אוועק. רפאל יאסל האט חתונה געהאט. אבער ער האט נישט געעפנט קיין ווארשטאט פאר זיך, ווי עס האבן זיך געפירט אין יענע צייטן אלע באלמעלאכעס, נאך דעם ווי זיי האבן חתונה געהאט. ער איז געבליבן ארבעטן ביים פריערדיקן באלעכאס און איז געווארן נאך א גרעסערער שווינגער. ווען רפאל יאסל איז אלט געווארן פינף-און-צוואנציק יאר, האט ער פארלאזט דעם שניידערשן ווארשטאט און איז אוועק אין בית-מדרש, ווו די ישיבה-בחורים האבן געלערנט. ער איז צוגעגאנגען צו א ישיבה-בחור און האט צו אים געזאגט: „איך וויל לערנען תורה.“ דער ישיבה-בחור האט אויפגעהויבן דעם קאפ פון דער גמרא, האט א קוק געטאן אויף דעם יונגן מאן מיט דער שווארצער בארד און געענטפערט:

„לערנט, ווער לאזט אייך נישט?“
 רפאל יאָסל האָט שמיל און טרויעריק אַרויסגערעדט:
 „איך בין אַ שניידער. לערנט איר מיט מיר.“
 האָט דער ישיבה-בחור געענטפערט:
 „זעצט זיך לעבן מיר און לאַמיר ביידע לערנען גמרא.“
 האָט רפאל יאָסל טרויעריק און האַרציק געזאָגט:
 „כ'האַב דאָך אייך געזאָגט, אַז איך בין אַ שניידער. איך קען בלויז
 דאווענען. הייבט מיט מיר אָן לערנען פון ערשטן פסוק חומש, פון
 בראשית.“

דער ישיבה-בחור האָט זיך אָנגעהויבן ביווערן:
 „איך בין נישט-קיין דרדקי מלמד און איר זינט נישט קיין חדר-
 יינגל. איר זינט אַ ייד מיט אַ באַרד.“
 רפאל יאָסל האָט געענטפערט פארעקשנט:
 „אַבער איך וויל לערנען תורה.“

האָט דער ישיבה-בחור אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט:
 „איר זינט אַ שניידער, גייט צוריק צו אייער נאָדל. צו שפעט האָט
 איר זיך געכאַפט.“

רפאל יאָסל האָט דעם ישיבה-בחור נישט אָפגעלאָזט. ער האָט
 מיט אים אַזוי לאַנג איינגעטענהט, ביז יענער האָט אויף אים רחמנות
 געקראַגן און האָט איינגעוויליקט מיט אים צו לערנען. זיי האָבן אָנגע-
 הויבן פון בראשית.

שווער-איז רפאל יאָסלען אָנגעקומען דאָס לערנען, אַבער ער האָט
 זיך נישט אונטערגעגעבן. ער איז געזעסן טאָג און נאַכט איבערן חומש
 און האָט געחזרט, וואָס דער ישיבה-בחור האָט אים פאַרטייטשט, האָט
 ער איבערגעחזרט צענדליקער און צענדליקער מאל. ער האָט זיך נישט
 אויפגעהויבן פון אַרט, נישט נאָר ביז ער האָט געוואָסט דעם טייַטש
 פון די ווערטער, נאָר ביז ער האָט געקענט די פסוקים אויף אויסנ-
 זייניק.

פרייטיק איז רפאל יאָסל אַוועק אַהיים אויף שבת. אין שמוּב האָט
 זיך געטאָן חושך. דאָס ווייב האָט געשריגן, געליאַרעמט, אַז ער זאָל

גיין צוריק צו שניידערני. רפאל יאסל האט געשוויגן. שבת צו נאכט
 איז ער אוועק צוריק אין בית-מדרש און האט זיך געזעצט לערנען.
 דאס ערשטע יאר האט ער געלערנט חומש. אויפן צווייטן יאר
 האט ער אנגעהויבן נביאים. אויפן דריטן יאר האט ער זיך אויסגע-
 לערנט ווי עס איז אליין צו פארשטיין א שטיקל משניות. א ביסל צייט
 איז אריבער און ער האט אנגעהויבן גמרא. וואס מער ער האט פאר-
 שטאנען אין לערנען, אלץ א גרעסערן חשק האט ער געקראגן צו גאטס
 תורה. ער האט ווייניק געגעסן, נאך ווייניקער געשלאפן. שפעט נאך
 האלבער נאכט, ווען ער האט דערפילט, אז ס'הייבן זיך אים אן צו
 קלעפן די אויגן, האט ער גענומען א קורץ שטיקל ליכט, עס ארייני-
 געשטעקט צווישן די פינגער און עס אנגעצונדן. ער האט אנגעשפארט
 דעם קאפ אויפן שטענדער און איינגעדרימלט מיטן שטיקל ליכט
 צווישן די פינגער. ס'האט געוויינטלעך געדויערט א האלבע שעה, ביז
 דער פלאס פון דעם ליכט האט דערגרייכט די פינגער. ווען דאס פינגער
 האט א ברי געמאן די הויט, האט רפאל יאסל זיך אויפגעכאפט דער-
 פרישט. ער האט אפגעגאסן נעגל-וואסער און זיך געזעצט לערנען
 ווייטער.

אין שטאט האט זיך פארשפרייט א קלאנג, אז רפאל יאסל איז א
 לאמעד-וואונדיק, א באהאלטענער צדיק. די באלעבאטים פון שול האבן
 אים אנגעהויבן אפגעבן כבוד. האבן אים אנגעהויבן רופן „רבי“. רפאל
 יאסל האט זיך בני זיי געבעטן:

„וואס ווילט איר פון מיר? איך בין א פראסטער ייד, א שניידער,
 וואס האט זיך אויסגעלערנט קוים אפצודראפען א שטיקל גמרא. פאר-
 וואס רופט איר מיך רבי? איך בין נישט קיין רב.“

זיינע רייד האבן נישט געהאלפן. וואס מער ער איז אנטלאפן פון
 כבוד, אלץ מער כבוד האט מען אים אפגעגעבן. נישט נאר האט מען
 אים גערופן רבי, נאר קיינער האט זיך נישט געוואלט זעצן, ווען ער
 איז געשטאנען. ווען ער האט דאס דערזען, איז ער אוועק פון גרויסן
 בית-מדרש, ווו אלע למדנים און ישיבה-בחורים האבן געלערנט און ער
 האט זיך אריבערגעקליבן אין שניידערשן שטיבל.

די גאנצע צייט, וואס ער האט געלערנט אין בית-מדרש, פלעגן די פרומע ווייבער פון שטאט אים ברענגען אלע טאג א ביסל געקעכץ און ברויט. אבער ווען ער איז אריבער אין שניידערשן שטיבל, האט זיין פרוי אנגעהויבן אים ברענגען יעדן טאג א טעפעלע גריץ-זופ און א שטיקל ברויט. קיין פלייש האט ער אינדערוואכן נישט געגעסן. זי פלעגט אים דערלאנגען דאס געקעכץ דורכן פענצטער און אוועקגיין.

— רפאל יאסל האט זיך געווינדערט, פארוואס זיין פרוי איז געווארן גוט צו אים. ער האט אנגעהויבן פארשן און האט אויסגעפונען, אז די שטאט האט אנגעהויבן צאלן זיין ווייב יעדע וואך א באשטימטע סומע, קצבה האט מען דאס גערופן. ווען ער האט עס אויסגעפונען, האט ער גענומען א בעזעס אין האנט, איז ארויס אין דרויסן און האט אנגע-הויבן רייניקן די גאסן און אויפראמען דאס מיסט פון מארק. די שטאט-לייט זיינען געווארן פארציטערטע: דער צדיק, רב רפאל יוסף א גאסן-קערער! אבער רפאל יאסל האט געענטפערט רויק:

„איך וויל נישט עסן קיין אומזיסט ברויט“.

אלע טענות פון די באלעבאטים האבן נישט געהאלפן. איין מאל א וואך האט רפאל יאסל גערייניקט די גאסן און אויפגערעמט דעם שמוץ פון מארק. ווינטער פלעגט ער אויך אפקערן דעם שניי פון ארום דעם בית-מדרש און ארומרייניקן דאס אייז ארום די ברונעמער, כדי יידישע טעכטער זאלן נישט געשעדיקט ווערן. ווען זיי גייען שעפן וואסער.

**

רפאל יאסל האט געוואלט זיצן אין שניידערשן שטיבל און לערנען. ער האט דאך אזוי ליב געהאט גאטס תורה! אבער מען האט אים נישט געלאזט צורו. ווו נאר אן אומגליקלעכער, ווו נאר אן עלנטע נשמה, א מענטש מיט אן אנגעווייטיקט הארץ איז געקומען צו אים, צום גרויסן צדיק, בעטן הילף. ביסלעכווייז האט ער פארלאזט זיין ענגן ווינקל און איז אוועק העלפן ארעמע, אומגליקלעכע, עלנטע און קראנקע. האט געטראפן אן אומגליק ווו אין א שטאט, איז ער געקומען און האט גע-בראכט טרייסט. איז ערגעץ ווו אין א פארווארפן שטיבעלע עמעצער קראנק געווארן, איז רפאל יאסל געקומען און האט געבראכט עסן.

און אז מ'האט געדארפט, איז ער געלאפן אין אפטייק און געבראכט א רפואה. אלץ, וואס ער האט געטאן, איז געווען שמיל, באהאלטן פון אלעמען, אז אפילו די שכנים פון דעם געהאלפענעם האבן נישט גע-וואסט, און דער קראנקער איז נישט פארשעמט געווארן.

יארן זיינען אוועק. די שטאט האט שוין לאנג פארגעסן, אז רפאל יאסל איז אמאל געווען א פראסטער שניידער-יונג און האט אפילו נישט געקאנט דאווענען, ווי עס באדארף צו זיין. אין די אויגן האט מען אים גערופן רפאל יוסף, הינטער די אויגן האט מען אים גערופן „דער צדיק“.

אלע האבן אים געקענט און ער האט אלעמען געקענט אין שטאט. מען האט פאר אים געהאט גרויס אפשיין. ווען ער איז דורכגעגאנגען דעם מארק, האט יעדער איינער אים אונטערגעטראגן דעם שיינעם „גאט העלף“. האבן צוויי קרעמער זיך געקריגט און דערזען פון ווייטנס ר' רפאל יוסף, האבן זיי זיך אויפגעהערט קריגן. האבן זיינגלעך זיך גע-שלאגן און ר' רפאל יוסף איז אנגעקומען, האבן די ווייטע חברהניקעס אפגעשטעלט דאס געשלעג. אפילו ווען גאסן-יונגען האבן נאכגעיאגט דעם שטאט-משוגענעם, האבן זיי זיך אפגעשטעלט, ווען ר' רפאל יוסף איז אנגעקומען. און פריטיק פארנאכט, ווען ער איז ארויס אין מארק, און האט אויסגערופן: „יידן, מאכט צו די קראמען! שבת קומט אן!“

האט יעדער קרעמער כאלד געפאלגט.

דאס שניידערשע שטיבל, ווו ער האט געלערנט, האט מען איצט גערופן ר' רפאל יוספס שטיבל, און ווו נאר אן אומגליקלעכער, אן עלני טער, איז ער געקומען אהין זוכן טרייסט. און נישט נאר טרייסט האט יעדער איינער דארטן געפונען, נאר אויך אן ארט איבערצושלאפן, און א שטיקל ברויט צו שטילן דעם הונגער איז געווען אנגעגרייט פאר יעדן איינעם, וואס האט עס פארלאנגט.

ר' רפאל יוסף איז געשטארבן אלט און זאט אין יארן. ער איז אלץ געווען נאענט צו אכציק יאר, ווען ער איז נפטר געווארן. ער האט אבי געזאגט, אז מען זאל אויף זיין מצבה נישט אויסקריצן קיין טיטולן און אים נישט רופן רבי, נאר פשוט: „דא ליגט באהאלטן רפאל יאסל“. מען האט אויסגעפאלגט זיין פארלאנג, אויף דער מצבה האט מען אויסגע-קריצט אויף לשון קודש:

„פה נקבר רפאל יאסל“.

שיר צו אומגליק אין בעלעם

אַ יידישע פאלקס-מעשה

ינטערן שטאט, אויף א בערגל אין א קליין שטיבל,
אין בעלעם, האבן געווינט מאן און פרוי. זיי האבן
געהאט א טאכטער — איינע, אבער א שיינע און
א קלוגע. קלוג איז זי געווען ווי נאך א בעלעמער
מידל קען זיין קלוג. איר נאמען איז געווען
מעלצע.

אין א שיינעם זומער פרוימארגן איז מעלצע
אויפגעשטאנען, האט זיך אנגעטאן, זיך ארומגעוואשן, אפגעגעסן און
בייסן און גענומען זיך צו איר הויז-ארבעט. דער טאג איז געווען א
שיינער, א זוניקער, האט מעלצע געעפנט א פענצטער און ארויסגע-
קוקט אין דרויסן. פון פענצטער האט זי געזען גאנץ בעלעם. די שטאט
איז געלעגן א רויקע, איינגעטונקט אין גרינס, און מעלצען איז געווארן
גוט אויפן הארצן. זי האט אנגעהויבן ריידן צו זי אליין:

„דא, אין בעלעם, בין איך געבוירן געווארן, מיין טאטע-מאמע זיי-
נען דא געבוירן געווארן און האבן זיך דא אויפגעהאדעוועט. מיין זיידע
און עלטער-זיידע, מיין באבע און עלטער-באבע זיינען דא געבוירן גע-
ווארן. די גאנצע שטאט קען מיך. אלע מייןע פעטערס און עלטער-
פעטערס, מומעס און עלטער-מומעס האבן מיך ליב. די מאמע און די
באבע, דער טאטע און דער זיידע האבן מיך דאך אוודאי ליב, — איז
מיר גוט.“

נעמט מעלצע דעם בעזעם און הייבט אן אויסקערן דאס הויז, ראמט
דאס הויז מיט דעם בעזעם, זינגט און מראכט ווייטער:

„אט וועל איך אויסוואַקסן און וועל חתונה האָבן, אלע וועלן קומען אויף מיין חתונה. מ'וועט הויליען און טאַנצן, מ'וועט זיך פרייען. איצט איז מיר גוט און שפעטער וועט מיר זיין נאָך בעסער.“

זינגט זי העכער, ראַמט דאָס הויז שנעלער און טראַכט ווייטער:
 „איך וועל האָבן אַ ייִנגל. גאָט און לייט וועלן מיר מקנא זיין. איצט איז מיר גוט און וויל, און דעמאלט וועל איך זיין גליקלעך.“

באלד אַבער בלייבט מעלצע שטיין אין מיטן שטוב. אַ שרעקלעכער געדאַנק קומט איר אין קאָפּ:

„איך וועל אויסהאַדעווען אַ ייִנגל, און אַז ער וועט אלט ווערן דרייצן יאָר, פאַר בר-מצווה, וועט ער, חלילה, שטאַרבן! וואָס וועט דעמאלט זיין?“

זי שמעלט אַזעק דעם בעזעס אין אַ ווינקל, טוט אַ פאַטש מיט די הענט און שרייט אויס:

„אוי, ס'וועט מיר זיין שלעכט! איך וועל דאָס נישט אויסהאַלטן! איך וועל וויינען און מיין מאַמע וועט וויינען. מיין באַבע און זיידע, מייןע מומעס און פעטערס וועלן זיך צונויפלויפן און אלע וועלן קומען באַקלאַגן מיין בראַך. גאַנץ בעלעס וועט קלינגען מיט מיין אומגליק.“

שטייט מעלצע אין מיטן שטוב אַ דערשראַקענע, אַ צעטומלטע און רעדט צו זיך אליין, פריער שמיל, דערנאָך העכער:

„ווער האָט עס געהערט פון אַזאַ בראַך? וויי איז צו מיר! וווּ איז עס געהערט געוואָרן אַזאַ אומגליק? ווינד איז מיר! אַיז יונג ביימעלע! ביטער און פינצטער איז מיר!“

די קלוגע מויד רעדט און רעדט און צעוויינט זיך הויך אויפן קול. לויפט אַרײַן מעלצעס מאַמע און הייבט אַן פּרעגן אַ צעשראַקענע:

„מעלצע טאַכטערשי, וואָס וויינסטו?“

מעלצע קען נישט אויפהערן וויינען. זי פרוּווט ענטפערן, אַבער זי פאַרגייט זיך אין נאָך אַ גרעסערן יאַמער. זעט עס די מאַמע, פאַרברעכט זי די הענט און לאַזט אויך אַרויס אַ געוויין.

דערהערט די באַבע, אַז איר טאַכטער און אייניקל וויינען, לויפט זי אַרײַן זען, וואָס ס'האַט געטראַפּן. זעט זי ווי די מאַמע און טאַכטער שטייען און ברעכן די הענט און וויינען, קען זי זיך נישט איינהאַלטן און ברעכט אויס אין אַ יאַמער.

דערהערן שכנים דאס געוויין אין טעלצעס שטוב, לויפן זיי אריין
אין הויז. זיי דערזען, אז די באבע, די טאכטער און דאס אייניקל וויי-
נען, פלאצן זיי אלע ארויס אין א געוויין.
פארשפרייט זיך א קלאנג אין כעלעס: אן אומגליק האט געמראפן
מיט טעלצען! קומען צולויפן אלע מומעס און פעטערס, קווינען און
קווינעס. דערזען זיי, אז טעלצע וויינט, איר מאמע וויינט, די באבע

וויינט, די שכנים וויינען, אלע וויינען. צעוויינען זיי זיך אויך מיט
ביטערע טרערן.
איידער מ'האט זיך ארומגעקוקט, איז די גאס געווארן שווארץ
פון מענטשן, און אלע האבן געוויינט, געקלאגט, געיאמערט, געבראכן
די הענט, זיך געריסן די האר פון קאפ.

דערהערט דער רב, אז א גרויס אומגליק האט געטראפן טעלצען.
טוט ער אז זיין זיידענע קאפאטע און שבתדיקן שטרײַמל און גייט
אזעק טרייסטן די מויד.

גייט דער רב אַרײַן אין שטוב און דערזעט ווי אלע וויינען, קלאַגן.
פרעגט ער א שכנה:

„זאגט מיר, וואס וויינט איר?“

ענטפערט די שכנה און כליפעט:

„איך ווייס נישט. איר זעט דאך — אן אומגליק איז געשען. פרעגט

בײַ א מומען.“

פרעגט דער רב בײַ א מומען:

„זאגט מיר, מומע לעבן, וואס וויינט איר?“

„אזא בראַך! אזא בראַך! איך ווייס נישט. פרעגט בײַ דער באַבען.“

פרעגט דער רב בײַ דער באַבען:

„באַבע, וואס איז עס פאַר א געווייזן?“

ענטפערט די באַבע:

„אזא גאַלדענע מויד! איך ווייס נישט. פרעגט בײַ דער מאמען.“

פרעגט דער רב בײַ דער מאמען:

„זאגט איר מיר, וואס וויינען אלע?“

„אזא צרה! אזא קלאַג! איך ווייס נישט. פרעגט בײַ טעלצען.“

זאגט דער רב צו דער מויד:

„טעלצע, וואס איז דיר? וואס וויינסטו?“

ענטפערט טעלצע:

„ווי זאַל איך נישט וויינען, אז מיניער א דרייצניאַריקער יינגל

איז אזעק פון דער וועלט? אזא יונג ביימעלע!“

זאגט דער רב:

„וואס פאַר א ביימעלע? וואס פאַר א יינגל? דו ביסט דאך אין

נאַנצן נאַר פופצן יאַר אַלמ און האַסט אפילו נישט חתונה געהאַט.“

„ווי אַבער, אז איך וואַלט עלטער געווען?“ — ענטפערט טעלצע

— „און איך וואַלט חתונה געהאַט און געהאַט א דרייצניאַריקן יינגל

און ער וואַלט געשטאַרבן?“

„וואַלט טאַקע געווען א גרויס אומגליק.“ — ענטפערט דער רב

טרויעריק.

„וויין איך אויף מיין אומגליק“ — פלאצט אויס מעלצע אין א
נייעם געוויין“.

שטייט דער רב אן אומעשיקער און טראכט זיך:
„טאקע א גרויס אומגליק. מ'דארף זי טרייסן. א יודישע טאכטער!“
טוט ער א שמעק טאכאק, ווערט אים ליכטיק אין די אויגן און

ער זאגט:

„שא מעלצע, מעגסט טאקע וויינען אויף דיין בראך, אבער נישט
איצט. אז דו וועסט התונה האבן, וועסט קינדער האבן און אויב בני
דיר וועט, גאט זאל אויסהייסן, שטארבן א דרייצניארק יינגל, וועסטו
וויינען. איצט דארפסטו נישט וויינען“.

אז מעלצע האט דערהערט דעם רב'ס רייד „איצט דארפסטו נישט
וויינען“, האט זי אויפגעהערט צו וויינען און האט אויסגעווישט די
אויגן. אז מעלצע האט אויפגעהערט וויינען, האט איר מאמע אויפגע-
הערט וויינען. אז די מאמע האט מער נישט געוויינט, האט די באבע
אויך נישט געוויינט, און אז די באבע האט זיך בארוקט, זיינען די
שכנים אויך שטיל געווארן.

און אז מ'איז געווארן שטיל, האט מעלצע ווידער גענומען דעם
בעזעם אין האנט און האט אנגעהויבן ראמען דאס הויז. זי האט גע-
ראמט דאס הויז, גלייך ווי קיין מאל גארנישט געווען.

ארויסגעגעבענע ביכער פון „אלטער
ראזענטאל-סאגא פאר יידישע
קינדער-ליטעראטור“

(1) יודל מארק — היסטארישע גע-
שטאלטן (צו דעם 5טן יארצייט פון
אלטער ראזענטאל — 14טער יולי 1957).

(2) משה דלזשנאווסקי — דער דייט-
וואגן (צו דעם 6טן יארצייט פון אלטער
ראזענטאל — 14טער יולי 1958).

(3) שלמה סיימאן — חכמים עקשנים
און נאראנים מעשיות פון אלערליי פעל-
קער (צו דעם 7טן יארצייט פון אלטער
ראזענטאל — 14טער יולי 1959).

Es propiedad del Autor.

Hecho el depósito según
marca la ley N° 11.723

Coopyright, 1959
by Solomon Simon
882 Utica Avenue.
Brooklyn 3, N. York

Impreso y editado en la Argentina.
Printed and Published in Argentine.

Editado por:

FONDO ALTER ROZENTAL
pro Literatura Infantil Judía
Dependiente de la "Asociación pro Cultura y Ayuda Artur Zygelbaum".

SOLOMON SIMON

**WISEMEN, DULLARDS
AND DONKEYS**

BUENOS AIRES

1959

SOLOMON SIMON

LUCIDOS, TERCOS Y TONTOS

BUENOS AIRES

1959

Este libro se terminó de
imprimir el día 1º de julio
de 1959, en los Talleres
Gráficos ZLOTOPIORO
HNOS. San Luis 3149.
Buenos Aires.